

Stenogrammid

XII Riigikogu, VIII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 08.10.2014, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Riigikogu otsuse "Rahvahääletuse korraldamine Riigikogu liikmete poolt algatatud kooseluseaduse eelnõu (650 SE) vastuvõtmise küsimuses" eelnõu (704 OE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:16 Kooseluseaduse eelnõu (650 SE) teine lugemine
3. 18:17 Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu (697 SE) teine lugemine
4. 18:23 Spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (722 SE) esimene lugemine
5. 19:10 Etendusasutuse seaduse ja rahvusooperi seaduse muutmise seaduse eelnõu (709 SE) esimene lugemine
6. 19:18 Cartagena bioohutuse protokollu vastutust ja kahju hüvitamist käsitleva Nagoya – Kuala Lumpur lisaprotokollu ratifitseerimise seaduse eelnõu (711 SE) esimene lugemine
7. 19:24 Päästeseaduse muutmise seaduse eelnõu (676 SE) esimene lugemine
8. 19:32 Laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse, kinnistusraamatuseaduse ja abieluvararegistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (708 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärku neljanda töönädala kolmapäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

14:59 Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel anda Riigikogu menetlusse kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Viimastel päevadel, nädalatel ja kuudel on eriti palju kuulda olnud arutelusid solidaarsusest ja sallivusest, mingist kohast päikese all. Võib-olla sellepärast tundub, et ühiskond on valmis arutama ka kodakondsuse seaduse muutmist. Me pakume oma eelnõuga muuta kehtiva kodakondsuse seaduse § 6, lisades sinna sätte selle kohta, et need inimesed, kes on enne 20. augustit 1991 Eestis sündinud või Eestisse elama asunud, saaksid taotleda Eesti Vabariigi kodakondsust ilma kohustusliku eesti keele eksamita ning ilma eksamita, mis kontrollib kodakondsuse seaduse tundmist. Kui me tahame tõestada oma sallivust ja solidaarsust, siis see on võimalik, aidates neid tervelt 100 000 inimest. Me tõesti vajame solidaarsust ja ühinemist välisohtude vastu. Aitäh!

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem eelnõusid ei ole üle anda. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 76 ja puudub 25 Riigikogu liiget.

Täpsustame tänast päevakorda. Eile jäi meil pooleli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Rahvahääletuse korraldamine Riigikogu liikmete poolt algatatud kooseluseaduse eelnõu (650 SE) vastuvõtmise küsimuses" eelnõu 704 esimese lugemise arutelu.

1. 14:05 Riigikogu otsuse "Rahvahääletuse korraldamine Riigikogu liikmete poolt algatatud kooseluseaduse eelnõu (650 SE) vastuvõtmise küsimuses" eelnõu (704 OE) esimese lugemise jätkamine

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Jätkame läbirääkimisi. Palun kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Indrek Saare!

14:59 Indrek Saar

Lugupeetud kolleegid! Sellel teemal, mille üle me siin saalis eile arutasime ning täna ja hommegi tõenäoliselt arutame, on olnud väga palju emotsionaalseid mõtteavaldusi ning on esitatud väga palju nii tabavaid kui ka vähem tabavaid metafoore. Mina proovin võimalikult väheste emotsioonidega rääkida asjast.

Urmas Reinsalu, kaitstes IRL-i fraktsiooni ettepanekut panna kõnealune küsimus rahvahääletusele, rääkis vajadusest kompromissi otsida. Mina olen teatriinimesena, näitlejana õppinud, et kui analüüsitakse rolli, siis tuleb püüda vaadata sõnade taha, tuleb püüda näha, mida nende sõnade abil saavutada tahetakse. Ei tule kuulata lihtsalt teksti, vaid analüüsida seda, miks inimene ühte või teist asja räägib, sest tihtipeale räägitakse üht, aga saavutada tahetakse midagi muud. Ma olen siin Riigikogus päris kaua olnud, võib-olla olen siia isegi lootusetult kauaks jäänud, sest varsti hakkab juba teise koosseisu tööaeg lõppema. Tänu sellele olen näinud, kuidas Urmas Reinsalu, kes on Riigikogus olnud veel palju kauem kui mina, on oma poliitilisi eesmärgi saavutanud erinevate vahendite ja erineva retoorika abil. Võib-olla kõige selle tõttu ei taha ma mitte uskuda, et kui Urmas Reinsalu meile siin kompromissotsingut pakkus, oli ta siiras. Mul on selles väga tõsine kahtlus. Mulle tundub see kõik pigem kahepalgeline.

Urmas Reinsalu imestas oma ettekandes ja küsimustele vastates korduvalt, miks seaduseelnõu algatajad ei teinud ettepanekut, et Eestis oleks võimalik registreerida samasooliste abielu (mul on kahju, et Urmas Reinsalu ise nüüd saalist välja läks), ja väitis, et see on kahepalgeline. Tegelikult ju need, kes võib-olla arvavad, et Eestis on käes aeg, et samasoolised saaksid ka abielluda, olid valmis kompromissiks. Just nimelt kompromissiks, et kõik pered – ükskõik millised peremudelid – saaksid piisava õiguste kaitse. Ei olnud kavas minna nii kaugele, et tõstatada küsimust, kas abielu institutsioon praegusel kujul on oma aja ära elanud või ei, kas me peaksime seda arutama hakkama. Nad pakkusid kompromissi, vastupidi sellele, mida tegi IRL-i fraktsioon, kes pakkus rahvahääletust, kuigi neil oleks olnud võimalus teha oma kompromissettepanekuid seaduseelnõu 650 teiseks lugemiseks. IRL-i fraktsioon ei teinud ühtegi muudatusettepanekut, nad ei sõnastanud ühtegi kompromissi.

Ühtegi püüet kompromissi saavutada ju tegelikult tehtud ei ole. Mõtleme selle peale, mida see rahvahääletus annaks ja mida selle otsuse edasilükkamine annaks. Urmas Reinsalu tegi peale ettepaneku, et mõtleme veel, ka n-ö kompromiss-kompromissettepaneku, et ärme kuulutame välja rahvahääletust, aga katkestame eelnõu 650 teise lugemise. Need mõlemad ettepanekud teenivad ühte eesmärki: valimiste-eelsel ajal ühiskonda võimalikult palju polariseerida ja teha ühest teemast, mis puudutab vähemuse õiguste kaitset, mis tegelikult mõjutab ...

Ma palun lisaiega!

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

14:59 Indrek Saar

... üsna väheste inimeste elu Eestis, aga mis on loomulikult nendele inimestele väga oluline, suur valimisteema. Selle abil tahetakse näidata ja deklareerida oma konservatiivset maailmavaadet, aga seeläbi ühiskond veelgi rohkem polariseerub. Üleskutse, et ühiskonnas tuleks kompromissi otsida, on paraku kahepalgeline. Nii nagu oli kahepalgeline ka see, et kui seesama saal siin otsustas näiteks ESM-i küsimust, millega enamiku Eesti inimeste arvates ei oleks tulnud liituda, siis IRL-i fraktsioon ei arvanud, et selle küsimuse peaks panema rahvahääletusele. Samamoodi see saal 2011. aasta lõpus peaaegu ei arutanudki seda nüüd väga aktuaalset teemat, avalikes kohtades joomist, sest IRL surus saabuvate

valimiste eel kiirustades läbi korrakaitseseaduse, mis selle legaliseeris. See on ka väga emotsionaalne teema, mis väga paljudele inimestele korda läheb. Aga siis ei tehtud mingit ettepanekut rahvahääletuseks. Kus te, lugupeetud IRL-i fraktsiooni liikmed eesotsas Urmas Reinsaluga, siis olite? Miks me ei korraldanud sel teemal rahvahääletust?

Aga tulen tagasi tänase teema juurde. Tarmo Tamm küsis, milline õigus on olnud seaduseelnõu 650 algatajatel ja toetajatel seda teha, kus on nende mandaat. Ta väitis, et kellelgi ei ole selleks mandaati. Tarmo Tamm! Ma pean ütlema sulle ja kõigile neile, kes on seda retoorilist küsimust esitanud – mõni ei ole seda teinud võib-olla mitte retooriliselt, aga sisuliselt –, et sotsiaaldemokraadid on selle jaoks küsinud kõige sirgjoonelisema mandaadi, mida üldse saab küsida. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna 2011. aasta valimisprogrammis on selge sõnaga deklareeritud see tahe, mida me selle seaduseelnõu abil siin ka välja pakume. See ütleb üheselt, et meie eesmärk on tänapäevastada peresuhteid käsitlevaid seadusi, et tagada kõikide peretüüpide õiguste kaitse. Sellega see seaduseelnõu just tegelebki. Nii et meie oleme selle jaoks kõige avalikumal ja kõige lihtsamal moel mandaati küsinud.

Nüüd selle juurde, mis on meie ettepanek. Meie ettepanek on mitte tegelda küsimusega, mis ei ole mõeldud selleks, et me saaksime enne valimisi võimalikult paljud inimesed panna võimalikult argumenteeritult ja rahulikult rääkima. Samas tuleb anda nendele inimestele, kellele see on väga oluline teema, mis neid väga puudutab, rahu, meelekindlus ning teadmine, et riik – kaasa arvatud selle riigi kogu – neist hoolib. Meie arvates ei tule venitada, ei ole vaja minna kaasa IRL-i ettepanekuga korraldada sel teemal rahvahääletus, vaid lükata see ettepanek tagasi. Täna teid tähelepanu eest!

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Sulgen läbirääkimised. Nüüd järgneb hääletamine. Me valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, kes on selle poolt, et ühitada Riigikogu otsuse "Rahvahääletuse korraldamine Riigikogu liikmete poolt algatatud kooseluseaduse eelnõu (650 SE) vastuvõtmise küsimuses" eelnõu 704 ning kooseluseaduse eelnõu 650 menetlus? Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 35 Riigikogu liiget, vastu oli 42, erapooletuks ei jäänud keegi. Seega ei leidnud ettepanek toetust. Eelnõu langeb menetlusest välja.

2. 14:16 Kooseluseaduse eelnõu (650 SE) teine lugemine

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 2 on Riigikogu liikmete Aare Heinvee, Aivar Riisalu, Arto Aasa, Barbi Pilvre, Eiki Nestori, Enn Eesmaa, Heljo Pikhofi, Imre Sooääre, Indrek Saare, Jaak Alliku, Jüri Jaanson, Jüri Morozovi, Kadri Simsoni, Kalle Jentsi, Kalle Pallingu, Karel Rüütli, Kristen Michali, Laine Randjärve, Lauri Laasi, Lauri Luige, Mailis Repsi, Maimu Bergi, Marianne Mikko, Mart Meri, Mati Raidma, Meelis Mälbergi, Neeme Suure, Olga Sõtniku, Rainer Vakra, Rait Maruste, Rannar Vassiljevi, Rein Aidma, Remo Holsmeri, Tarmo Leinatamme, Tatjana Jaanson, Tiina Loka-Trambergi ja Valdo Randpere algatatud kooseluseaduse eelnõu 650 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Neeme Suure! Vabandust! Palun, Mihhail Stalnuhhin, protseduuriline küsimus!

14:59 Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja, palun selgitage mulle! Hetk tagasi toimus hääletamine, kas need kaks eelnõu ühendada. Otsus oli mitte ühendada, need eelnõud jäid eraldi. Aga me ei hääletanud välja seda eelmist eelnõu 704 või mis ta oli. Me ei teinud seda otsust. Selgitage, kuidas see otsus tuli, mille tulemusel! Ma ei saa aru.

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Ma kohe vastan teile. Kui ühitamisettepanek saab poolthäälteenamuse, toetab Riigikogu seaduseelnõu ja otsuse eelnõu menetluse ühitamist ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 129 lõike 3 järgi järgneb eelnõude ühine menetlus. Kui ühitamisettepanek ei saa poolthäälteenamust, ei toeta Riigikogu seaduseelnõu ja otsuse eelnõu menetluse ühitamist, otsuse eelnõu loetakse tagasilükatuks ning see langeb menetlusest välja (§ 129 lõike 4). Palun, Mihhail Stalnuhhin!

14:59 Mihhail Stalnuhhin

See tähendab, et eelnõu puhul on võimalik hääletada mingit muud otsust ja selle tulemusena see variant, mida te puldist ei sõnasta, eks ju, realiseerub. Ma olen volikogu juhtinud, aga ma ei kujuta ette, kuidas ma seal seda selgitaks. Kas on raske lihtsalt see eelnõu hääletamisele panna, selleks et üheselt saada ettekujutust, kes saalis on selle poolt ja kes vastu? Milleks seda kõike vaja on? Ma ei saa aru.

14:59 Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus on selles, et need eelnõud on omavahel seotud. Ka eelnõu 704 pealkirjas on viidatud seaduseelnõule 650. Kuna nende ühitamine praegu võimalik ei ole, sest saal hääletas selle vastu, siis ei ole võimalik jätkata ka eelnõu 704 menetlemist. Seda ei ole mina siin kohapeal välja mõelnud, vaid see tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 129 lõikest 4. Kui ühitamine ei saa poolthääletenamust, langeb otsuse eelnõu menetlusest välja, kui saab, siis eelnõud ühitatakse ja jätkatakse nende menetlemist koos. Palun, Neeme Suur!

15:00 Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Komisjoni ettekandjana annan ülevaate, mis toimus õiguskomisjonis eelnõu 650 esimese ja teise lugemise vahel. Komisjon menetles eelnõu oma kolmel istungil. Istungid toimusid 11., 16. ja 18. septembril. Enne seda toimus 27. augustil veel üks üritus. See oli avalik arvamusseminar, kus osales 47 inimest nii väljastpoolt Riigikogu kui ka Riigikogust.

Lähen nüüd komisjoni istungite juurde. Neljapäeval, 11. septembril toimus arvamust avaldanud organisatsioonide esindajate ärakuulamine. Komisjoni istungist võtsid osa komisjoni liikmed Igor Gräzin, Marko Pomerantsi asendusliige Priit Sibul, Jüri Morozov, Kalle Jents ja Valdo Randpere ning komisjoni nõunik Linnar Liivamägi. Kutsutud organisatsioonidest osalesid Eesti Kirikute Nõukogu, Eesti Inimõiguste Keskus, Lastekaitse Liit, Seksuaalvähemuste Kaitse Ühing, Eesti LGBT Ühing, Inimõiguste Instituut, MTÜ Oma Tuba, Eesti Seksuaaltervise Liit, Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Eesti Metodisti Kirik ning SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks. Kõigist neist oli kohal vähemalt kaks inimest. Kohal olid ka Notarite Koja ja Siseministeeriumi esindajad. Selgitati oma seisukohti.

Eesti Kirikute Nõukogu esindajad selgitasid oma seisukohti kõigepealt. Minu arvates jäi kõige rohkem kõlama mure selle pärast, kuidas pärast seaduse vastuvõtmist käsitletakse inimvääriskust ja sõnavabadust ühiskonnas. Sõnavõtt oli suunatud sellele, kas need inimesed, kes jutlustavad just traditsioonilist lähenemist perekonnale, saavad ka hiljem vabalt rääkida. Eesti Inimõiguste Keskuse esindaja avaldas heameelt selle üle, et on tõstatatud lapse huve ja perekonna kaitset puudutavad küsimused. Ta rääkis, et peab oluliseks lapse turvatunnet ja seda, mida saavad vanemad lapsele pakkuda. Seksuaalvähemuste Kaitse Ühingu esindaja pidas oluliseks rõhutada, et debatt samasooliste kooselu üle on ajale jalgu jäänud, kuna sellised perekonnad eksisteerivad ühiskonnas juba praegu. Ka Notarite Koja esindaja selgitas oma seisukohti. Ta ütles, et nad lähtuvad eelkõige juriidilisest aspektist ja eelnõu praktilise rakendamise võimalikkusest. Ta tõi näiteks esile elukoha kindlakstegemise probleemi ja juhtis tähelepanu, et 1. jaanuar 2015 on seaduse jõustumiseks liiga vara.

Lastekaitse Liidu esindaja soov oli, et eelnõus saaks just laps erilise tähelepanu osaliseks. Eesti LGBT Ühingu esindaja selgitas, et juba praegu eksisteerivad paarid ja perekonnad, kus lapsi kasvatavad samast soost vanemad. MTÜ Oma Tuba esindaja leidis, et riik võiks vähemustele vastu tulla ja nende õigusi kaitsta. Eesti Seksuaaltervise Liidu esindajad ehk naistearstid, otse lahinguväljalt, nagu nad ise ütlesid, toetasid eelnõu. SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks esindaja oli eelnõu vastu. Ta võttis kõne alla ühiskonna moraali küsimused, sh moraalitunnetuse ning avaldas arvamust, et ühiskonnas hakkab kõlbelise käitumise piir järjest hägustuma. Ta arvas, et perekond ei hõlma samasoolisi suhteid, vaid suhteid mehe ja naise vahel. Ta kartis ka, et tegemist on abielu institutsiooni ümberkirjutamisega. Siseministeeriumi esindaja leidis, et eelnõu rakendamise tähtaeg, 1. jaanuar 2015, on liiga varane, kuna tuleb välja töötada ka registrikannete tegemise muudatused ja sellega seonduvad seadused, vaja on välja töötada tarkvaralahendid. Ta juhtis tähelepanu just jõustumisajale. Inimõiguste Instituudi esindajate seisukoht oli, et eelnõu tuleks oluliselt muuta ja täiendada ning eelnõu teine lugemine tuleb seetõttu katkestada.

Toimus diskussioon. Näiteks küsis kolleeg Randpere, kuidas teised kristlikud kirikud, näiteks Rootsi kirik, tulevad toime selle situatsiooniga, kui samasooliste kooselu sallitakse. Ta sai Eesti Kirikute Nõukogu esindajalt vastuse, et samasooliste kooselu sallimine on kristlikus maailmas absoluutses vähemuses.

Kalle Jents küsis, kas oli viga käsitleda selles eelnõus eri soost paaride suhteid. Talle vastas Seksuaalvähemuste Kaitse Ühingu esindaja, et see ei olnud viga, sest see rikastab heteropaaride võimalusi. Ise tundsin huvi selle vastu, kas osalejad arvavad, et registreerimata kooselu tekitab Eestis probleeme. Naistearstid arvasid, et tekitab. Notarite Koja esindaja kordas veel üle, et nad ei ole samasooliste abielu vastu, tegemist on aga seaduslüngaga ja seltsinguleping ei sobi perekonnaelu reguleerimiseks. Priit Sibul küsis naistearstide käest, millist tulu annaks see eelnõu erisoolistele paaridele. Vastus oli, et see annaks neile alternatiivse võimaluse oma kooselu registreerida. Varro Vooglaid arvas, et kuna see eelnõu eeldab kooselu registreerimist, siis see tavapaare ei aita. Priit Sibul avaldas ka arvamust, et välismaal registreeritud homoabielud tunnistatakse Eestis selle eelnõuga seoses ju kehtivaks, selles mõttes meil nagu juba tunnustatakse neid abielusid. Diskussioon oli pikk, kestis mitu head tundi. Ma väga täpselt kõike ei kirjelda. Kui keegi soovib midagi täpsustada, siis on see hiljem küsimuste-vastuste vóorus võimalik.

Õiguskomisjoni teine istung toimus teisipäeval, 16. septembril. Selle istungi eesmärk oli läbi vaadata muudatusettepanekud. Istungist võtsid osa komisjoni liikmed Marko Pomerants, Igor Gräzin, Jüri Morozov, Kalle Jents, Mihhail Korb, Priit Sibul Ken-Marti Vaheri asendusliikmena, Peeter Võsa ja Valdo Randpere ning komisjoni nõunik Linnar Liivamägi. Istungile olid kutsutud Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Susann Mikli ja Riigikogu liige Väino Linde. Tähtajaks ehk 12. septembriks laekus meile kuus muudatusettepanekut kolmelt Riigikogu liikmelt: kaks muudatusettepanekut Igor Gräzinilt, üks Väino Lindelt ja kolm Valdo Randperelt. Sellel istungil ei võtnud me vastu otsuseid, aga kuulasime ära muudatusettepanekute esitajad ja vaatasime muudatusettepanekud läbi.

Igor Gräzin tutvustas oma muudatusettepanekuid. Igor Gräzini ja Väino Linde ettepanekud olid osaliselt sarnased. Üks osa nende ettepanekutest puudutas seda, et eelnõu käsitleks ainult erisoolisi paare. Igor Gräzini teine ettepanek puudutas kooselulepingu sõlmimise õigust. Praegu on eelnõus keeld, et lähisugulased ei saa omavahel kooselulepingut sõlmida, Igor Gräzini ettepanek oli see keeld kaotada. Tutvustime Justiitsministeeriumi esindaja seisukohtadega ja tema kaasabil ettevalmistatud muudatusettepanekutega. Nende üle toimus ka päris pikk arutelu, mis keskendus laste positsioonile ja perekonna mõistele. Arutelu tulemusena leiti, et laste positsiooni tugevdamiseks hakatakse eelnõus rääkima registreeritud elukaaslaste suhte reguleerimise asemel perekonnasisese suhte reguleerimisest. Tähelepanu osaliseks sai lapsendamise küsimus ja täpsustati lapsendamise paragrahvi. Marko Pomerants tundis huvi, kas proovitakse perekonna mõistet defineerida. Ta sai vastuseks, et ei proovita, perekond on legaaldefiniitsioonita mõiste, kuid kuna see mõiste hõlmab ka lapsi, siis selle abil saavad lapsed eelnõu raames paremini kaitstud. Marko Pomerants tundis veel huvi, mida tähendab mõiste "äärmiselt ebaõiglane", mida on kasutatud lapsendamise puhul. Ta sai vastuseks, et "äärmiselt ebaõiglane" tähendab seda, et kohtul on teatud harva esinevatel juhtudel õigus otsustada teisiti ja see annab kohtule paindlikkuse. Marko Pomerants küsis ka, miks tahetakse eelnõust välja jätta pärimist puudutav muudatus. Ta sai vastuseks, et see kirjutatakse pärimisseadusesse.

Komisjonis arutati läbi eelnõu rakendusosa ja jõuti selgusele, et eelnõu võiks jõustuda 2016. aasta 1. jaanuaril koos rakendusaktidega. Marko Pomerants küsis ka, kus on need lubatud 87 muudatust, mis pidi eelnõus tehtama. Ta sai vastuseks, et nende muudatusettepanekutega ei tulda praegu välja, vaid need muudatused kehtestatakse eraldi rakendusaktidega.

Komisjoni kolmandal istungil võeti vastu otsused muudatusettepanekute kohta ja ka menetlusotsused. Istungil osalesid komisjoni liikmed Marko Pomerants, Tiina Lokk-Tramberg Igor Gräzini asendusliikmena, Jüri Morozov, Kalle Jents, Priit Sibul Ken-Marti Vaheri asendusliikmena, Mihhail Korb, Peeter Võsa ja Valdo Randpere ning komisjoni nõunikud Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Kohale oli kutsutud ka Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Susann Mikli. Nüüd ma käin läbi need muudatusettepanekud, mis sellel komisjoni istungil oma lahendi leidsid. Hakkan pihta tähtajaks esitatud muudatusettepanekutest.

Valdo Randpere oli esitanud kolm muudatusettepanekut. Oma esimese muudatusettepaneku, mis käsitles eelnõu pealkirja, võttis ta tagasi. Tema teised muudatusettepanekud, nr 10 ja 16, leidsid sisulise toetuse. Igor Gräzini esitatud kaks muudatusettepanekut, nr 2 ja 5, komisjoni toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 2 näeb ette, et reguleeritaks ainult eri soost isikute suhteid. See ei läheks aga kooskõlla eelnõu üldise sooneutraalsuse kontseptsiooniga. Igor Gräzini teine muudatusettepanek puudutas lähisugulaste vahel kooselulepingu sõlmimise lubatavust. Ka see ei leidnud toetust.

Põhjendus oli, et see tekitaks juriidilise segaduse, sest lähisugulastevahelised suhted on reguleeritud ja kooselulepingu alusel toimivad kooselusuhted võiksid hakata neid regulatsioone katma. Väino Linde

muudatusettepanek nr 3 ei leidnud toetust sama põhjendusega nagu Igor Gräzini esimene ettepanek, et see ei ole kooskõlas eelnõu sooneutraalsuse kontseptsiooniga.

Nüüd ma võtan muudatusettepanekud läbi teemade kaupa. Üks läbiv muudatus, mis eelnõus tehti, oli perekonna mõiste sissetoomine. See puudutab muudatusettepanekuid nr 11, 13, 14 ja 21. See tähendab, et eelnõus hakati registreeritud elukaaslase mõiste asemel läbivalt kasutama perekonna mõistet. See muudatus tulenes just eelnõu kohta saadud tagasisidest, kus kurdeti, et eelnõu ei arvesta laste õigustega, kuna eelkõige oli reguleeritud registreeritud elukaaslaste omavahelisi suhteid. Küsiti, kuhu on jäänud laps. Selleks, et sellele tagasisidele reageerida, viidi eri paragrahvidesse sisse perekonna mõiste. Näiteks toon muudatusettepaneku nr 11, kus on kirjas, et registreeritud elukaaslased on vastastikku kohustatud oma töö ja varaga perekonda ülal pidama, mitte teineteist ülal pidama. Selle lõige 2 näeb ette, et ülalpidamine hõlmab tegevust ja varalisi panuseid, mis on perekonna elutingimuste kohaselt vajalikud ühise majapidamise kulude katteks ning perekonna tavapäraste ja erivajaduste rahuldamiseks. See hõlmab igal juhul ka lapsi.

Teine muudatuste plokk puudutas kohtumenetlusnormide väljajätmist. Need on muudatusettepanekud nr 7, 8 ja 20, kusjuures muudatusettepanekuga nr 7 muudeti § 4 sõnastust, muudatusettepanekuga nr 8 jäeti välja §-d 6 ja 7 ning muudatusettepanekuga nr 20 jäeti välja § 22. Väljajätmisest veel niipalju, et muudatusettepanekuga nr 17 jäeti välja ka § 17 ehk pärimisõiguse kajastamine eelnõus.

Järgmine muudatuste plokk puudutas abieluvararegistri seadust. Muudatusettepanekute kohaselt hakatakse abieluvararegistrit nimetama varasuhteregistriks. See tähendab, et abieluvararegistri seadust tuleb rakendusaktidega muuta, kuna kooselus kindlaks määratud varasuhet ei saa kanda abieluvararegistrisse, sest kooselu ei ole abielu.

Räägin veel üksikutest, aga olulistest muudatustest. Muudatusettepanek nr 4 tõi selguse, et õde ja vend ning poolõde ja poolvend ei saa omavahel kooselulepingut sõlmida. Mis puudutab välismaal sõlmitud abielude tunnustamist, siis eelnõu § 7 kirjutati ümber nii, et viidatakse rahvusvahelise eraõiguse seadusele, mis seda teemat käsitleb. Muudatusettepanek nr 12 tõi sisse ülalpidamise andmise järjekorra. Sätestatakse, et ülalpidamist annab kõigepealt registreeritud elukaaslane, enne isiku sugulasi. Muudatusettepanek nr 15 täpsustas lapsendamist. Muudatusettepanek nr 23 määras kindlaks jõustumise aja: seadus jõustub 1. jaanuaril 2016 koos rakendusaktidega.

Toimus ka arutelu, kuidas minna edasi koos otsuse eelnõuga 704. Komisjonis lepiti kokku, et täpsustatakse Riigikogu juhatusel ja kooskõlas põhiseadusega, kuidas see sünkroniseerimine toimub. Selle täpsustuse tulemusena toimus täna kõigepealt hääletus rahvahääletuse üle ja nüüd me menetleme teisel lugemisel käesolevat eelnõu.

Komisjoni kolmandal istungil võeti vastu menetlusotsused. Oli ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 7. oktoobril ehk eile, nüüd on see tänasesse nihkunud (poolt 5 ja vastu 1). Teiseks oli ettepanek teine lugemine lõpetada (poolt 5 ja vastu 4). Kolmandaks tehti ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 9. oktoobril ehk homme (poolt 5 ja vastu 1). Tehti ka ettepanek panna eelnõu kolmandal lugemisel lõpphääletusele (poolt 5 ja vastu 1). Aitäh!

15:00 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Palun, Kaia Iva!

15:00 Kaia Iva

Aitäh! Selle eelnõu alusel ei ole lähisugulastel võimalik kooselulepingut sõlmida. Te olete põhjuseks toonud, et lähisugulaste varalised suhted on juba niigi reguleeritud. Kuid samamoodi on selle eelnõuga välistatud võimalus, et kooselulepingu sõlmiksid sellised isikud, kes bioloogiliselt on küll õde ja vend, aga kellel lapsendamise tõttu ei ole enam mitte mingisugust sugulussidet. Nad ei pruugi üldse teineteist tundagi ega tea teineteisest midagi. Mis põhjustel sellistelt isikutelt, kellel ei ole mitte mingit juriidilist ega varalist puutumust, võetakse võimalus kooselulepingut sõlmida? Miks neid diskrimineeritakse?

15:00 Neeme Suur

Aitäh! Neid ei diskrimineerita. Juhul, kui keegi on lapsendatud, siis tema kohta kehtivad kõik needsamad õigused ja kohustused, mis bioloogilise lapse kohta. Seega ei ole neil võimalik omavahel kooselulepingut sõlmida.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Andrus Saare, palun!

15:00 Andrus Saare

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Meil kõigil või vähemalt enamikul meist on meeles, milliste lubaduste saatel sotsiaaldemokraadid valitsusse läksid. Üks neist oli senisest suurem kaasamine ja kodanike arvamusega arvestamine. Kooseluseaduse algatajate hulgas on 14 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajat. Kas teised eelnõu algatajad ei ole teie arvamusega arvestanud, on teid tabanud mälukaotus või just sellist rahva kaasamist te silmas pidasitegi? Olete öelnud, et õiguskomisjon, mida te juhite, korraldas suvel paari kuu jooksul mitmeid nõupidamisi ja kohtumisi. Kas teie arvates on eelnõu algatajate ja komisjoni tegevuses olnud piisavalt kaasamist ja kodanike arvamusega arvestamist ning tagasiside on just selline, nagu te eeldasite? Kas te saadud info põhjal arvate, et nüüd võiks Eesti traditsioonilise peremudeli ajaloo prügikasti saata?

15:00 Neeme Suur

Aitäh! Mis puudutab Eesti traditsioonilise peremudeli prügikasti saatmist, siis ma ei ole teiega nõus. Ma arvan, et Eesti traditsioonilise peremudeliga ei juhtu mitte midagi. Ju ikkagi mahuvad traditsioonid ja tolerantus üksteise kõrvale ära. Mis puudutab kaasamist, siis tõesti oli meil avalik seminar 47 osalejaga ja ka kõik arvamust avaldanud organisatsioonid kutsuti komisjoni istungile oma seisukohti avaldama. Keskustelu oli seal päris intensiivne ja elav ning ma usun, et ka valgustav ja hariv. Nendest seminaridest ja kohtumistest lähtudes tehti eelnõus ka otseseid muudatusi. Ma toon näiteks Tartu Ülikooli dotsendi Dagmar Kutsari ettekande, millest selgus, et Tartu Ülikool on spetsiaalselt uurinud laste arvamusi perekonna kohta, isa ja ema, bioloogilise ja mittebioloogilise vanema kohta. On uuritud näiteks ka lastekodulaste arvamusi lapsendamise kohta, sh seda, kuidas nad suhtusid lapsendamisse samasoolisse perre. Need olid kõik väga harivad ja valgustavad sõnavõtted ning nendest lähtudes tehti eelnõus muudatusi. Kuna see diskussioon on olnud ka avalikkuse ees väga intensiivne – ma tänan kõiki kodanikuühendusi, kes on väga jõuliselt ja hoolikalt aidanud eelnõuga seonduvat avalikkuses kajastada –, siis ma usun küll, et nii avalikkus kui ka Riigikogu liikmed on olnud piisavalt informeeritud ja asjasse puutuvad organisatsioonid on saanud kaasa rääkida.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

15:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Neeme! Paragrahvi 1 lõige 2 sätestab, et kooselulepingu võivad sõlmida teovõimelised täisealised isikud.

15:00 Neeme Suur

Just!

15:00 Mihhail Stalnuhhin

Paragrahvi 5 punktis 2 on ette nähtud võimalus, et kooselulepingut ei tunnistata kehtetuks, kui on rikutud täisealisuse nõuet, kuid registreeritud elukaaslane kiidab täisealiseks saades kooselulepingu heaks. Tähendab, Eestist pärit mees toob Tai Kuningriigist 13-aastase tüdruku, kellel on võltsitud dokumendid, sõlmib kooselulepingu ja viie aasta pärast, kuigi ta on karistusseadustiku tähenduses pedofiil ja kurjategija, on ta vastutusest vabastatud. Kellele neid sätteid vaja on? Keda see seadus tegelikult kaitseb?

15:00 Neeme Suur

Aitäh! Paragrahvis 5 on sarnane regulatsioon nagu perekonnaseaduses. Võltsitud dokumendid, pedofiilia ja muud sellised asjad on Eestis karistatavad. Aga mis puudutab näiteks abielu või paralleelina kooselulepingut, siis juhul, kui kooseluleping on sõlmitud või abielu registreeritud valel alusel, aga selle negatiivne mõju on möödunud ning siis see avastatakse, kuid osapooled on kooselulepingu või abieluga nõus, siis võib karistada võltsitud dokumentide või pedofiilia pärast, aga kooselulepingut ega ka abielu ei hakata sellepärast tühistama. See on perekonnaseaduse põhimõte. Siin on mitmeid aspekte ja

näiteid, kuidas perekonnasuhe alles jäetakse. Konkreetse näite puhul oleneb lõpptulemus ka sellest, kes on hageja ja kuidas ta hageb.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder, palun!

15:00 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Jahiseaduse eelnõu menetlesid kaks valitsuse ja Riigikogu koosseisu seitse aastat. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu menetlesid kolm Riigikogu koosseisu ja mitmed valitsused üle kaheksa aasta. Kooseluseaduse eelnõu esitati Riigikogu menetlusse s.a 17. aprillil. Esitajaks oli grupp Riigikogu liikmeid ja seda ei olnud eelnevalt läbi arutatud sihtrühmade ega ametkondadega. Ühegi erakonna programm ega valimiseelsed lubadused ei sisaldanud kooseluseaduse vastuvõtmist. Ka praeguses koalitsioonilepingus pole selle kohta sõnagi. Peale eelnõu esitamist on olnud suvi, st kolm kuud istungivaba aega. Rahvahääletuse ettepanek lükati tagasi. Eelnõu teine ja kolmas lugemine ning lõpphääletus on kavandatud ühele nädalale, mis on vastuolus Riigikogu juhatuse kinnitatud seaduseelnõu menetlemise hea praktika juhistega. Öelge, palun, kas ja kuidas on eelnõu selline menetlemine kooskõlas heade tavadega – demokraatlik ja avatud, tolerantne ja salliv –, sooviga kaasata ...

15:00 Esimees Eiki Nestor

Aeg!

15:00 Helir-Valdor Seeder

... ning otsida kokkulepet ja lahendusi.

15:00 Neeme Suur

Aitäh! Te väitsite, et see teema ei olnud läbi arutatud. Tegelikult oli see Justiitsministeeriumis käsitlusel juba alates 2008. aastast ja kohtumisi sihtgruppidega toimus aastatel 2011 ja 2012. Nii et arutelu kindlasti oli. Vahepeal koostati ministeeriumis analüüs ja eelnõu kontseptsioon. Seda, et ei olnud kellegagi läbi arutatud, kindlasti väita ei saa. Mis puudutab väidet, et kellegi valimisprogramm seda mõtet ei sisaldanud, siis Indrek Saar juba viitas sellele. Ma ei ole küll läbi vaadanud teiste erakondade programme, aga Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programmis selline punkt oli. Mis puudutab lugemiste ühele nädalale kokkutoomist, siis, nagu te väga hästi aru saate, eelkõige tekib just esimese ja teise lugemise vahel küsimus, kui pikk aeg jääb Riigikogu liikmetele eelnõuga tutvumiseks ja oma parandusettepanekute esitamiseks. Eile väitis härra Reinsalu mitmel korral, et tegemist on pretsedenditu kiirustamisega. Absoluutselt mitte, see ei ole pretsedenditu. Mul on siin loetelu päris turbomenetlustest näiteks eelmisest aastast, kui muudatusettepanekute esitamiseks oli aega kas ainult mõned tunnid või päevad. Teise ja kolmanda lugemise vaheline paus on eelkõige tehniline paus. Kuna seaduseelnõu ei ole väga mahukas, nagu te näete, siis me usume, et Riigikogu tehniline toimikond tuleb selle kolmandaks lugemiseks ettevalmistamiseks ilusasti toime.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Siim Kiisler, palun!

15:00 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Kuigi eelnõu algatajate esindaja kinnitas meile esimesel lugemisel vähemalt kaks korda, et see eelnõu ei anna samasoolistele paaridele õigust lapsendada, on ometi sellekohased sätted eelnõus kirjas. Ma küsin kooselulepingu sõlminud paari võimaluse kohta lapsendada kolmanda isiku laps. On öeldud, et see on võimalik juhul, kui selle välistamine oleks äärmiselt ebaõiglane. Mida see tähendab? Seletuskirjas on toodud ainult üks näide, millal on olukord äärmiselt ebaõiglane. Nimelt siis, kui kooselulepingu on sõlminud eri soost paar, kellel ei ole meditsiinilistel põhjustel võimalik lapsi saada. Ma ei ole küll väga hea spetsialist, aga mulle tundub, et see võib juhtuda ka samast soost paariga. Kas see juhtum läheb ka siia alla ja tähendab, et paar võib kolmanda isiku lapse lapsendada?

15:00 Neeme Suur

Aitäh! See on seesama küsimus, mille Marko Pomerants komisjonis esitas. Kõigepealt tuleb üldse öelda, et lapsendamine toimub kohtuotsuse alusel. Kohus vaeb ja kaalub kõiki asjaolusid kindlasti väga hoolikalt. See äärmine ebaõiglus on haruharv juhtum, mis nõuab kõikide ebasobivate asjaolude kokkulangemist. Me võiksime selliseks lugeda juhtu, kui kaks inimest on sõlminud kooselulepingu, aga nendest kumbki ei ole suuteline viljastama või last sünnitama, nad on mõlemad soojätkamisvõimetud. Sellisel puhul võiks tulla äärmine ebaõiglus kõne alla. Kui harukordne see näide võib olla, seda võime vaid aimata. Aga me peaksime siiski usaldama Eesti kohtusüsteemi, küllap kohtunikud võtavad vastu parimad otsused.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Kaia Iva, palun!

15:00 Kaia Iva

Aitäh! Mul on kahju, et te minu eelmisele küsimusele vastates rääkisite hoopis millestki muust.

15:00 Neeme Suur

Ah nii!

15:00 Kaia Iva

Teie rääkisite sellest juhust, kui isikud on lapsendatud ja niimoodi saanud õeks ja vennaks. Minu küsimus oli vastupidise juhu kohta. Kui bioloogilised õde ja vend on lapsendamise tulemusel saanud eri perede lasteks, siis teie seadus välistab kooselulepingu sõlmimise. Aga me teame, et sellistel isikutel puudub igasugune juriidiline puutumus, nad ei pruugi teineteisest teadagi. Mis põhjusel on välistatud, et sellised isikud saaksid sõlmida näiteks kooselulepingu? Neid ju diskrimineeritakse.

15:00 Neeme Suur

Aitäh! See on selline küsimus, millega tõenäoliselt tuleb eelnõu rakendusakte välja töötades arvestada. Ka teiste eelnõude puhul on tegemist olnud kaheetapilise lähenemisega, kõigepealt on võetud vastu seaduse materiaalosa ehk n-ö tuumik ja siis on tulnud järele rakendusaktidega. Ma ei välista, et nende etappide käigus ka see eelnõu ise mingil moel kohendamist leiab. Kindlasti ei saa seda välistada, juhul kui siin on probleem. Mina näen probleemi bioloogilise suguluse olemasolu korral, kuigi ma hästi ei tea, kuidas selle kontrollimine peaks toimuma. Aga kindlasti saab selle teemaga tegelda.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

15:00 Priit Sibul

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Mul on küsimus kooseluseaduse § 9 lõike 5 kohta, mis räägib elukaaslaste ülalpidamiskohustusest. Ma olen seda seadust üsna põhjalikult uurinud ja mulle näib, et sellest abikaasade ülalpidamiskohustusest peale lahutust saab suurim erinevus perekonnaseaduse ja kooseluseaduse vahel. Mis põhjusel te peate mõistlikuks, et abielu puhul eeldatakse abikaasadelt ülalpidamiskohustust ka pärast abielu lõppemist, aga kooseluseaduse puhul seda ei tehta? See viitab justkui sellele, et kooselu ongi rohkem projektipõhine asi, millel pole pikaaegset või eluaegset eesmärki.

15:00 Neeme Suur

Aitäh! Kindlasti ei peaks kooselu olema projektipõhine ja me väga loodame, et ka abielu ei ole projektipõhine. Kui me vaatame abielulahutuste hulka, siis teinekord võib selline tunne küll jääda. Aga tõesti on siin erinevus sees. Abielu puhul nähakse ette, et ka pärast lahutust võib üks endistest abikaasadest puuduse korral nõuda mitte ainult oma lastele, vaid ka iseendale elatist. Kooselulepingu puhul saavad pooled selles eelnevalt kokku leppida, aga see ei kaasne eelduslikult lepingu sõlmimisega. Siin on tõesti erinevus ja see tähendab lihtsalt seda, et kooselulepingu sõlmijatel – juhul kui nad on eri

soost – on võimalus minna kooselust edasi abiellu. Kui nad on samast soost, lepivad nad lepingu sõlmimise ajal kokku, et nad on valmis teineteist toetama ka siis, kui kooseluleping lõpeb. See ei viita kooselulepingu lühemale kestusele, sest selline punkt on ka perekonnaseaduses abielu kohta.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Andrus Saare, palun!

15:00 Andrus Saare

Aitäh! Hea komisjoni esimees! Kui see eelnõu oli siin esimesel lugemisel, siis käis diskussioon selle üle, kas tegemist on 51 häält nõudva eelnõuga või mitte. 51 häält siit saalist selle eelnõu poolt suure tõenäosusega ei ole, aga eesmärk pühitseb abinõu ja eelnõu esitajad on nüüd teinud kõik juriidilised käigud selleks, et see eelnõu 51 poolthäält ei vajaks, kuigi mitmed Eesti tippjuristid on andnud oma hinnangu ja on hoopis vastupidisel seisukohal. Hea komisjoni esimees, mida sina arvad? Kuidas selline seadusparagrahvidega manipuleerimine ja enamuse arvamusega mitteametamine mõjub rahva õiglustundele kõige laiemas mõttes? Kas selline ühe osapoole arvamuse eiramine tõesti annab ühiskonnale juurde sallivust ja austust oma riigi vastu, millele eelnõu propageerijad hüüdlausetes on üles kutsunud?

15:01 Neeme Suur

Aitäh! Ma tõesti loodan, et eelnõu soodustab sallivuse levimist Eesti ühiskonnas. Mis puudutab 51 häält nõudvate sätete väljajätmist, siis kõigepealt ütlen, et juristid on siin tõesti erinevatel seisukohtadel. Ka need muudatusettepanekud valmistas komisjon ette koostöös Justiitsministeeriumi juristidega. Siinjuures on tuginetud Riigikohtu üldkogu 8. juuni 2009. aasta lahendile asjas nr 3-4-1-7-08, selle punktile nr 30. Samuti on tuginetud põhiseaduse kommenteeritud väljaandele, kommentaaridele § 104 kohta, lõige 2 ja punkt 14. Nii Riigikohtu lahend kui ka põhiseaduse kommentaarid ütlevad selgelt, et konstitutsioonilised normid peaksid sisalduma konstitutsioonilistes seadustes.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Annely Akkermann, palun!

15:01 Annely Akkermann

Suur tänu, hea eesistuja! Hea ettekandja! Minu küsimus lähtub kahe seiga koosmõjust: § 15 käsitleb lapsendamist ja vaatleme lähemalt ka "Pealtnägijas" käsitletud kaasust. See saade oli homopaaride beebibuumist. Üks homopaar kõneles, kuidas nad kallid raha eest ostsid omale lapsed. Meil on vereloovutus tasuta, meil on organidoonorlus rangelt vabatahtlik ja tasuta. Kas naise keha rentimine haudekontaineriks peaks olema tasuta? Või kui selle eest maksti raha, siis kas see on inimkaubandus?

15:01 Neeme Suur

Aitäh! See küsimus puudutas surrogaatemadust, mis on Eesti Vabariigis keelatud. Kui lapsevanem tuleb Eesti riiki koos oma lapsega, siis ei esitata talle küsimust, kes lapse ema on, kas see, kes lapse sünnitas või keegi teine. Sellist vahetegemist laste vahel kindlasti olla ei saa. Mis puudutab surrogaatemadust, siis see on väga paljude probleemide ja küsimuste allikas. Tõenäoliselt tuleb ka Eestis selle teemaga intensiivselt tegelda. Aga praegu on seis selline, et Eestis on surrogaatemadus keelatud. Ma loodan, et see nii ka jääb.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selles seaduseelnõus ei kutsu ainult § 26 esile mingeid küsimusi, sest see on selge ja ühene. Kõik ülejäänud aga ... Meie reglemendi tõttu saab kahjuks esitada ainult kaks küsimust. Konkreetne küsimus on § 8 kohta. Abielu ei või sõlmida isik, kellel on abielu sõlmimise ajal kehtiv kooseluleping. Kuidas seda kontrollida, kui abielu sõlmival isikul on kooseluleping mingis teises riigis? Kuidas notar selle asjaga tegelema hakkab? See oli minu küsimus, aga ma ütlen veel

kord, et siin paneb iga formuleering mõtlema. Näiteks on § 1 lõikes 3 juttu piiratud teovõimega täisealisest isikust. Siin on selline lause: "Kui isikule on määratud eestkostja, eeldatakse, et isik ei saa aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest ..." Nõustaksin sellega, kui siia oleks pandud punkt, aga see läheb edasi: " ... välja arvatud juhul ...". Milleks üldse panna seadusesse sätteid, mis iseennast välistavad?

16:00 Neeme Suur

Alustan tagantpoolt. Need sätted, mis iseennast välistavad, tulenevad üldise perekonnaõiguse põhimõtetest. Need ütlevad, et kui perekonnasidemed on loodud kas abielu- või kooselulepingut sõlmides, siis hiljem, kui need tingimused, mis oleksid võinud lepingu sõlmimist takistada, on kadunud, ja kui isikud seda ise ei taha, siis neid sidemeid lõhkuma ei hakata. See on üldine perekonnaõiguslik põhimõte, mis kehtib ka selle punkti puhul. Mis puudutab selle kontrollimist, kas isikul on mõnes teises riigis sõlmitud kooseluleping, siis ka teistes riikides kantakse nii abielud kui ka kooselud registritesse. Kui isikul võib teises riigis olla sarnane leping, siis notar kindlasti küsib selle kohta informatsiooni.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Erki Nool, palun!

16:00 Erki Nool

Austatud esimees! Austatud ettekandja! Nagu arvata oli, on selle seaduse mõte muutunud. Varem olid härra Randperelgi silmad pisarais, kui ta rääkis, kuidas ta võitles nende perekondade eest, mida oli üle 170 000. Nüüd me räägime hoopis teise retoorikaga. Aga minu küsimus on § 1 ja § 20 kohta, kooselulepingu sõlmimise ja lõppemise kohta. Paragrahvi 1 punkt 1: "Koselulepingu võivad sõlmida kaks füüsilist isikut, kellest vähemalt ühe elukoht on Eestis." Mitmes riigis on näiteid, et selle teemaga seoses on tekkinud inimkaubandus või elamislubade äri kolmandatest riikidest pärit inimeste jaoks. Mind huvitab aga see, kuidas koselulepingut lõpetatakse. Kas piisab ühe inimese kohalolust või peavad mõlemad olema notariaallepingu lõpetamise juures?

16:00 Neeme Suur

Lõpetamise juures mõlemad olema ei pea, nad võivad esitada notariaalselt tõestatud avalduse, selleks et oma koselulepingut lõpetada. See oli üks muudatustest, et kui mõlema isiku kohalviibimine lepingu lõpetamise juures ei ole mingil põhjusel otstarbekas, siis on seda võimalik teha notariaalselt tõestatud avalduse alusel.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Peeter Laurson, palun!

16:00 Peeter Laurson

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Mul on ka küsimus koselulepingu lõpetamise kohta. Siin on toodud ära lepingu lõpetamine kokkuleppel, aga mis saab siis, kui kokkulepet ei saavutata? See on selles seaduses täiesti reguleerimata. Mis saab siis, kui teine pool ei ole nõus ei notariaalselt ega lihtkirjalikult nõusolekut andes koselupartnerist loobuma? Kuidas on võimalik koselu siis lõpetada?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Sellisel juhul peavad koselupartnerid või peab see, kes soovib koselu lõpetada, pöörduma kohtusse. Kuna tegemist on kohtumenetlusliku normiga, siis muudatusettepanek nägi ette, et seda siin eelnõus sees ei ole, see peaks sisalduma tsiviilkohtumenetluse seadustikus. See küsimus tuleb lahendada rakendussätete abil.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder. Palun esitage küsimus ühe minuti jooksul!

16:00 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Esitatud eelnõu juriidiline kvaliteet ei kannata minu arvates kriitikat. Ühtegi rakendusakti pole. Vastustes viitate olematutele rakendusaktidele. Selles olukorras on Riigikogu liikmel suhteliselt mõttetu

sisulisi küsimusi esitada. Seepärast küsin ma teie käest ikkagi veel kord menetluse kohta. Vastuseks minu esimesele küsimusele ütlesite, et Justiitsministeerium tegeleb eelnõuga juba aastast 2011 või 2012. Nüüd te sätestate, et 2016. aastal seadus jõustub ja siis on olemas ka kõik rakendusaktid. Kui Justiitsministeerium ei ole kolme aastaga suutnud välja töötada ühtegi rakendusakti, mis annab teile kindlustunde, et nüüd ühe aastaga töötatakse välja kõik aktid? Või on need aktid olemas ja te neid lihtsalt ei avalda?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Akte olemas ei ole, olemas on Justiitsministeeriumi spetsialisti koostatud ülevaade võimalikest muudatustest ja pakutud ka võimalik sõnastus, aga selle rakendusaktideks vormimine on ikka pikem tegevus. See asjaolu, et rakendusaktid tulevad hiljem, on suhteliselt loogiline. Enne, kui siin saalis ei ole saanud heakskiitu eelnõu põhimõtted ehk tema tuumikosa ehk materiaalosa, kui juriidilises keeles öelda, ei ole mõtet tõtata ümber tegema abieluvararegistri seadust jne. See on tee, mida mööda on Riigikogu ka varem käinud, st on võetud vastu seaduse materiaalosa ja hiljem tulnud järele rakendusaktidega, mis täpsustavad seaduse elluviimist. Kuna tegemist on küsimustega, millest otseselt sõltub seaduse ellurakendamine, siis kõigepealt on antud aasta aega, selleks et rakendusaktidega välja tulla, ja teiseks on seaduse jõustumine ka tingimuslikult rakendusaktide olemasoluga seotud. Seadus saab jõustuda vaid rakendusaktide olemasolu korral.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Annely Akkermann, palun!

16:00 Annely Akkermann

Suur tänu, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma sain aru, et te nõustute minuga, et surrogaatemadus on väga paljude probleemide allikas. Te ütlesite nii. Ma sain aru, et te kinnitate ka seda, et surrogaatemadus Eestis on keelatud ja surrogaatemadus raha eest on inimkaubitsemine. Samas ütleb § 15 lõige 4, et elukaaslane võib lapsendada kolmanda isiku lapse. Kui nüüd lähtuda sellest "Pealtnägija" klipist ja teades, kui suur rahvusvaheline probleem on naistevastane vägivald ja inimkaubandus, kas te ei arva, et § 15 võimaldab meil õhutada rahvusvahelist inimkaubandust ning naise keha ekspluateerimist?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Üldiselt ei arva. Ma loodan väga, et surrogaatemaduse kasutamise juhtumid on harvad. See on hästi lai teema terves maailmas. Ma ei oska öelda, kas see peaks terves maailmas olema absoluutselt keelatud. Kui seda kasutatakse eetilistel ja meditsiinilistel eesmärkidel, siis ma ei saa nii väita. Ma saan väita ainult seda, et Eestis on surrogaatemadus keelatud ja juhul, kui Eestisse tuleb mõni selline laps, siis teda sellel alusel ei diskrimineerita. Meie lapsed on kõik meie lapsed.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Urbo Vaarmann, palun!

16:00 Urbo Vaarmann

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin siiski üle. Seda kooseluseadust üritatakse praegu hästi kiiresti teha. Esitati küsimus, kuidas lepingut lõpetada, kui üks osapool soovib lahku minna, aga teine ei ole nõus. Selgus, et siis peab kohtusse minema, aga kohtupraktika ja õigusaktid puuduvad. Kas te ei tunne, et te päris tõsiselt püüate selle asjaga liiga kiirustada, kuigi see kõik ei ole siiski veel tänaseks valmis?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Nagu ma juba ütlesin, see "kõik valmis" on päris suur töö. Eelnõu loob praegu põhimõttelise seisukoha, millega seadusandja on oma tahet väljendanud. See seadus kehtestatakse, tema jõustumine toimub sellel hetkel, kui ollakse selleks valmis, ehk koos rakendusaktidega. See on Riigikogu töös üks võimalik praktika. Tänase ja 2016. aasta 1. jaanuari vahele jääb täiesti piisav aeg selleks, et kõik rakendusaktid valmis teha. Selleks on kindlasti vaja ka koostööd Vabariigi Valitsusega ja

ministeeriumidega. Seda me saame teha sellisel juhul, kui põhimõtteline otsus ehk selle seaduse tuum on vastu võetud.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

16:00 Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Tuntud Eesti advokaadid on seisukohal, et see seaduseelnõu on põhiseadusega vastuolus. Ma olen üsna veendunud, et kui see eelnõu saab seaduseks, pöörduakse sellega Riigikohtu poole ja lõpplahendus ilmselt tulebki Riigikohtust. Millisel seisukohal teie olete, kas te näete siin vastuolu põhiseadusega või ei?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Põhiseaduse osas on olnud tõesti mitmesuguseid arvamusi. Tuginedes õiguskantsleri arvamusele, võib öelda, et põhiseadusest lähtudes tulekski just selle seadusega tegelda. Kui selle seadusega pöörduakse Riigikohtu poole, siis kindlasti langetab Riigikohus oma parima teadmise põhjal hea otsuse.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Peeter Laurson, palun!

16:00 Peeter Laurson

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Millist lisaväärtust annab kooseluseadus heteropaaridele, kes seni abiellunud ei ole? Mille poolest erineb kooselu abielust?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Kõigepealt erineb ta selle poolest, et ta ei ole abielu ehk kooselulepingu sõlmimise tingimused on teistsugused. Kui abiellutakse kas kirikus, perekonnaseisubüroos või notari juures, siis kooselulepingut saab sõlmida ainult notari juures. Perekonnaseisutoimingute seadus näeb näiteks ette viiteaja: kui inimene läheb abielu sõlmima, siis tema avaldust ei rahuldata enne kuu aja möödumist avalduse esitamisest. Nii lahutamise kui ka abiellumise puhul on kindlasti viiteaeg. Kooselulepingu sõlmimisel sellist viiteaega ei ole. Ma vihjan sellele, et kooseluleping on pisut lihtsam ja kiirem võimalus oma kooselamine ametlikuks ja avalikuks teha. See annab kooselus elavale paarile baasturvalisuse, aga see ei ole abielu.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Siim Kiisler.

16:00 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Ma olen teiega väga nõus, et see seadus saab reaalselt jõustuda alles siis, kui ollakse selleks valmis ehk kõik rakendusaktid on olemas. Praegu on ju nii palju ebaselget, et kõigi asjade kohta ei oska küsidagi. Näiteks on täiesti arusaamatu, kas kooselulepingu sõlminud inimesed võiksid võtta ka ühise perekonnanime. See seadus ei ütle selle kohta mitte midagi ja nimeseaduse põhjal nad seda kindlasti teha ei saaks. Praegune jõustumistähtaeg, tingimusel, et kõik rakendusaktid valmivad ja saavad vastu võetud, on 1. jaanuar 2016. Mis te arvate, kas seda tähtaega on võimalik tulevikus muuta, näiteks järgmisel Riigikogu koosseisul? Meil oli hiljaaegu pretsedent emapensioni puhul, kui seadus oli vastu võetud ja jõustumine lihtsalt lükati edasi. Kas näiteks uus koosseis võib otsustada, et seadus jõustub pärast rahvahääletuse positiivset tulemust?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Mis puudutab seaduse jõustumist koos rakendusaktidega, siis tegelikult ei ole meil veel olnud arutelu selle üle, mida tähendab see "kõik rakendusaktid". See tähendab, et kui me näiteks hakkame arutama, kas kooselupartnerid võiksid esitada ühise tuludeklaratsiooni, ja selline otsus langetatakse, siis tuleb selle kohta rakendusakt. Kui me hakkame arutama seda, kas võlaõigusseaduse kohaselt võiksid

kooselupartnerid olla nimetatud ka nende omaste hulgas, kellel on õigus saada informatsiooni ja võtta vastu otsuseid, kui patsient ise seda teha ei saa, ja selline otsus võetakse vastu, siis on seegi üks rakendussätetest. See tähendab, et rakendusaktide hulk on praegu piiramata. Teatud hulk rakendusakte peavad ilmingimata olemas olema, kas või seesama kohtusse pöördumise õigus ja kohtumenetlusnormid selle juures, mis tuleb kohtumenetlusseadustesse sisse viia, sest ilma nendeta ei ole inimestele tagatud õiguskaitse. Mis puudutab seaduse võimalikku muutmist enne tema jõustumist, siis, jah, see on võimalik. Seda on enne juhtunud ja seda ei saa välistada ka selle eelnõu puhul.

16:00 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

16:00 Priit Sibul

Aitäh! Austatud eelnõu tutvustaja! Mul on küsimus § 7 lõike 2 kohta. Numeratsioon on vist küll muutunud, aga praegu räägin ma § 7 lõikest 2. Kui alguses algatajad rääkisid ka välismaal abiellunute või abielu registreerinute abielu Eestis seadustamisest, siis nüüd on alles jäänud ainult registreeritud kooselu. Kelle initsiatiivil see muudatus siia sisse tuli ja miks? Kas algatajad ise loobusid abielu mõistest? Teiseks, milliseid selliseid olulisi muudatusi selles eelnõus veel on? Mingi hetk andis näiteks Inglismaa suursaatkond teada, et nemad hakkavad Eestis samasooliste abielusid registreerima. Kas te teate, on see juba alanud või mis neil seal toimub?

16:00 Neeme Suur

Aitäh! Ma Inglismaa suursaatkonna toimingute kohta ei tea praegu mitte midagi ütelda. Mis puudutab § 7 lõiget 2 ehk välismaal registreeritud kooselu kehtivaks lugemist, siis tõesti, esialgu oli siin kirjas, et Eestis loetakse kehtivaks välismaal sõlmitud kooselu või abielu, ja nüüd on siin viide rahvusvahelise eraõiguse seadusele. See seadus kehtib Eestis alates 2002. aastast. Selles määratakse täpselt kindlaks, mil viisil Eesti tunnustab või ei tunnista kehtivaks välisriikides sõlmitud eraõiguslikke suhteid. Meil ei ole vaja midagi uut välja mõelda. See muudatus tuli korraga kahest allikast, komisjonilt ja Valdo Randperelt, ja mõlemad ettepanekud said arvesse võetud.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Erki Nool, palun!

16:01 Erki Nool

Aitäh! Hea ettekandja! Te ütlesite, et üks põhiline erinevus on abielu ja kooselu registreerimise kiirus, st saad ruttu kõigile teatada, et oled kooselus. Tänapäeval on Facebook kõige kiirem vahend, kui teie arvates on kõige tähtsam asi teavitamine. Minu küsimus on aga järgmine. Te tegite suve lõpus ühe arutelu ja seal tõi ministeeriumi esindaja välja fakti, millega te algul küll nõus ei olnud, aga pärast pidite paratamatult nõustuma. Te pidite nõustuma sellega, et ainult neljas Euroopa riigis on vastu võetud analoogne seadus, kus on käsitletud erisooliste kooselu registreerimist. Miks meil Eestis seda erisooliste kooselu registreerimist ikkagi nii väga vaja on, kui abielu institutsioon on olemas?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! See küsimus iseenesest ei ole väga fundamentaalne. Kui me räägime, kuidas eri riikides on midagi käsitletud, siis võib öelda, et samasooliste abielu on mingil viisil käsitletud 20 riigis, sh samasooliste abielu viies riigis, samasooliste kooselu registreerimist 14 riigis ja sooneutraalne seadus on seejuures neljas riigis (Belgias, Prantsusmaal, Luksemburgis ja Hollandis). Kõik see kokku moodustab turvapaketi, mida Euroopa riigid kehtestavad oma kodanike heaks. Ma loodan, et ka Eesti nii teeb.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Urbo Vaarmann, palun!

16:01 Urbo Vaarmann

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Selgitage mulle, kuidas see asi hakkab koolis välja nägema. On ühiskonnaõpetuse tund ning tuleks rääkida emast ja isast. Kellest edaspidi räägitakse? Kuidas see laps

peaks käituma ja kuidas peaks teiste lastega käituma? Mida peaksin oma lastele seletama mina, kes ma olen selle muudatuse vastu, ja mida peaks rääkima õpetaja? Äkki teete meile väikese tunni.

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Kõigepealt, koolid peaksid õpetama lapsi nägema maailma sellisena, nagu see on. Koolis antav õpetus ei tohiks olla ideoloogiliselt kallutatud. Ka lastekaitse seadus räägib sellest, et õpetus ei tohi olla ideoloogiliselt kallutatud. Ma väga loodan, et laps saab koolis teada, mis asi on poliitika, aga ma ei taha, et koolis tehakse mingi erakonna kihutustööd. Ma väga loodan, et laps saab koolis teada, mis asi on religioon, aga ma ei taha, et koolis tehakse kuulutustööd. Ma väga tahan, et laps saab koolis teada, mis asi on perekond ja millised on inimestevahelised suhted, aga siinjuures peab kool jääma neutraalseks. Õpetaja peaks olema suuteline seletama, mitte sajatama. Ma loodan, et nii käituvad ka lastevanemad.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

16:01 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea Neeme! Mul on sulle ainult üks küsimus. Kindlasti on see väga oluline teema, mida me juba teist päeva Riigikogus arutame. Aga nagu ma olen aru saanud, enamikule Riigikogu liikmetest on see jäänud küllaltki segaseks ja kõik ei ole viitsinud isegi eelnõu läbi lugeda. Veel rohkem on see teema ärevust tekitanud kogu Eesti ühiskonnas. Kas sa oskad öelda, miks sellega nii hirmus kiire on? Võib-olla oleks õigem, kui me ikkagi püüaksime selgitada kogu seda olukorda ja muudatuse vajadust ning võtaksime otsuse vastu siis, kui ühiskond on selleks valmis?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Eks ühiskonna valmisolek kasvabki teatud otsustega. Kui neid otsuseid ei tehta, siis ei ole meil ka alust loota, et ühiskonna valmisolek kasvab. See otsus aitab kindlasti ühiskonna arengule kaasa nii tolerantsuse, sallivuse, hoolivuse kui ka sidususe mõttes.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Väino Linde, palun!

16:01 Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Selleks, et selgitada põhjust, miks see eelnõu enam ei räägi kooseluosaliste kohtulikust kaitsest, pärast esimest lugemist ei räägi see enam isegi kooseluosaliste õigusest pöörduda kohtusse, viitaski sa ühele Riigikohtu otsusele, mis ütleb, et konstitutsioonilised sätted peavad olema konstitutsioonilistes seadustes.

16:01 Neeme Suur

Just!

16:01 Väino Linde

Õige. Aga sa tead ju hästi, et tegelikult see kohtuotsus ei räägi mitte niisugustest asjaoludest ja olukordadest, mida käsitleb täna arutatav eelnõu, need asjaolud on hoopis teistsugused. Mind huvitab, millest lähtuvalt, kas hirmu tõttu või mingil muul põhjusel, te võtsite pärast esimest lugemist eelnõust välja ka osapoolte õiguse pärida teineteise vara. Mis selle taga oli?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Pärimisõiguse väljavõtmise taga oli soov muuta eelnõu selgemaks ja paremaks. Pärimisõiguse säte peaks sisalduma pärimisseaduses ja see tuleks sinna sisse kirjutada. Täpselt selline see põhjendus oligi. Seega, see säte läheb sellest eelnõust välja ja pärimisseadusesse sisse.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Aivar Riisalu, palun!

16:01 Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kunagi oli ju juttu sellest, et sellel huvigrupil ehk samasoolistel inimestel, kes koos elavad, võiks olla mingi reguleeritav partnerlussuhe. Mingi selline termin käis diskussioonist läbi. Väga paljudes riikides saavad need inimesed täiesti legaalselt abielluda. Meie oleme nagu kahe asja vahel ja ühiskonna suhtumine on läinud väga valuliseks. Kas komisjonil ei oleks olnud järsku mõistlik kaaluda varianti, et oleks partnerlussuhte ära reguleerinud ja kaugemas perspektiivis oleksime liikunud siiski täieliku abielu poole, mis ühiskonna arenedes ju ilmselt oleks võimalik? Praegu me pakume neile inimestele nagu variandi teha mingit poolikut asja, mis tegelikult ei ole täisabielu ja hästi tugevalt lõhestab ühiskonda. Kas komisjonis sellisest variandist üldse räägiti või ei tulnud jutukski, et ka abieluni jõudmine oleks ühel hetkel mõistlik?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Ei, komisjonis ei tulnud abielu lubamise variant üldse jutuks. Praegu on ikkagi mindud seda teed, et tegemist on kooselulepinguga reguleeritud partnerlussuhtega, kusjuures siin on selline lisa, et kooseluleping kantakse registrisse, millega ta muutub kolmandatele isikutele nähtavaks. See on see variant, mis on praegu Eesti jaoks välja töötatud.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Toomas Tõniste, palun!

16:01 Toomas Tõniste

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas ma saan õigesti aru, et me oleme siin praegu vastu võtmas seadust, mis on juriidiliselt täielik praak ja kust on välja võetud hulgaliselt igasuguseid detaile, et, jumala eest, ei oleks vaja 51 häält, sest siis see eelnõu seaduseks ei saa? Me loodame, et ametnikud teevad tublisti tööd ning parandavad meie praagi ära ja teevad rakendussätted õigeks ajaks valmis. Kas see on uue koalitsiooni mingi uus arusaam seadusloomest?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Kõigepealt ei ole ma nõus sellega, et see eelnõu on praak. Kui keegi ütleb, et see eelnõu on napp, siis sellega võiks mingil moel nõus olla. Pigem peaks ütlema, et see eelnõu on kompaktne ja kirja pandud täpselt probleemipüstituse fookuses ehk ta sätestab kõige põhilisema, selleks et kooselusuhet reguleerida. See lähenemine, et kõigepealt võetakse vastu eelnõu tuumik ehk tema põhiosa ning siis kehtestatakse rakendusaktid ja rakendussätted sinna juurde, ei ole ei esma- ega erakordne, vaid see on üks võimalikest viisidest, kuidas Eesti seadusruumi kohendada.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

16:01 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Sinu vastuseid kuulates tekkis mul üks küsimus. Ma sain aru, et kui see seadus praegu vastu võetakse, siis selle juures ei ole rakendussätteid ega -akte. Kui neid aga ei ole, siis ei saa seadust ellu viia. Mind huvitab, kas see seadus ka mõne kehtiva seadusega vastuollu läheb. Kuidas selle koha pealt on?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Minule teadaolevalt ei lähe ta kehtivate seadustega vastuollu. Ta näeb küll ette muudatusi kehtivates seadustes. Näiteks, nagu ma rääkisin, kui praegu on olemas abieluvararegistri seadus, siis eelnõuga nähakse ette, et selle nimetust ja ka seadust ennast muudetakse niimoodi, et tekiksid varasuhteregister ja varasuhteregistri seadus, kuhu pannakse kirja punktid kooselus tekkivate varasuhete kohta.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Väino Linde, palun!

16:01 Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma olen põhimõtteliselt sinuga nõus, et kohtumenetlust käsitlevad seadussätted peavad olema kohtumenetluse seadustikus ja sätted, mis räägivad sellest, kuidas pärimisõigust teostatakse, peavad olema pärimisseaduses. Küll aga peavad kooselu osapooled saama seadust lugedes kas või viite abil teada, et neil on õigus pöörduda kohtusse ja pärimisseaduse alusel vara pärida. Niisugune säte peab olema selles seaduses, muidu on minu arusaamist mööda kindlasti tegemist halva õigusloome tavaga. Oled sa sellega nõus?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Nagu ma ka ütlesin, juhul kui rakendusakte välja töötades selgub, et selles seaduses peab mingi mõte ilmtingimata olema, kas või viitena, et midagi tehakse teise seaduse alusel, siis on võimalik see viide siia seadusesse sisse panna, muutes sõnastust.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Aivar Riisalu, palun!

16:01 Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Alguses oli ju selle seaduse sügavam mõte kaitsta ka vabas kooselus elavaid mehi ja naisi, reguleerida ka neid suhteid, kui inimesed ei ole abielu registreerinud. Imelik, et see huvigrupp – kui mu mälu mind ei peta, siis Eestis on ligi 170 000 sinna kuuluvat inimest – on praegu täiesti tasa, neid see seadus väga ei huvita. Kas komisjonis on andmeid, kui paljud vabaabielupaarid peaksid nüüd hakkama tormama notari juurde registreerima oma vaba kooselu, et mitte abielluda? Kas mingisugused laste õigusi ja üldist peretraditsiooni kaitsvad organisatsioonid olid nende hulgas, kes teie komisjonis käisid? Mis nüüd saab nendest vabaabielus olevatest meestest ja naistest?

16:01 Neeme Suur

Aitäh! Vabaabielus olevale mehele ja naisele tekib lisavõimalus, kuidas oma kooselu registreerida. Kuna see ei ole kohustus, vaid see on võimalus, siis me ei oska ennustada, kui paljud neist tõttavad seda võimalust kasutama. Kuna registreeritud või korraldatud kooselu, nähtavaks tehtud kooselu, on igal juhul parem kui registreerimata kooselu, siis ma loodan, et nii mõnedki seda teevad. Rääkides organisatsioonidest, kes nendel diskussioonidel osalesid, pean mainima sellist huvitavat asja, et näiteks Lastekaitse Liit arvab, et kooselu vormistamine tuleb igal juhul lastele kasuks, ja Eesti Seksuaaltervise Liidu esindajad ehk naistearstid leiavad, et registreerimine tuleb kindlasti kasuks perekondade turvatundele. Aga teiselt poolt on selliseid arvamusi, et see kahjustab abielu institutsiooni. Ma kipun kalduma sinnapoole, et kui on olemas alternatiivne võimalus kooselu registreerida, siis annab see perekondadele turvatunnet juurde.

16:01 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

16:02 Igor Gräzin

Austatud ettekandja! Ma olen algusest peale selle seaduse vastu olnud ja olen tema vastu ka edaspidi, aga ma pean rääkima ühest probleemist. Homoseksuaalse orientatsiooniga inimesed, kes tahavad koos elada, on minu kaaskodanikud ja väga paljud neist on minu sõbrad. Seetõttu häirib mind üks asjaolu, millele juhtisid tähelepanu kolleegid Kokk ja Linde. See seadus ei anna homoseksuaalsetele paaridele ja kooslustele tegelikult ju mingisugust turvatunnet ega absoluutselt mitte midagi. Rakendusosa ei ole, rakendada midagi ei saa ega ole teada, millal see rakendusosa tuleb või ei tulegi. Kas sulle ei ole jäänud muljet, et me oma homoseksuaalseid kaaskodanikke teataval määral petame? Me võtame vastu seaduse, mis ei anna neile mitte midagi. Jah, sümboolne võit kindlasti on, psühholoogiline ka võib-olla, aga juriidiliselt on tulemus null. Rakendusosa ju ei ole.

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Nagu te näete, seaduse jõustumine on lükatud 1. jaanuarilt 2015 edasi 1. jaanuarile 2016. Nii et asjast väga huvitatud sihtgrupid peavad tõesti veel aasta ootama. See, et praegu rakendusakte ei ole, ei tähenda, et seaduse jõustudes neid olemas ei ole. Vastupidi, see seadus annab kõige põhilisema õiguse, nimelt õiguse minna notari juurde ja sõlmida kooseluleping. Kui seadus ei paku selle juures täit kaitset, näiteks ei kirjelda, kuidas probleemide korral kohtusse pöörduda, siis see on otseselt inimeste õiguste rikkumine. See on absoluutselt õige. See tähendabki, et kui seadus jõustub aastal 2016, siis peavad seal juures olema rakendusaktid, mis võimaldavad sellel seadusel tegelikult rakenduda. Täpselt nii see ette nähtud ongi.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun!

16:02 Ken-Marti Vaher

Suur aitäh! Lugupeetud ettekandja! Selle seaduseelnõu algatajate esindajad rääkisid eelkõige kevadel, siis, kui see elnõu üle anti, sellest, mida juba mitmed küsijad on puudutanud, et see elnõu on välja töötatud suure hulga, peaaegu 200 000 inimese kaitseks, kes elavad mitteabielulistes suhetes. Täna on välja tulnud, et see on olnud üks väga-väga suur bluff. Nende inimestega see elnõu tegelikult ei tegele. Ütle, palun, õiguskomisjoni esimehena, mis hinnangu sa ise annaksid sellisele elnõu esitamisele ja üldse retoorikale, kui ühe suure inimeste hulgaga manipuleerides peidetakse elnõu tegelikku sisu. Millise hinnangu sina piisavalt erapooletu komisjoni esimehena, nagu sa peaksid olema, sellisele käitumisele annad?

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Ma lihtsalt ei nõustu sinu hinnanguga, mis puudutas bluffi. Kui me vaatame seaduse potentsiaalset sihtgruppi, siis see seadus oma olemasoluga annab vaid võimaluse oma kooselu vormistada. Kas inimesed seda kasutavad või ei, see on nende oma vaba tahte avaldus. Täpselt nii ongi, et meil on *circa* 177 000 eri soost inimest, kes elavad vabas kooselus. Neil on edaspidi võimalus kooselulepingu sõlmimise varianti kasutada. Teisalt annab see seadus ka samast soost paaridele võimaluse seda varianti kasutada. Me toetume nii nendest 177 000 inimesest kui ka samast soost paaride arvust rääkides viimase rahvaloenduse andmetele, millest ilmnes, et eri soost inimesi, kes elavad vabas kooselus, on 177 000, ja samast soost inimesi, kes elavad vabas kooselus, on *circa* 400. Selline on suurusjärgude vahe. Ma ei taha nõustuda, et see seadus on bluff, see on potentsiaalne võimalus mõlemale sihtgrupile. Kui paljud neist inimestest seda kasutavad, me praegu kahjuks ei tea, seda me näeme peale 1. jaanuari 2016.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

16:02 Tarmo Tamm

Aitäh! Üldiselt mulle ei meeldi, et Riigikogus algatatakse järsku selliseid arutelusid, millest pole valimiste eel juttu olnud. Ma pean vabandust paluma, Sotsiaaldemokraatlik Erakond oli ainuke erakond, kes sellest teemast rääkis, aga ilmselt selle tõttu sai ta valimistel ka kõige vähem mandaate. (Naer saalis.) Aga miks ei võiks enne kevadisi Riigikogu valimisi, milleni on aega alla viie kuu, sotsiaaldemokraadid ja Reformierakond, võib-olla ka Keskerakond, kui me leiame konsensuse, panna selle oma programmi sisse? Nii saadaks rahvalt mandaat, see oleks legitiimne ja saaks selle küsimusega edasi minna. Aga praegu tehakse seda nagu salaja. Keegi pole ju enne rääkinud, et selle teemaga hakatakse parlamendikoosseisu lõpuperioodil tegelema. Mis sa sellest arvad?

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Kui vaadata avalikku debatti, siis tõenäoliselt on see elnõu küll kõige viimane, mille kohta võiks öelda, et seda on salaja menetletud. Avalikkuse ees on toimunud väga laialdane arvamustevahetus.

Mina küll ei saa seda nimetada salaja tegutsemiseks. Legitiimsuse sellele seadusele annab see koosseis siin. Kuidas erakonnad selle oma programmiga seostavad, on nende küsimus. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programmis oli selline punkt sees.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Palun, Toomas Tõniste!

16:02 Toomas Tõniste

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma ühe koha pealt isegi nõustun sinuga. Kooselu vormistamine tuleb igal juhul lastele kasuks. Aga praegu on see võimalus ju olemas, selleks võimaluseks on abielu vormistamine. Kooselu vormistamine on edaspidi tegelikult niisama keeruline protseduur kui praegu abielu vormistamine. Ei pea ju alati tegema mingit suurt kräud sinna juurde, saab ka lihtsamalt. Mina küll ei tea kedagi, kes teaks kedagi, kes kuuluks eri soost paari ja tahaks kasutada seda kooselu registreerimist. Ma ei kujuta ette, kuidas mees ütleb naisele, et ta ei abiellu temaga, aga nad võivad kooselu registreerida, või et naine ootaks just seda, et mees teeks abieluettepaneku asemel kooseluettepaneku. Äkki sina tead selliseid inimesi?

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Ma võin öelda vaid seda, et tõenäoliselt on kooseluseadus olnud minu kohtumistel inimestega üks kõige sagedasemaid jututeemasid, millest olen rääkinud nii naiste kui ka meestega, nii abielus olevate inimestega kui ka vabas kooselus elavate inimestega. Suhtumisi on mitmesuguseid. Mis puudutab vabas kooselus elavaid naisi, siis tihtilugu on neil lootus, et nende meespartnerid teevad midagi selleks, et nende suhe muutuks kindlamaks. Milline tulemus olema saab, kui paljud hakkavad seda registreerimise varianti kasutama, seda me tõesti ei oska ennustada. Me oleme näinud, et kui näiteks Rootsis muutus abielusse suhtumine neutraalsemaks ja loodi ka kooselu registreerimise võimalus, siis abielude hulk suurenes. Kui perekonnas juba tekib see diskussioon, kas peaks midagi tegema, kui sel teemal arutletakse ja naine teeb ettepaneku sõlmida siis vähemalt kooseluleping, aga kui mees selle peale pead raputab ja ütleb, et parem ikka abielu ära registreerida, siis on see ju kõigile meelepärane tulemus.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

16:02 Igor Gräzin

Mehed! Mul on niisugune küsimus, mis puudutab natukene protseduuri. Meenutan ESM-i lepingut. Itaalia käib nüüd majanduslikult alla, Kreeka on kriisis jne. ESM-i eelnõu teise ja kolmanda lugemise vahel oli 50 minutit. Ma olen krooniline vähemuses olija. Ausalt öeldes oli 50 minutit absoluutselt ebapiisav aeg selleks, et isegi korralikku vastulauset kirjutada. Nüüd on niimoodi, et teise ja kolmanda lugemise vahel on üks päev. Ma küsin sinu kui õiguskomisjoni esimehe käest. Anna andeks, aga kas parlamendis hakkabki nii olema, et seadusi rammitakse läbi? Kas siis ei oleks otstarbekas teine ja kolmas lugemine üldse likvideerida, sest need kaotavad mõtte?

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Teist ja kolmandat lugemist ära kaotada ei ole kindlasti otstarbekas. Nagu sa ka ise mäletad, me oleme õiguskomisjonis juhtudel, kui meil on olnud tegemist üüratu pikkade eelnõudega, näiteks toon korrakaitseaduse eelnõu, teise ja kolmanda lugemise vahel parandanud komakohti. See on tõesti võimalus, mis teise ja kolmanda lugemise vahel on. Kõnesolev eelnõu ei ole kindlasti oma mahult ja keerukuselt võrreldav nende eelnõudega, mis nõuavad teise ja kolmanda lugemise vahel hoolikat tehnilist töötlemist. Ma olen kindel, et meie tehniline toimkond jõuab eelnõu kolmanda lugemise teksti ilusasti õigel ajal Riigikogu liikmetele kättesaadavaks teha.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun!

16:02 Ken-Marti Vaher

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin eelmise küsimuse jätkuks. Sa väga kenasti valid sõnu ja kasutasid eelkõige väljendit, et see eelnõu loob võimalusi. Mina aga viitasin pigem eelnõu algatajate mõne esindaja väga kirklikule jutule, et see eelnõu pakub kaitset nendele ligi 180 000-le erisoolises suhtes elavale inimesele. Minu küsimus sulle ongi, kas me räägime selle eelnõu puhul tõesti kaitset pakkumisest erisoolises suhtes elavatele, abielus mitteolevatele paaridele või sa valid jätkuvalt sõnu ja räägid võimalusest. See eelnõu toodi aprillis meie ette just nimelt väga tugeva rõhuasetusega kaitsele, sellele, et see peamiselt kaitseb neid 200 000 inimest ...

16:02 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Küsimus on selge. Aeg on läbi.

16:02 Neeme Suur

Aitäh! Ma sain küsimusest aru. Ei pea taganema ei kaitsest ega selle võimalusest. Kaitset pakutaksegi lisavõimaluse kaudu, täpselt nii see ongi. Kui mul on rohkem võimalusi oma probleeme lahendada, siis on mul rohkem valikuid, ma olen oma valikutes vabam ja seeläbi on minu õigused paremini tagatud. Need, kes räägivad sellest, et eelnõu pakub kaitset, on kindlasti õigel teel, ja need, kes räägivad, et eelnõu annab võimaluse, on ka kindlasti õigel teel. Aga fakt on see, et eelnõu ei paku automaatset kaitset. See tähendab, et kui ta jõustub, siis inimesed peavad siiski oma tahet avaldama ja lepingu sõlmima. Selles suhtes on IRL-i algatus, et võiks faktilise kooselu tuua Eesti perekonnaõigusesse, teistsuguse iseloomuga. See pakub kohe automaatset kaitset kõikidele inimestele, kes elavad vabas kooselus. Selles mõttes on kooseluseadus kindlasti erinev, ta eeldab kahe täiskasvanud inimese tahteavaldust.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Valdo Randpere, palun! Kolm minutit lisaaega.

16:02 Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Ütlen ka mõne sõna selle eelnõu kohta. Kõigepealt vastus kõigile neile, kes muretsevad, et ei tea, kas on olemas ka mõni heteroseksuaalne paar, kes tahab seda seadust kasutada. Mina tean ühte, kes ootab pikisilmi, et seadus vastu võetaks ja saaks oma kooselu registreerida.

Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt on perekond riigi kaitse all. Põhiseadus ei defineeri perekonda, vaid kehtestab üldise õiguspõhimõtte, mis on seejuures absoluutne. Seega on riigi kaitse all nii need perekonnad, mis põhinevad abielul, kui ka need, mis rajanevad vabal kooselul. Samas ütleb põhiseadus, et kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.

Eestis abiellutakse järjest vähem. Enamik lapsi sünnib väljaspool abielu. See on tegelikkus. Samal ajal puudub mitteabielulistest suhetest tekkivate varaliste õiguste ja kohustuste kompleksne õiguslik regulatsioon. Kõige lihtsam näide: te võite olla 20 aastat oma armastatuga vabaabielus olnud, aga te ei muutu teineteise pärijateks, teil ei teki ühisvara. Kooseluseaduse eelnõu eesmärk on täita see lünk seadustes ning pakkuda põhiseaduses lubatud kaitset ka sellistele perekondadele, mis ei baseeru abielul. Diskussioon kooseluseaduse eelnõu üle on aga kõige vähem puudutanud just seda temaatikat. Probleemiks on saanud asjaolu, et eelnõu on sooneutraalne. Minu arvates on see müsteerium. Miks? Samast soost paarid eksisteerivad meie hulgas juba praegu, kooseluseaduse eelnõu ei tekita neid juurde ega vähenda nende arvu. Nemad ei ole kuidagi kaasa aidanud sellele, et järjest suurem arv heteroseksuaalseid eestlasi ei soovi abielluda, üle poole abieludest lahutatakse ja üle poole lastest sünnib väljaspool abielu. Samasoolistele inimestele võimaluse andmine oma kooselu registreerida ei muuda seda olukorda mitte kummalegi poole, nn traditsiooniliste pereväärtuste statistika ei muutu sellest ei paremaks ega halvemaks. Seetõttu on pereväärtuste vastandamine selle eelnõuga minu arvates mitte ainult vale, vaid ka variserlik.

Vastastel oleks ausam otse välja öelda, et nad võitlevad nende poolt defineeritud normaalsuse eest, mis on nende arvates ainuõige, ning erinevused ei ole sallitavad. Seda, kui riik on defineerinud n-ö

normaalsust isikliku elu valdkonnas, üksikindiviidi tasandil, olen ma ajaloos näinud ennegi. Sellised defineerimised on tagantjärele vaadates asjaomastele riikidele enamasti igavese häbi, mitte rahulduse allikas. Ma ei hakka rääkima Hitleri Saksamaast, see on liiga tuntud teema. Aga kas te teate, et veel 50 aastat tagasi kehtis Rootsis sundsteriliseerimise seadus? Üle 60 000 inimese, peamiselt naised, steriliseeriti nende vaimupuude tõttu. Ka Soomes oli sarnane seadus, mis kehtis aastani 1969. Üle 50 000 inimese, ka peamiselt naised, steriliseeriti Soomes, neist *circa* 7500 rassihügieenilistel ja üle 3000 sotsiaalsel põhjustel. Kas keegi teist usub, et nendes ühiskondades ollakse tänapäeval selle üle uhked? Ei olda. Rootsi kohta, mida ma tunnen paremini kui Soomet, võin kinnitada, et see on rootslaste arvates tõeline rahvuslik häbiplekk. Õppigem oma naabrite vigadest ja ärgem korrakem neid riigi sekkumise teel inimeste sügavalt eraelulistesse otsustesse!

Debatt kooseluseaduse ümber on toonud avalikkuse ette paljude inimeste isiklikud lood, tihti väga avameelsed ja liigutavad. Võib-olla kõige liigutavam neist oli Risto Kübara lugu. Minu lugu ei ole kaugeltki nii tõsine ja põhjanev, aga siiski, ka minul on oma lugu olemas. See ei ole seotud homoseksuaalsusega, küll aga sellega, et ma tean, mida tähendab olla teistsugune, ma tean, mida tähendab olla selle tõttu kiusatud. Algul olin kiusatud, aga kui jõud kiusajatest üle hakkas käima, siis olin ise kiusaja. Kasvasin üles teadmisega, et erinevus on karistatav ja kiusamine aktsepteeritav. 30 aastat tagasi põgenesin Nõukogude Liidust Rootsi. Sattusin ühiskonda, mille sõbralikkus ja osavõtlikkus mind esialgu täiesti šokeerisid. Meil oli suur mure: NSV Liit otsustas meid oma tavadele truuks jäädes kiusata sellega, et ei lubanud meie toona üheaastasel tütrele meiega Rootsis ühineda. Saime oma võitluses tütre eest abi suurelt osalt Rootsi ühiskonnalt, kes tuli appi neile täiesti võõrastele inimestele, lihtsalt sellepärast, et me vajasime abi. See oli minu muutumise algus. Tulemus on see, et täna ma häbenen oma minevikku, ma ei taha enam kunagi kedagi kiusata, ma ei tahaks ka ise enam kiusatud saada, aga see ei sõltu ainult minust. Küll võin ma olla eeskujuks kõigile lastevanematele, nii traditsioonilistele kui ka ebatraditsioonilistele, selle poolest, et olen oma lastele esmase ja kõige olulisema väärtushinnanguna õpetanud, et nad ei kiusaks kedagi, ja kui nad näevad, et teised seda teevad, astugu vahele. Ma aktsepteerin seda, kui mu lapsed saavad koolis halbu hindeid, aga ma ei aktsepteeri seda, kui nad kedagi kiusavad. Lapsevanemana saan ma mõjutada ainult oma lapsi, poliitikuna saan ma kaasa aidata sellele, et kõik Eesti lapsed elaksid ühiskonnas, kus erinevust ei karistata ja vähemusi ei diskrimineerita.

Lõpetuseks. Vaadates maailmas ringi, ei ole keeruline tõdeda, et mida rikkam on üks riik, seda tolerantsem ta on. Minu arvates on aga küsimärk see, mis on selle asjaolu puhul muna ja mis kana, kas rikkus annab inimlikkuse või annab tolerantus ühele riigile paremad eeldused rikkaks saada. Aitäh!

16:02 Esimees Eiki Nestor

Laine Randjärv, palun! Kaheksa minutit.

16:02 Laine Randjärv

Head kolleegid! Järjest rohkem paistab, et praegu ühiskonnas toimuva diskussiooni peateema pole mitte niivõrd kooseluseadus ise, vaid hoopiski küsimus, kellel on õigus siin meie väikeses riigis end täisväärtusliku ühiskonnaliikmena tunda ja kellel pole seda õigust mitte. Nimetatud seaduseelnõu ümber toimuv on ühiskonnas esile toonud inimestevahelise terava väärtushinnangute konflikti, seaduseelnõust on saanud meie ühiskonna tervise indikaator. Kahjuks on see sünnitanud hulgaliselt vihakõnet, vihkamist, alandusi ja mõistmatust. Hinnangute andmisel on toetutud eelkõige stereotüüpsetele hoiakutele, mitte reaalsele kogemustele. Peale ebatsensuursete väljaütlemiste kooseluseaduse eelnõu kontekstis kõlab refräänina sajatus traditsioonilise peremudeli ehk abielu kadumisest kohe, kui kooseluseadus vastu võetakse. Tahangi rääkida täna suhetest, traditsioonidest, hoiakutest, nende muutumisest ja avaralt mõtlemisest.

Alates seaduseelnõu esitamisest olen peale sadade poolt- ja vastuargumentidega meilide saanud isiklikke ähvardusi kirikuga seotud isikutelt, kes kõnelevad kõigi kristlaste nimel ja on võtnud endale volituse eelnõu vastu võideldes suisa jumalat ennast esindada. Jumalakartlikkusele kutsuva loosungi taga paljastub aga rahvamassidele saadetav saatustlik sõnum: mitte kõiki ei armasta jumal võrdsest. "Ei ebanormaalsusele!" kõlab üleskutse. Kas need teistsugused tuleks kividega surnuks pilduda või tuleriidale viia?

Täna kutsutakse üles põlgama seksuaalvähemusi. Milliseid vähemusi põlatakse homme? Vägisi tuleb meelde Tammsaare. "Tõe ja õiguse" kolmandas köites on ta kirjutanud: "... sest kusagil peab ometi

inimene leiduma, kes kaitseb tõde ja õigust jumala endagi ees." Kõlavad sõnavõttud absoluutselt kõigi nimel, ükskõik kelle suu kaudu, on väga kaheldavad, sest alati on keegi, kes mõtleb teisiti, allumata pimedale vahkvihale, ähvardustele või planeeritud suunistele. Tõele au andes on mul õnn tunda EELK esindajaid, kes avaramalt mõelda suudavad ning seetõttu ei omista ma kirjeldatut kirikumaailmale tervikuna. Seaduseelnõu vastalised kaitsevad oma retoorikas väidetavalt traditsioonilist peremudelit. Aga kas mudeli sees ka inimest tähele pannakse? Kas mõistetakse, et igaühel on oma elu elades ja valikuid tehes talle sobilik õigus – muidugi juhul, kui kellelegi oma eluviisiga kurja ei tehta – ja igaühel on õigus olla kaitstud nii inimese kui ka seaduse poolt?

Mida näitavad aga abielu kohta meie teadlaste tehtud uuringud? Tuginen oma sõnavõttus Eesti teadlaste (Anijalg, Ainsaar, Tiit ja Pettai) uurimustele. Aastatel 1947–1991 registreeriti aastas 12 000 abielu. Pärast taasiseseisvumist hakkas see arv kiiresti vähenema ja viimase kümne aasta jooksul on abielusid registreeritud poole vähem, 6000 ringis. Samal ajal on tõusnud traditsiooniliste abielude lahutamise protsent kõrgeimaks – kuni 69%.

Mida veel on traditsioonilise peremudeli kohta teada sellist, millest rääkida ei armastata? Aastas kannatab perevägivalla all 44 000 naist. Neist 6000 saab raskeid ja eluohtlikke vigastusi. Iga päev kannatab 252 naist füüsilise ja 33 seksuaalse vägivalla all. Kaks kolmandikku neist juhtumitest toimuvad naiste kodus. Paha lugu on see, et kahjuks ei pea paika müüt, et vägivaldsed on vaid asotsiaalsed või alkohoolikud, tegelikult on vägivaldseid mehi kõikides ühiskonnakihtides, ütleb Iris Pettai uuring. Soome sotsioloogide andmetel järgib iga kolmas vägivaldses peres üles kasvanud mees oma isa vägivaldset käitumismalli. Vägivalla all kannatavad ka mehed. Iga päev langeb Eestis perevägivalla ohvriks umbes 22 meest. See on 9% juhtudest, mil mehed üldse vägivalla all kannatavad.

Seaduseelnõu oponendid tegelevad ühe kooseluvormi kriitikaga, vürtsitades oma juttu luuludega sellest, et kooseluseadust vastu võttes hakatakse edaspidi lapsi heterote eest ära napsama ja, kujutage ette, isegi ostma. Küllap on silmas peetud kunstlikku viljastamist. Remargi korras tuleb öelda, et kunstlikku viljastamist kasutavad tervislikel põhjustel järjest enam ka traditsioonilised heteropered. Tihti kõlab eelnevale lisaks hirmutav argument, et ebatraditsioonilises peres üleskasvava lapse maailmapilt on vääristunud. Selle peale küsin, kas selline traditsiooniline perekonnamudel, kus vägivald on igapäevane asi, on hea eeskuju. Kas pere, kus maadeldakse alkoholiprobleemidega, on lastele hea ja turvaline sirgumispaik?

Ühiskond muutub, sellega koos muutuvad ka inimeste väärtushinnangud. Sajandeid tagasi tähendas traditsiooniline peremudel seda, et laste vanemad leppisid laste sündides kokku, kes kellega abiellub. Oli muidugi juhtumeid, et üksikud isepäised noored seda kokkulepet hiljem eirasid, sest mõni püüdis ebatraditsiooniliselt armastuse sunnil peret luua. Toona oli abiellumise üks eesmärk maade ja varade liitmine, jõukuse suurendamine, armastus oli tagaplaanil, vähemalt ühiskondlikes väärtushinnangutes. Kas lugupeetud oponendid ei tahaks ka seda tava tagasi?

Teine näide väärtuste ja hoiakute muutuste kohta poliitmaastikul. 1868. aastal, mil Eestis oli juba rahvuslik ärkamisaeg, käis äge poliitiline võitlus Ameerika Ühendriikide Kongressis, kus vaieldi orjuse kaotamise üle. Oli palju rahulolematust ja kirgi, saalis kõlasid hõiked: "Kui me nüüd laseme orjad vabaks, kas siis järgmisena anname ka naistele valimisõiguse?" Orjuse kaotamise teema lõhestas toona Ameerika Ühendriikide ühiskonda kõvasti. Praegu ei kujuta me ette, et oleksime nende poolel, kes nõudsid orjuse jätkumist.

Näide inimõiguste ja väärikuse kohta maailmakuulsas heategevusorganisatsioonis Rotary, mis on asutatud aastal 1905. Naised said kohtu otsusega alles 1989. aastal õiguse kuuluda Rotary klubidesse ja tegelda heategevusega. See heategevusorganisatsioon pole millestki ilma jäänud seetõttu, et naised sinna kuuluvad, pigem on ta võitnud. Peaks ehk naised padjaklubidesse tagasi suruma?

Eelkirjeldatud olukordadest on aastakümneid või -sadu kümne küünega kinni hoitud ja karjutud, et neid ideaale muutes või arendades läheb maailm hukka. *Sic transit gloria mundi* – kes seda kuulnud poleks?

Eile pahandas siit puldist üks kõneleja: "Aeg ei muutu ju iseenesest, meie muudame aega. Osa meist tahab sundida muutma ka arusaamu, ideaale ja tõekspidamisi." Loomulikult tahab! Paljud tänapäevased normid on kunagi olnud tabud. Kui neid muuta poleks tahetud, siis ei istuks täna selles saalis mitte ühtegi naist. Samas, nimetatud kõneleja erakonnakaaslane, toonane Res Publica juht iseloomustas 2004. aasta oktoobris oma erakonna liikmeid lootustandvate sõnadega: "Need on inimesed, kes nagu mina usuvad, et riigi eesmärk peab olema igaühe isiklike, poliitiliste ja muude valikute avardamine." Suurepärase plaan! Kuhu on täna küll kadunud usk ja soov avardada igaühe isiklike valikuid?

Austatud kuulajad! Ma olen igasuguse peremudeli poolt, seda eeldusel, et see on armastav ja turvaline nii partneritele kui ka lastele. Olen veendunud, et traditsiooniline abielu kindlustab enamasti perekonna turvatunnet, kuid eelnevalt toodud näidetele tuginedes tuleb kahjuks tunnistada, et alati ei pruugi see olla absoluutne garant. Seepärast tahan ma avaldada toetust erinevatele kooselamise vormidele ning korraldada elu meie riigis selliselt, et seadused annaksid kõigile kindlustunnet ka õiguslikes tegevustes. Selle eelnõuga ei saa panna kedagi armastama või vihkama, lapsi tegema või neid ostma, seksima ega seksist loobuma, see eelnõu räägib hoopis muust. Palun lugege see tähelepanelikult läbi! Lubage mul lõpetada Platoni umbes 2300 aastat tagasi lausunud sõnadega: "Me võime kergesti andestada lapsele, kes kardab pimedust; tõeline tragöödia on aga mehed (tänapäevases kontekstis: täiskasvanud inimesed), kes kardavad valgust." Täna tähelepanu eest!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun! Kaheksa minutit.

17:00 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Eelkõneleja lõpetas Platoniga, mina alustan Peeter Suurega. Üks tema ukaas kõlas niiviisi: "Keelata bojaaridel duumas kõnesid lehe pealt lugeda, et iga inimese, et iga mehe rumalus näha oleks!" Ma ei tulnud siia rääkima mitte masside nimel, mitte tuhandete inimeste nimel. Ma lihtsalt selgitan teile, miks mina isiklikult hääletan selle seaduse vastu. Neid põhjusi on kõigest neli, neli väikest põhjust.

Esimene põhjus on see, et ma olen Riigikogu liige. Riigikogu liikmena pean ma jälgima, et menetletavate seaduste lõpptulemus oleks kvaliteetne. Kuidas saab nimetada kvaliteetseks seda seaduseelnõu? Ma ei hakka kõike üle kordama, aega on vähe. Aga § 1 ja § 5 välistavad teineteist. On kahtlus, et see avab tee pedofiilidele. Õnnetu teovõimetu isik, kellega sõlmitakse kooseluleping ja kes pärast võib kõigest ilma jääda – see kõik tuleneb sellest tekstist. Riigikogu liikmena ei saa ma seda toetada.

Teine põhjus on see, et ma olen lapsevanem. Mul on muidugi juba täiskasvanud poisid, täna on ühel neist 30. sünnipäev. Ma loodan siiski, et ma näen veel ka lapselapsi. Ma ei taha, et nendega juhtuks umbes selline lugu, nagu ma hiljuti uudistes nägin. Ühes Saksamaa linnas üks tüdruk keeldus seksuaalkasvatuse ja tolerantsuse tundides osalemisest, sest tema pere moraalsega ei läinud kokku, et peres on kaks isa või kaks ema ja tunnis õpetatakse 15-aastaseid lapsi õigesti seksima. Üksikasjad on liiga nõmedad, et seda kõike siin üle rääkida. Peale seda karistati tema vanemaid. Kord läks isa vanglasse, kord ema. Rahvas läks tänavatele protesteerima. Aga kõik sellised olukorrad saavad alguse esimesest sammust. Vaat see seadus, mida me praegu siin arutame, on üks selline esimene samm. Selles seaduses räägitakse kahe inimese kooselust ja lepingust, aga juttu ei ole mitte mehest ja naisest või isast ja emast, vaid füüsilistest isikutest. See on esimene samm sellise olukorra suunas, kus hakatakse teisiti mõtlemaid inimesi ahistama. See toimub kindlasti, sest see toimub nii terves maailmas. See on täiesti kindel.

Kolmas põhjus: ma olen usklik. Vaat selline ma olen, usklik Riigikogu liige ja lapsevanem. Minu kabinetis laual on nagu teilgi üks kiri, millele on alla kirjutanud Eesti kirikuisad. Minu arvates on see eriti väärtuslik kiri, sest see on esimene kord, kui kahe õigeusu kiriku juhid (ma tuletan meelde, et Eestis on kaks registreeritud õigeusu kirikut ja kaks metropoliiti, Stefanus ja Kornelius) on ühele kirjale alla kirjutanud ja nende allkirjad seisavad kõrvuti. Jah, meie, usklikud, oleme vähemus siin Eestis. Me oleme muuseas kõige ateistlikum riik euroliidus, usklikke on siin kõigest 27%, nagu väidab Eurostat. Aga kui te tahate olla solidaarsed ja sallivad, siis arvestage ka nendega, kes on usklikud. Meid on palju rohkem kui neid, keda te praegu püüate siin esile tõsta. Nii et ma olen usklik, Riigikogu liige ja lapsevanem.

On veel neljas põhjus ja just see paneb mu hääle praegu värisema. Ma püüan muidugi teile naeratada, sest teist päeva järjest olen ma siin kuulnud sõnu, mida ma siin saalis pole ealeski kuulnud. Ma ei kuulnud neid siis, kui ma tahtsin paljudega teist, mõnega isegi IX Riigikogus, rääkida sallivusest. Ma olen tahtnud teiega rääkida solidaarsusest. Ma olen tahtnud teiega rääkida sidususest ja tolerantsusest.

Kuhu need mõisted jäävad, kui me hakkame rääkima vähemusrühvustest? Vaat mina olen vähemusrühvusest usklik Riigikogu liige ja lapsevanem. Öelge mulle, miks ma peaksin seda seadust toetama! Te tahate, et meie oleksime solidaarsed ja tolerantsed. Kuhu kaob see solidaarsus, kui teile tõsiselt räägitakse, et vene gümnaasiumi reform tapab kogu haridussüsteemi? Kolm aastat hiljem tehakse kontroll. No ei paranda see eesti keele oskamist! Aga sellest me rääkisime teile juba ammu. Me rääkisime teile, et eesti keelt on vaja õpetada eesti keele tunnis, mitte füüsika- või matemaatikatunnis.

See reform on idiootsus, see on tühi raha raiskamine. Miks meid mitte kunagi ei kuulata? Miks see niiviisi käib? Riigis elavatest inimestest 30%, juhtus niiviisi, räägivad teises keeles. Nad on lojaalsed, nad on tolerantset, nad on seaduskuulekad, nad maksavad makse. Miks nende puhul keegi ei räägi sidususest ja solidaarsusest?

Nii et, lugupeetud kolleegid, need on võib-olla minu elu tähtsaimad osad: ma olen lapsevanem, usklik ja Riigikogu liige ning ma kuulun vähemusrahvusesse. Iga faktor ütleb mulle ei. Sellepärast ja kuulates seda, mida ümberringi inimesed räägivad, mitte uskudes neid lugusid, mida kopeerpaberiga paljundatakse ja saadetakse meiliga laiali, teades, milline on reaalne olukord, ütlen ma teile: ärge tehke seda ust lahti, oodake natikese ja uurige tõsiselt rahva arvamust. Kui siin jääb kõlama see, mida eile öeldi, et enamuse ei tohi otsustada vähemuse saatust, siis me valmistame ise endale põrgu ette. Tehke paus, ärge tehke seda, mida peab pärast väga tõsiselt kahetsema! Ma arvan, et me hakkame seda sammu väga tõsiselt kahetsema või hakkavad kahetsema meie lapsed või lapselapsed. See on tõsi! Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Barbi Pilvre, palun!

17:00 Barbi Pilvre

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Eesti on sel nädalal märgilise valiku ees. Valik tehakse küsimuses, missugusesse kultuuriruumi me kuulume, kas läänelikk Euroopa kultuuriruumi või mingisugusesse teise kultuuriruumi, kus asuvad näiteks Kuuba, Kasahstan, Valgevene ja enamik Aafrika riike. Eelnõu 650 on seega ajaloolise tähendusega. Kuhu Eesti kuulub? Aastal 2004 Euroopa Liitu astudes valisime tegelikult ka kultuuripaketi, me valisime inimõiguste, vähemustega arvestamise, läänelike humanistlike väärtuste paketi. Sellesse paketti kuulub ka samasooliste kooselu õiguslik regulatsioon.

Euroopas on samasooliste abielu lubatud kümnes riigis. Kooselu on tsiviilpartnerlusena seadustatud veel 17 riigis. Euroopas on seega kokku 27 riiki, kus see regulatsioon olemas on. Nende riikide hulka kuuluvad näiteks Saksamaa, Austria, Soome, Prantsusmaa, Hispaania, Suurbritannia. Nende hulgas on teatavasti ka katoliiklikud maad, kus kirikul on tugev riiklik positsioon. Regulatsioon puudub Euroopa Liidu maadest seni Lätis, Leedus, Poolas ja ka Eestis. Riikides, kus samasooliste kooselu on reguleeritud, pole perekonnaga teatavasti juhtunud mitte midagi. Enamik paare on endiselt heteroseksuaalsed ja sünnivad lapsed. Homoseksuaalsete inimeste osakaal populatsioonis pole nendes riikides kasvanud. Igaüks on paljudes nendes riikides suurem kui Eestis.

Olen veendunud, et Eesti riik on nii tugev, et me võime endale lubada ka vähemusgruppide õiguste kaitset. Enamuse õigused selle seadusega ei vähene, kelleltki ei võeta midagi ära. Jälgides ühiskonnas tekkinud silmakirjalikku mürglit kooseluseaduse ümber, jääb tõesti vahel mulje, et Riigikogul on kavas keelata heteroseksuaalsed suhted või sundida inimesi oma seksuaalset orientatsiooni muutma. Midagi sellist ju teoksil ei ole. Kelleltki ei võeta midagi ära, kedagi ei sunnita oma orientatsiooni muutma.

Traditsiooniline Eesti pere ei ole ohus.

Eesti on küps, et kaitsta iga oma kodaniku õigusi ja huvisid. Kui jutt on pereväärtustest, siis Eesti pere on tõesti ohus, aga pigem ohustavad Eesti peret alkoholism, perevägivald ja väärtuskriis, mille tagajärg on lagunevad pered, mahajäetud lapsed ja üksikvanemad. Sihtasutus Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks võiks tegelda nende tõsiste teemadega, kuidas päästa Eesti pere näiteks perevägivald või alkoholismi destruktiivsete tagajärgede eest. Homoseksuaalsete liitude registreerimine või kooselu reguleerimine ei mõjuta kuidagi neid tõelisi ohtusid, mis meie peretraditsioone varitsevad. Seega ei ohusta kooseluseadus Eesti peret.

Täna me räägime palju ühiskonna lõhenemisest. Terviklik ühiskond austab iga oma kodaniku õigusi ja vabadusi. Meil on diskrimineerimine rahvuse, soo ja seksuaalse orientatsiooni alusel põhiseadusest lähtuvalt keelatud. Minu arvates on kooseluseadus igal juhul ühiskonda integreeriv, mitte lõhestav seadus. See seob, mitte ei lammuta Eesti ühiskonda. Lisaks annab ta tunnistust sellest, et me elame 21. sajandil. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Toomas Tõniste, palun!

17:00 Toomas Tõniste

Hea juhataja! Head kolleegid! Täna soovib üks osa Riigikogu liikmetest öelda, et suurem osa Eesti rahvast on kas rumalad, mõtlevad valesti või, mis kõige hullem, on kõigele lisaks veel ka homofoobid. Aga võib mõelda ka teistpidi, on ka teine võimalus: need inimesed on hoopis targemad ja kaugelenägelikumad ning hindavad pereväärtusi rohkem, kui tehakse meile eeskujuks toodavates teistes Euroopa kultuuriruumi kuuluvates riikides.

Mulle jääb tõesti arusaamatuks, kuidas selline Eesti rahva traditsioone ja kultuurilisi tõekspidamisi muutev eelnõu on jõudnud valimiste lähedal nii kaugele, et see tahetakse juba homme siin saalis seadusena vastu võtta. Ei olnud see teema ju ühegi erakonna programmis, järelilikult puudub selleks ka rahva mandaat.

Väga paljud siin saalis on korduvalt rõhutanud, et võim ei tohi rahvast kaugeneda, me peame arvestama rahva arvamusega. Kus te nüüd olete? Täna räägite millegipärast teist juttu! Rääkimata sellest, et te ei toetanud selles küsimuses rahvahääletuse korraldamist, te võtsite eelnõust välja ka kohut puudutavad lõigud, et jumala eest ei peaks siin saalis tegema hääletust, mis nõuab 51 rahvasaadiku häält, vaid see eelnõu ikka läbi läheks. Ka ei mõista ma sotside fraktsiooni muret, et pärast mõnda aega kestnud kooselu võib elukaaslane saada riigikogulase Volvo kaasomanikuks. Sellega põhjendati ju IRL-i perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõule vastu hääletamist.

Liigagi tihti kõlab siin saalis arvamus, et milles ikkagi probleem on, selle eelnõuga ei võeta ju kelleltki midagi ära. Mina nii ei arva. Palju rohkem kui pooltelt Eesti inimestelt võetakse ära arusaam Eesti traditsioonilisest perekonnast, võetakse ära see Eesti, kus nad on siiani elanud, kus nad tahavad elada ja mida nad tahavad kaitsta.

Kui me vaatame natuke kaugemale, siis kas on ikka õigustatud võtta osalt lastelt ära näiteks võimalus, et adopteerimise korral saavad nad mõlemad vanemad, nii ema kui ka isa? Võib ju väita, et las täiskasvanud teevad, mis tahavad. Aga laste puhul see kohe kindlasti ei lähe. Meie siin saalis otsustame täna laste eest: sulle kaks isa, sulle aga kaks ema ja ole õnnelik, sest traditsioonilises peres ju vägivaldsed isad peksavad?! Aga mis neist lastest tegelikult saab? Millised muutused toimuvad lapse psüühikas? Mina kahtlen, kas need on positiivsed! Kui palju mõjutab see nende seksuaalkäitumist tulevikus, on nad õnnelikud? Me ei tea seda. Tulevikus tekib inimestel ka oht kaotada töökoht näiteks juhul, kui õpetaja lasteaias või koolis avaldab oma kindlat veendumust, et lapsele on kõige parem selline pere, kus on ema ja isa.

Seda, millise tagasilöögi see seadus Eesti rahva juurdekasvule kaugemas perspektiivis tegelikult annab, ei oska keegi öelda. Mure tõttu laste ja Eesti tuleviku pärast julgen ma seda eelnõu mitte toetada. Olgu ma siis see rumal eestlane, nagu paljud siin on öelnud. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun! Pakun ka lisaaega, kokku kaheksa minutit.

17:00 Igor Gräzin

Austatud kolleegid! Lugupeetud esimees! Mõne aja eest kutsus ajaleht Eesti Ekspress teiste hulgas mind ja Linnar Priimäge sellesama seaduse üle vaidlema. Linnar ütles, et juriidiliselt on ta lesk, faktiliselt õnnelikus homoseksuaalses kooselus ja talle pole seda seadust vaja. Mina ütlesin, et juriidiliselt olen ma õnnelikult lahutatud, faktiliselt elan heteroseksuaalses kooselus ja mulle pole ka seda seadust vaja. Selle peale hakkasime lahku minema, aga kuna seal olid ka Barbi Pilvre ja Varro Vooglaid, siis meid hoiti kinni ja me millestki siiski rääkisime. Aga probleeme igatahes nagu ei olnud.

Nüüd kordan oma argumente. Esiteks seda, et see seadus on valskus. Pealkiri "Kooseluseadus" on eksitav. Ainus, mis talle üldse mingi mõtte annab, on homoabieliu. Mis faktilise abieliu regulatsioonist puudu jääb, selle leiab Tartu Riiklikus Ülikoolis väljaantud Eesti NSV abieliu- ja perekonnaõiguse aluste õpikust, mille autor on Edgar Salumaa. Niisiis, seaduse tegelik mõte on homoseksuaalse abieliu kehtestamine ja seega on seaduse pealkiri võlts nagu Petseri paritsniku traavel.

Teise vale on tekitanud see, et seadusest on välja võetud menetluslikud sätted, ilma milleta ta ei tööta isegi teoreetiliselt. Noh, esialgu ütlen muidugi, et jumal tänatud. Aga ikkagi, miks seda tehti? Selleks, et seaduse vastuvõtmiseks poleks vaja 51 häält. Kui advokaatidele heidetakse mõnikord ette seaduse väänamist, siis mida võiksid advokaadid öelda tänase seadusetegemise kohta? Järgmine samm on palja silmaga näha. Veel veidi aega ja me hakkame legaliseerima homoabielusid. Sellisel juhul tekib küsimus, milleks seda seadust üldse kellelegi vaja on. Vaat et ainus seletus ongi, et Moskvale.

Nüüd siis asjast. Homoseksuaalsed suhted on olnud nii inimeste kui ka loomade vahel iidamast-

aadamast alates. Platooniline armastus tähendas algselt õpetaja magamist õpilasega, *circa* 13-aastase poisiga, ja see arvati pedagoogiliste meetodite hulka kuuluvaks asjaks. Platoni ja Aristotelese au päästmiseks olgu öeldud, et nad mõlemad leidsid selle protseduuri üsna ebameeldiva olevat. Aga mida kõike sa õpilase heaks ei tee, eks ju! Lesbilise armastuse nimetus tuleb Lesbose saarest, mida poeet Sappho oli Homerossele kirjeldanud kui õhkõrna naistevahelise intiimsuse paradiisi, mis, muide, Homerossele ka üldiselt ei meeldinud.

Aga jutt pole homoseksuaalsusest kui niisugusest selle tehnilises mõttes ega isegi selle mis tahes piiramisest, juhul kui homod ei hakka jälle oma paraade korraldama. Ei. Kriminaalkaristus või mis tahes karistus homoseksuaalsuse eest on ajalugu. Isegi Inglismaal kaotati see juba 1967. aastal ning NSV Liiduski oli see paragrahv komparteiline formaalsus. Mingisugust erilist homode diskrimineerimist ei eksisteeri ja kui seda juhtubki, siis kaitseb neid seadus. Öises Tallinnas peksasaamiseks ei pea olema homo.

Probleem pole homosuhted, magagu kes kellega tahes, ent probleem on abielu. Esiteks on abielu sakrament, kiriklik riitus, võrdne armulaua ja ristimisega. Te olete ju nõus, et armulaud ei ole kuiviku näsimine ja lonksu veini joomine, vaid midagi teistsugust. Teiseks, meie keel on kadumas. Me räägime šeerimistest, failidest, laikimistest ja ei tea, millest veel. Me ei kirjuta kirju. SMS on amputeeritud, vigane eesti keel, mille koledust Kristjan Jaak aimatagi ei osanud. Meie öölaulupeod on pooleldi rokk-kontserdi parafras, ETV hittsaade on Tour de France'i ülekanne. Poolteist nädalat tagasi näitas rahvustelevisioon "Luikede järve" Matthew Bourne'i lavastuses, kus kõiki osi tantsisid raseerimata kaenlaalustega mehed. Kujutage endale ette Saint-Saënsi surevat luike, mida esitab palja ülakehaga ja stringides punalipulise Balti laevastiku pootsman! Vedas neil, kes seda ei näinud. Muide, see Balti laevastik ei ole võetud õhust, sest lavastuse originaal ongi pärit Peterburi Maria teatrist.

Ma tean, et eestlust pole 50 aasta pärast võib-olla enam olemas, see on ajaloo loomulik käik. Aga ma tahan elada ja kui õige aeg käes on, siis ka surra – mida hiljem, seda parem – kodumaal Eestis, kus lehvib sinimustvalge lipp ja kus kestab eesti kultuur. Ma kardan, et ei homod ega nende vastased ei märka seda, et traditsioonilise abielu vastu ei seisa mitte homolisuus, vaid selle taga olev ülemaailmne globaliseerumine ja üleeuropiseerumine, mis matab enda alla kõik rahvused ja kultuurid. Perekonna lõhkumiseks on isegi televisioonisaated olemas: "Naistevahetus", "Maamees otsib naist" jt. Nii et tänane vaidlus ja vastasseis on vaid osa suuremast kultuurikonfliktist, mis praegust maailma iseloomustab. Seniajani, kuni abielu on üks pühasid eesti asju eesti kultuuris, abielu pärast on käidud kosjas ja sellest on kirjutanud Säreava, Koidula, Tammsaare ja Kitzberg, kogu eesti kirjandus ja muusika – Kunileid, Ernesaks, Saebelmann, Aav – on kirjutatud nii ehk naa abielu ümber ja sellega seoses, ei tee ma ainsatki sammu selleks, et homosuhted muutuksid abieluks.

Kolm korda olen ma siit puldist tsiteerinud oma kolleegide kaitseks, esteks Siim Kallase ja viimati Ester Tuiksoo kaitseks, oma lemmikkirjaniku, õigusteadlase Franz Kafka romaani "Protsess" avalauset. Täna lubatagu tsiteerida Kafka "Protsessi" viimast lauset rahvasaadikutele, kes siiski veel oma häält kaaluvad. "Protsess", nagu mäletate, lõpeb sellega, et härra K. on tapetud ja autor Franz Kafka lisab: "Oli, nagu jääks häbi temast kauem elama." Tänan!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Marko Pomerants, palun!

17:00 Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid ja istungi jälgijad! Kasutan oma sõnavõttu avalikuks vastamiseks mulle kooseluseaduse teemal kirjutanud Herman K-le, aga loodan, et see vastus sobib ka kõigile teistele, kellele ma vastanud pole. Nüüd natuke sellest kirjast: "Tere, Marko! Selle kirja resümee on lihtne: kui IRL hääletab kooseluseaduse vastu, jääb ta valele poole ajalugu. Jälgides arenguid vanemates demokraatiates, võib kindlalt öelda, et tänane rahva enamuse vastuseis kooseluseadusele on ajutine. Kutsun sind üles hääletama kooseluseaduse poolt. Kõike paremat! Herman K., sinu endine erakonnakaaslane."

Hea Herman ning teised kooseluseaduse pooldajad ja vastased! Alustan poolt ja vastu hääletamisest ning sellest, et inimesed seda jälgivad. Iga erakond, aga ilmselt ka paljud poliitikud tahaks mingil populaarsuse ootuse hetkel olla konservatiivsem kui IRL, liberaalsem kui Reformierakond, rohelisem kui rohelised ja sotsiaalsem kui sotsid. Aga see pole võimalik. Nii on ka kooseluseaduse hääletusega: ei saa korraga olla eelnõu poolt ja vastu ning kõigi valijate häält taotleda. Argumendid üht- või teistpidi

käitumiseks peavad olema meis endis.

Ütlen kohe ära, et olen selle seaduse vastuvõtmise vastu. Samal ajal, kuigi olen 50+ ja stereotüüpide kohaselt peaksin olema homoseksuaalsete suhete kriminaliseerimise poolt, ei vihka ma homoseksuaalseid inimesi. Ma suhtlen nendega, ei anna neile hinnanguid nende sättumusest lähtuvalt ega arva, et homosuhted tuleks ära keelata. Ma ei ole kirikuinimene, kuid ka kirikutegelaste hulgas on mul häid tuttavaid. Seega on ütlus, et nii nagu jumal on mõelnud ja loonud, minu kui loodusteadlase arvates pigem metafoor. Aga kui see on nii, siis kuidas saan ma olla selle seaduse vastu?

Ma arvan, et selle seadusega on nagu regionaalpoliitikaga. Võtame Eestist sallivama riigi, Soome näite. Kõik saavad aru, et kaugemas perspektiivis voolab Soome rahvas Helsingi ümber kokku, aga ikka tegeleb riik regionaalpoliitikaga, et jõuluvana Rovaniemisse päris üksi ei jääks ja päkapikud põtradega ennast kohe Vantaa lähedale laagrisse ei seaks. Ja ongi mõttetu tegevus, ütleb kolleeg R.

õiguskomisjonist. Eeldatavasti ei nimeta ta mõttetuks oma Lõuna-Eesti valijaid. Nii on ka samasooliste suhete reguleerimisega. Maailm tõepoolest mitmekesisust ja traditsiooniline abielu on oma osakaalu kaotamas. Aga kas me peame Eesti-suguses väikeriigis sellele protsessile hoogu juurde andma? Kui laual oleks küsimus vene keele teiseks riigikeeleks kuulutamisest, siis analoogia põhjal peaks ju sedagi tegema, sest see on demokraatlik ja kelleltki midagi ära ei võeta. Kes eesti keelt oskab, sellelt ei võeta ju midagi ära. Või kuidas olukord ikkagi on? Me oleksime avalikust arvamusest ees. Tegemist on ju suure vähemusega. Kas saaksime 40 algatajat kokku?

Nüüd müüdist, et juura tagab pereõnne. No ei taga. Kui vaadata abielulahutuste protsenti, siis näeme, et ametlik vormistus õnne ei taga. Peksagi võib saada. Nii hakkab olema ka kooseluseadusega.

Lisaaega ka palun!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Palun!

17:00 Marko Pomerants

Tõesti, inimestel on igapäevamured. Õnn pöörab selja, inimesed haigestuvad, surevad. Meenub hiljutine seik mulle sümpaatsest inglise seebist "Doktor Martin", kus teismelised tüdrukud kiljusid, et sõbranna jookseb verd, ei tea, kas ta sureb ära. Jah, ütles Martin, aga mitte täna.

Mulle on arusaamatu, miks me ei ole valmis arutama alternatiivseid teid samasooliste paaride kaitsmiseks ja aitamiseks. Räägitakse, et elukaaslasel ei pääse haiglas ligi. Viimati kurtis seda eile "Vabariigi kodanikes" Peeter Rebane. Kui inimene saab loovutada oma organeid ja selle üle otsustada, miks ta ei võiks kriitilisteks juhtudeks määrata isikut, kes ta haigevoodi juures võiks valvata? Rääkisid muide just Rakvere haigla juhatajaga, kes ütles, et seda probleemi tegelikult ei ole. Kui probleem oleks, saaksime sellest ülesaamiseks kasutada näiteks patsiendikaitse seadust. Mäletate, meil oli probleeme hüvitise väljamaksmisega kaitseväelase hukkamise korral tema abielus mitteolevale elukaaslasel, lapse emale. Saime selle tehtud. Nüüd sõdur ise ütleb, kuidas tema lähedasi peale tema langemist aidata. Kaitseväeteenistuse seaduse § 196: "Kaitseväelasel ja asendusteenistujal on õigus nimetada käesoleva paragrahvis lõikes 1 nimetatud hüvitisest kuni 50 protsenti saav füüsiline isik või isikud." Ei mingit draamatikat, ma mõtlen menetluse koha pealt, draama on sõduri kaotus. Nii võib igas valdkonnas leida lahendusi ilma suurema möllu ja vastava retoorikata.

Tahta on vaja, mitte öelda, et faktilise kooselu regulatsiooniks perekonnaseaduse alusel (pean siin silmas ennekõike erisoolisi paare) on inimeste valmisolekuks vaja veel 20 aastat. Kui samal ajal sellega, et Eestimaa on kooseluseaduse menetluseks valmis, räägitakse siit lahkumisest, sest see pole demokraatlik riik, siis tekib küsimus, kas Eestist lahkumise peamine põhjus pole mitte kehv majanduslik toimetulek. Loodame, et sellest tuleb kevadiste valimiste põhiteema, et selleks ei kujune debatt kooseluseaduse üle.

Ma ei hakka siin rääkima IRL-i ettepanekutest selle teema kohta. Seda me infotunnis juba edukalt tegime. Ma jätan ära ka peaaegu kogu kriitika, mis puudutab selle eelnõu menetlemist kui sellist. See on mõttetu targutamine. Kui Reformierakond on ikka meetodeid leidnud, et oma eesmärk saavutada – see on minu neutraalne arvamus –, siis sotsid on siiani olnud demokraatia majakaks, seda retoorikas. Nüüd on süütus läinud ka teil. Ütlen siiski, et nn hagi esitamisega seotud sätete väljajätmisega ei looda õigusselgust, nagu Justiitsministeerium müüa püüab, vaid seadus on muutunud ju veelgi arusaamatumaks. Ei ole enam arusaadav, kas ühe poole algatusel üldse võib kooselulepingut lõpetada jne. Poliitiline tahe on, juriidilist pole. See on Tootsi printsiip – pool rehkendust.

Eesti keel on ilus keel. Me räägime laste muretsemisest, sündigu nad või armastusest. Aga me hakkame rääkima ka laste hankimisest ja kusagilt neid ju ikka saab. Nõukogudeaegsete inimestena me ju teame – muidugi, kes nii vanad on –, et leti alt ikka saab, kui tahta. Nooremad saavad sellest aru, jälgides ETV-s "ENSV" saadet. Loodusteadlasena soovitan traditsiooniliste meetodite rakendamist, aga kui loodus ei võimalda, siis saab abi meditsiinisaavutustest, ja ideaalina on ikka mehe ja naise liit. Kui me seda erinevatel põhjustel ei suuda, siis tuleb sellega leppida. Euroopa Liidu viie rikkaima liikme hulka püüdlemine on ju ka ideaal. Võib reformikaid tögada, et see täna nii ei ole, aga pole põhjust seda latti ka nii alla lasta, et hakkame püüdlema 25 rikkaima hulka. Ühiskonnategelasena tunnen muret, kas see sotsiaalne virvarr ning võimaluste ja vabaduste retoorika meid kaugemas perspektiivis ummikusse ei vii, sest kahjuks ei ole siin võimalik ette teada olevat tõde välja selgitada. Seetõttu toetan sotsioloogide edaspidistki koolitamist Eesti kõrgkoolides inseneride kõrval (mu enda pojad õpivad küll inseneriks). Lõpetan geoloogina. Maavaramaardlast võib ikka kaitsealuseid liike leida ja sinna peale looduskaitseala teha, seda ümber ei pööra. Looduskaitseala tegemata jättes ei pea asuma maavara kaevandama ja saab kunagi ikkagi teha ka looduskaitseala. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Erki Nool, palun!

17:00 Erki Nool

Austatud Riigikogu esimees! Austatud saalisviibijad! Head külalised! Alustuseks ütlen mõne sõna vihkamise kohta. On juba enam kui häiriv, kui sind, mind või kooseluseaduse vastu olevat rahvast igal võimalikul ja võimatul juhul süüdistatakse vihkamises. Härra Randpere väitis meievahelises diskussioonis, et ma polevat kooseluseadust lugenudki. Ime, et ta ei lisanud, et Nool ei oskagi lugeda, kuna oli õigel ajal trennis. Muidu ei peakski seda mainima, aga see pole mitte riigikogulase, vaid Delfi tase.

Ma olen lugenud kooseluseadust, aga ennekõike olen ma lugenud põhiseadust, mille § 12 sätestab, et seadusega on keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, ning mis ütleb ära sellegi, et vihkamist ei tohi inkrimineerida ka teistele, praegusel juhul siis ülekaalukale enamikule Eesti rahvast, nagu on näidanud kõik küsitlused. Hakkab juba tunduma, nagu ei kehtiks enam ka põhiseaduse § 41, mis ütleb, et igaühel on õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele, kedagi ei tohi sundida neid muutma. Ma arvan, et kõige vähem saab selleks sundida rahvast.

Kas siis tõesti on nii raske mõista, et kellegi armastamine ei tähenda veel kõige muu vihkamist? Normaalne nägija ei vihka värvipimedaid, kuulja ei vihka kurte ja vastupidi, ehkki värvipime ja kurt kogeavad märksa enam elulisi ja elukutselisi piiranguid kui kes tahes omasooarmastajatest. Paratamatult hakkad mõtlema, et peab vist väga sügavalt iseennast vihkama, kui elad usus, et kõik teised sind vihkavad. Küll on kindel see, et tigidus külvab tigidust. Kui see ka pole olnud kellegi soov, siis kahjuks on nüüd see palumata käes.

Põhiseaduse § 27 ütleb väga selgelt: perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. Me räägime sageli põhiseaduse kirjatähtedest, kuid rõhutame alati ka põhiseaduse mõtet ja vaimu. Kui nii, siis olen kindel, et vaevalt pidasid riigi alusteksti loojad perekonna kasvamise all silmas samasooliste kooselu, kärgperesid või koguni kooslusi paljudest meestest või naistest, mis suures ilmas pole ju teab mis haruldus.

Me võiksime perekonnast palju rääkida, kuid kindlasti ei saa ma nõustuda sellega, mida üks Riigikogu liige raadiosaates ütles, et tänapäeva ühiskonnas on perekond klassikalises tähenduses kopitanud mõiste. Meie põhiseaduse loojad pidid mõtlema Eestile. Ka meie peame praegu mõtlema Eestile ja sellele, kas on ikka õige hüljata põhiseaduse mõte ja vaim punktis, kus kõige otsesemalt rõhutatakse riigi ja rahva kestmist. Ma arvan, et väärtused pole poliitiline kaup. Sellega ma lõpetan. Head elnõu menetlemist! Kõikidele Riigikogu meesliikmetele soovin head naistepäeva!

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Jaak Allik, palun! Kaheksa minutit.

17:00 Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mulle nagu meile kõigile on kooseluseaduse vastased saatnud viimastel kuudel palju elektronkirju. Kuna enamik neist on ühetaolised ning ilmselt

väga hästi rahastatud kampaania koostisosad, siis pole ma neile vastanud. Kuid on ka kirju, mille on kirjutanud kas tendentslikust propagandast eksitusse viidud või tõesti murelikud inimesed. Ma tahan neile ausatele inimestele täna vastata ja selgitada, miks ma olen selle seaduse algatajate hulgas ning hääletan seaduse vastuvõtmise poolt.

Loomulikult vajavad seda seadust ka eri soost paarid, nagu eilses Eesti Päevalehes asjatundlikult selgitas advokaat Sven Veltmann. Aga kuna hüsteeria ja ettekuulutused eesti rahva hukust on üles kihutatud just samasooliste teemal, siis kõnelen sellest. Minu isiklik põhjus seda seadust toetada on seotud uurimusega, mida juhtusin mõni aeg tagasi lugema ja mis näitas, et homoseksuaalsete noorukite hulgas on enesetappude protsent kaks korda suurem kui heteroseksuaalsete seas. Tean ka ise ühte sellist kurba juhtumit. Minu arvates on ülimalt oluline, et Eesti riik ja meie selle riigi seadusandjatena annaksime kõigile noorukitele, kes on sündinud teistsuguse seksuaalse orientatsiooniga, lihtsalt teada, et nad ei pea enda pärast iga päev häbenema. Selles elusfääris on häbi ja kannatused, mis äärmuslikul juhul võivad viia enesetapuni, kõige varjatumad ja valusamad. Me peame nendele noortele ütleva, et ka neil on õigus olla vabad ja kompleksideta, et riigi seadused suhtuvad neisse niisama loomulikult kui mis tahes teistsuguse eripäraga inimestesse, mis on omane vähemusgrupile ega ohusta mitte millegagi enamusgruppi. Selliseid inimesi on olnud kõigil aegadel ja kõigi rahvaste seas, sõltumata sellest, millised on olnud riigis kehtivad seadused, ikka kuskil 5% piirimail. Järelikult on see bioloogiline seaduspära. Me peame neile ütleva, et nad pole väärakad, vaid nad on samasugused väärtuslikud ühiskonnaliikmed nagu nende kõrval elav suur enamus.

Täna on siin räägitud, et see seadus pole täiuslik, tema kallal tuleks veel töötada ning tema rakendamiseks on vaja muuta ligi 100 õigusakti. Küllap on see õige, aga just ümber homoprobleemi lõkkele puhutud haiglaslik hüsteeria ning otsesed ähvardused, mis tulevad parlamendiliikmete kirjastidesse, on selle eelnõu arutelu normaalselt õiguslikult pinnalt kahjuks välja viinud. Loodame, et järgmine parlamendikoosseis saab hakkama sellega, et seadus võiks ka juriidiliselt rakenduda. Selleks ongi tema kehtima hakkamine nihutatud 2016. aastasse.

Loomulikult on Riigikogul vaja tegelda paljude oluliste probleemidega ning selle seaduse ümber toimuv tundub enamikule valijaskonnast tormina veeklaasis. Arvasin ka mina, et tuleks otsida ühisosa, millest eile kõneles härra Reinsalu, ning pole vahet, kas selle seaduse võtab vastu see või järgmine Riigikogu. Viimastel päevadel toimunu, nii loosungid Toompea lossi ees toimunud meeleavaldusel kui ka väikese grupi organiseeritud küberrünnak Riigikogu infosüsteemi vastu, on viinud mu arvamusele, et mingi ühiskonna osa väljaaitamine sügavalt nõukogudeaegsetest psühholoogilistest hoiakutest kaasinimeste suhtes pole pelgalt psühholoogide ja kasvatusteadlaste probleem, vaid vajab ka juriidilist regulatsiooni, seadusandja sõna.

Praegu peame langetama moraalse otsuse, mis on ehk tähtsamgi kui selle seaduse reaalne toimimine. Nagu on näidanud nende riikide praktika, kus selline partnerlus on eri vormides lubatud, kasutab seadusega pakutud võimaluse ära vaid tühine vähemus võimalikust huvigrupist. Kindlasti hakkab see nii olema ka Eestis. Kui me räägime vaid samasooliste kooselust, siis ma ei usu, et selle seaduse tegelikke kasutajaid hakkab Eestis kunagi olema üle mõnesaja. Viimase rahvaloenduse andmeil märkis end elukaaslastena vaid 200 samast soost paari. Aga see polegi nii tähtis, oluline on märk, mille me anname mõnekümnele tuhandele kaasmaalasele, eriti oma elutee alguses olevale noorele, et nad ei pea ennast häbenema ja ka neil on seaduslik õigus armastusele ja õnnele.

Eelnõu vastased hirmutavad, et selle seadusena vastuvõtmine tähendaks homopropaganda lubamist koolidesse ja lasteaedadesse. See on rumalus, sest nagu heteroseksuaalsus ei vaja ka homoseksuaalsus mingit propagandat ja kes sellega spetsiaalselt tegeleb, pole minu arvates päris terve inimene. Küll aga pani mind mõtlema see teismeline noormees, kes pühapäeval hüüdis Toompea lossi ees Mihkel Rauale, et teistsuguse seksuaalse orientatsiooniga liigikaaslased pole üldse inimesed ning peaksid Eestist ära minema. Ma arvan, et tema on küll propaganda ohver. See propaganda on ära kasutanud selle, et lastel pole veel väljakujunenud empaatiavõimet. Kardan, et asi pole ainult sallimatuses teistsuguse seksuaalse orientatsiooni suhtes, vaid samasugune sallimatus võib avalduda ka teistsuguse nahavärvi, religiooni või rahvuse suhtes. Andrus Vaariku videoklipis räägitud lugu sellest, kuidas lapsed piinasid kassi ning ütlesid enda õigustuseks, et see on ju vene kass, pani igatahes üsna mõtlema.

Ma kutsun siin saalis olevaid vene rahvusest rahvasaadikuid üles mõtlema sellele, et vähemuste õiguste kaitse ja sallivus teistsuguste suhtes on universaalsed väärtused. Pöördun konkreetset Mihhail Stalnuhhini poole, keda küll siin saalis enam ei ole. Tema kolm esimest põhjust, miks ta ei saa selle seaduse poolt hääletada, olid täiesti arusaadavad. Viimase põhjal aga tuli välja, et ta hääletab nagu

karistuseks ühe vähemuse vastu, sest on teise vähemuse esindaja. Sellest ma küll hästi aru ei saa. Ajaloole mõeldes ning ka nüüd meie ümber toimuvat jälgides on täiesti mõistetav, et vene rahvusest inimeste hulgas on sallimatust just selles küsimuses rohkem kui eestlaste seas. Aga head kolleegid Ida-Virumaalt! Vaadake, kellega te olete siin saalis ja ka Toompea lossi ees ühte leeri sattunud. Need on ju samad poliitilised jõud ja inimesed, kes on aastate jooksul olnud vastu väiksemalegi muudatusele kodakondsuse seaduses, kes on olnud ja on vastu isegi Eesti seaduste vene keelde tõlkimisele või ravimiseletuste vene keeles kättesaadavaks tegemisele. Ma arvan, et meie kohus peaks olema mitte püüda sallimatute inimeste häali võita, vaid neile kannatlikult selgitada, et ka sallimatus on üsna universaalne ning raske on nõuda sallivust enda suhtes, kui keelata seda kellegi teise suhtes. Aga traditsiooniline perekond vajab tõesti kaitset, just selles mõttes, et tuleb leida ja vähendada põhjuseid, miks üle poole lastest sünnib väljaspool ametlikku abielu ja miks 60% abieludest lahutatakse. Täna arutatav seadus ei mõjuta neid protsesse paraku kuidagi. Inimesena, kes on olnud 42 aastat traditsioonilises abielus ning kelle poeg ja tütar on samuti traditsioonilises abielus, ühe on laulatanud luteri ja teise õigeusu vaimulik, teeksin ma kindlasti koostööd traditsioonilise perekonna kaitsjatega, kui nad pühendaksid oma energia tõesti millegi poolt, aga mitte millegi vastu võitlemisele. Vastuolemisele sünnib vaid viha ja mitte armastus. Kutsun üles sellele mõtlema ka kõiki, kes kavatsevad arutatava seaduse vastu hääletada! Aitäh!

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maimu Berg, kaheksa minutit!

17:00 Maimu Berg

Lugupeetud eesistuja! Kallid sõbrad! Enam kui kümne aasta eest ütles Eesti Euroopa Liidule jah. Eesti elanikud andsid niiviisi rohelise tee tänapäeva euroopalikele väärtustele Eestis ja nõusoleku muudatuste tegemiseks meie seadustes. Selle koha peal võiksin ma oma jutu lõpetada, aga ma lähen siiski edasi.

Siin natukene nagu naerdakse sallivuse üle, aga mina pean euroopalikest väärtustest sallivust, empaatiavõimet ja kaasinimeste mõistmist kõige suuremaks inimlikuks omaduseks, mis üldse võimalik on. See on teinekord lausa ennastületavalt inimlik suutlikkus, mis seob kunagise armastuse ja sallivuse varakristlikke tõekspidamisi tänapäeva euroopalike väärtustega. Ka SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks kõige tulisem eestkõneleja on kristlane. Mina pean tunnistama, et ma ei olnud sellisest sihtasutusest mitte midagi kuulnud enne, kui see sihtasutus hakkas tegelema kooseluseadusega. Väärtusi, mille kaitsel selle sihtasutuse esimees ja ta jüngrid peaksid olema ning mille kaitsle ka inimesi üles kutsuma, ei ole nad tänini minu teada kaitsnud. Nad on pealt vaadanud, kuidas Eestis on kristlik ja isegi kodanlik abielu asendunud vabaabieluga, kuidas on kasvanud lahutuste ja üksikvanemate arv, kuidas on põhjust olnud ikka rohkem rääkida perevägivallast. Nad ei ole tõstnud protesti ühiskonnas lohkava alkoholismi või süveneva narkomaania vastu. Nad ei ole kedagi kutsunud üles taunima ei inimkaubandust ega lastevastast ülekohut. Kõik need probleemid on perekonna kaitsjaid külmaks jätnud. Nüüd on aga pööratud jõud pisikese vähemuse vastu, tõmmatud selleks käima võimas propagandamasin ja seatud üles terve kahurite armaada, et tulistada tegelikult varblast. Mõne kuu jooksul oleme saanud Eestis jälgida inimeste üleskihutamist, nende mõtlemisvõime pärssimise nukrat stsenaariumi. Paratamatult tekib küsimus, miks, kelle huvides seda tehakse. Miks ässitatakse inimesi üles ja miks luuakse vaenlase kuju? Vaenlase kuju loomine on ajaloos muide väga ohtlik tendents, mille kohta võib igaüks ise näiteid tuua, kui tahab.

Mis puutub kooseluseaduse toetajatesse, siis ma ei ole nõus sellega, et siin läheb lahe noorema ja vanema põlvkonna vahelt. Mulle üldse lahterdamised ei meeldi. Minu meelest eraldab see lahe neid, kes on asjad endale selgeks teinud, kes elavad lahtiste silmadega ja avatud südamega tänapäevas ja kellel on julgust edasi minna, ning neid, kes millegipärast on takerdunud sallimatusse ja vooluga kaasa lähevad, endale aru andmatagi, mille vastu tegelikult seistakse.

Ma ei imesta ka, et paljud loovisikud seda seadust toetavad, sest loovus ei sobi kokku morni fanatismiga. Tõeline looja on alati käinud oma ajast eest, on julgenud väiklust trotsides teed näidata, on olnud oma otsustustes vaba ja sõltumatu. Seda soovin täna ka poliitikutele. Ma ei kujutaks ette kunsti ilma Picassota või muusikat Stravinskita, ikka sealsamas kuskil vanas kohas toppamas. Tänu loovisikute julgusele on sellised heliloojad, kunstnikud ja kirjanikud olemas.

Läheb mööda mõni aasta ja ma usun, et elu jätkub, õnnelikke inimesi tuleb juurde, lapsed sünnivad ja

kasvavad ning nii mõnigi praegune kooseluseaduse vastane imestab, miks küll omal ajal nii vihaselt sõditud sai. Aga praegu oleks nagu mingisugune äraspidine džhaad Eestis lahti. Nii rõvedaid kommentaare, nii ähvardavaid ja tigedaid kirju – tõsi küll, kõrvuti murelikega –, nagu paljud meist kooseluseadusega seoses on saanud, ei oleks küll oodanud inimestelt, kes ennast millegi kaitsjateks nimetavad.

Ent on ka teistsuguseid pöördumisi. Lubage ma tsiteerin mõnda: "Koseluseadus ei võta kelleltki midagi ära, aga ühele inimgrupile lisab kindlustunnet. See on just see, millest Eestis puudu." Või veel: "Asi on inimestes. Palun hääletage koseluseaduse poolt, mõeldes inimestele!" Veel üks: "Minu meelest on vabale ja demokraatlikule Eestile ülioluline pakkuda võrdset kohtlemist kõigi meie kodanike jaoks. Ainult nii saame jätkata."

Ma tunnen päris hästi ka Soome riiki. Olen kaua aega töötanud Soome Instituudis, olen ka Soome kirjanike liidu liige ja võin öelda, et olen Soome asjatundja. Soome rahvas on eestlastest tunduvalt usklikum, aga niisugune seadus võeti seal vastu rahumeelselt, mõistvalt ja koosmeelselt. Veel enam, julgen väita või õigemini tean, et Soome perekond ja traditsioonid on praegu tugevamad kui Eesti omad. Perekonna tugevusele aitavad kaasa omavaheline lähedus, usaldus ja vastastikune lugupidamine, aga ka inimeste sotsiaalne heaolu, turvatunne, rahulolu oma riigiga ning riigi hoolitsus kõigi oma kodanike eest. Just selle eest tuleks meil Eestis ühiselt seista. Kutsun kolleege üles suuremeelsusele ja vastastikusele austusele! Täna!

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kiisler! Kaheksa minutit kokku.

17:00 Siim Kiisler

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tahan teha kokkuvõtte sellest, kuidas me selle eelnõuga tänasesse keerulisse ja raskesse seisu oleme jõudnud, ja natuke tagasi mõelda olulisematele tähistele selle eelnõu menetlemisel.

Loomulikult hakkas see asi pihta eelnõu esitamisest, kui deklareeriti, et eelnõu eesmärk on aidata ja kaitsta enam kui 170 000 inimest, kes on vabaabielus. Öeldi, et just nende jaoks on see seadus mõeldud, just neid see aitab. Eksperdid viitasid, et tegelikkuses see ju nii ei ole. Notarite Koda kirjutas, et eelnõu jätab mulje, nagu samast soost paaridele koselu reguleerimise võimaluse andmine oleks seaduse peamine eesmärk, mida püütakse peita eri soost paaride faktilise koselu probleemide taha, ja see ei ole kooskõlas õigusloome hea tavaga. Ma küsisin selle kohta eelnõu ettekandjalt, kes vastas mulle, et ta ei saa väga tõsiselt võtta Notarite Koda poliitilisi avaldusi. Täna mõistame siin kõik, et Notarite Kojal oli õigus. See oli varjamine, see oli hämamine ja katse inimesi ninapidi vedada. Keegi ju täna seda enam ei varjagi. Aga sellest algatajate algsest ebasiirusest tulenevadki eelnõu hädad. Sellepärast ei sobitugi ta ülejäänud seadustega, sellepärast on ta justkui võõrkeha, sellepärast on nii paljusid teisi seadusi vaja hiljem muutma hakata ja sellepärast on loodud see kummaline konstruktsioon abielu kõrval eri soost paaride jaoks, mille peale kõik õlgu kehitavad ja millega keegi ei oska õieti midagi pihta hakata.

Teiseks, väga oluline on eelnõu puhul rääkida kaasamisest. Mul on väga kahju, et Laine Randjärv praegu istungit juhatab. Õigemini pole mul kahju mitte selle pärast, vaid selle pärast, et Eiki Nestor lahkus Riigikogu saalist. Tahaksin väga, et ta oleks siin. Kui see eelnõu oli menetlusse võetud, siis hakkasid saabuma inimeste protestikirjad eelnõu vastu. Sel ajal kirjutas Riigikogu esimees, kes on väga palju rääkinud, et praegune koalitsioon on kaasamise koalitsioon, sellest, et tema hetke lemmiknupp on "Trash". Ta nimetas inimeste protestikirjade kustutamist kasti viskamiseks ja iseloomustas neid inimesi, kes protestikirju saatsid, sõnaga "lihtsameelsed". Seda võib ka praegu igaüks tema Facebooki seinalt lugeda. See näitab, kui üleolevalt algatajad ja ka Riigikogu juhatus asjasse suhtusid ning ehtasid sellega eelnõu arutelusse sisse väga sügavaid pingeid.

Protestikirju küll saabus, kuid ühel hetkel hakkas mulle tunduma, et kõik kirjad ei jõua kohale. Ma esitasin teabenõude Riigikogu Kantseleile ja direktor Maria Alajõe vastas – mul on olemas kaks vastust, mida ma võin kõigile tutvustada –, et ligi 2000 kirja on blokeeritud ja neid ei ole edastatud ei mulle ega teistele Riigikogu liikmetele. Teate, ma saan isegi aru, kui Eiki Nestor Riigikogu esimehena ei taha neid kirju saada ja nõuab nende blokeerimist, aga ma ei saa aru sellest, kui opositsiooni esindaja kirjavahetus valijatega lihtsalt blokeeritakse. Neid kirju ei ole enamik Riigikogu liikmeid siamaani kätte saanud. Mis riigist me räägime, sõbrad, mis sallivusest me räägime! Tuletan meelde, et Eiki Nestor ütles

selle istungjärgu avakõnes siinsamas saalis ja sellel samal kohal: "Valijatel on lisaks valimispäevale õigus ja võimalus väljendada parlamendiliikmetele oma veendumusi iga päev." Ausalt, ma ei saa siiani aru, miks selle eelnõu algatajad ei kasutanud seda, et inimesed saatsid protestikirju, selleks, et reaalselt inimestega suhelda, arutleda selle eelnõu probleemide üle, võtta pingeid maha. Seda ei tehtud. Järgmine oluline tähis eelnõu menetlusel oli see, kui sealt otsustati eemaldada hagi esitamise seotud sätted, mis nõuavad 51 häält, kuna nähti, et siin saalis 51 häält lihtsalt kokku ei saada. Seda me nägime ka täna. Saadi aru, et neid häält kokku ei saada, ning otsustati võtta need punktid välja ja jätta see probleem tulevikus kellegi teise lahendada. Aga ega see probleem kuhugi ei kao, need 51 häält tuleb ühel hetkel leida. Muuta tuleb 87 seadust, nendele lisaks on vaja ministrite määrusi, millest mitte ühtegi ei ole rakendusaktina sellele eelnõule lisatud.

Kokkuvõttes on see eelnõu halva seadusloome musternäidis. Ma loodan, et ta pälvib ka sellekohase aastapreemia. See on hea õppematerjal, kuidas üht seadust mitte teha. Selle halva õigusloome tagajärg on olukord, kus me täna oleme: sallivus on vähenenud, ühiskond polariseerub iga päevaga järjest tugevamini, mida näitavad ka küsitlused, ja inimestevahelised pinged on oluliselt kasvanud. Sallivust on vähem. Selles süüdistatakse nüüd ühte sihtasutust ja seda, et inimesed ei tea, mis eelnõus kirjas on. Vabandust, enamik 40 algatajast ka ei teadnud, mis selles eelnõus kirjas oli, kui nad selle esitasid, võin selle peale mürki võtta. Aga see pole oluline, oluline on see, et te jätsite kasutamata võimaluse inimestega suhelda ja seda teemat selgitada. Te olite üleolevad ja ülbed. Kõige tähtsam on ju see, et ka ilma selle eelnõuta on Eesti vaba maa. Kõik rahvusvahelised organisatsioonid eesotsas ÜRO-ga on tunnistanud, et Eesti riik ei riku inimõigusi. Kõik mõistavad, et Eestis ei ole praegu ka samasooliste paaride koostelu keelatud ja keegi ei kavatsegi seda keelustada. Küsimus on ju tegelikult lastes. Mis nendest saab? Kuigi Valdo Randpere algatajate esindajana selle eelnõu esimesel lugemisel vähemalt kaks korda meile kõigile näkku valetas, et see eelnõu ei anna samast soost paaridele õigust lapsendada, siis ometi on siin seaduses selle kohta paragrahv. Sellest ei ole õieti räägitud, räägitud on kõigest muust, aga mitte sellest, mis puudutab lapsi.

Ma tahan lõpuks öelda välja oma isikliku sügava veendumuse. Mina ei ole nõus nende inimestega, kes ei toeta seda seaduseelnõu, aga ütlevad põhjenduseks, et Eesti rahvas ei ole selle seaduseelnõu vastuvõtmiseks küps. Mina arvan, et Eesti rahvas on küps palju keerulisemate olukordade lahendamiseks ja palju keerulisemate otsuste vastuvõtmiseks. Aga see seaduseelnõu ei ole nii küps, selleks et teda vastu võtta. Sellepärast ei saagi seda teha.

IRL-i fraktsiooni nimel on mul Riigikogule ettepanek seaduseelnõu 650 teine lugemine katkestada. Aitäh!

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta! Kaheksa minutit. Vabandust, mikrofon Eiki Nestorile, palun! Protseduuriline küsimus.

17:00 Eiki Nestor

Mul on repliik kohalt, kuna minu nime nimetati.

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Repliik kohalt on kaks minutit.

17:00 Eiki Nestor

Ma olen sunnitud jagama selgitusi, sest ju siis rahvasaadikud kõiki asjaolusid täpselt ei tea. Austatud Riigikogu liikmed! Pärast seda, kui meid pärast pronksiööd rünnati spämmiga, töötavad Riigikogu internetiühenduses kaitsesüsteemid, mis peaksid teie kirjakaste automaatselt kaitsma. Need töötasid ka eelmisel sügisel, kui see süsteem täiesti loogilistel alustel tööle hakkas. Selle peale avaldas osa rahvasaadikuid pahameelt, et nad ei saa valijate kirju kätte. Seetõttu võeti see piirang maha ja ma loodan, et kõik Riigikogu liikmed said valijate kirjad kätte. Teiseks tahan öelda, et ma millegipärast uskusin, et meie kantselei, kes sellega tegeleb, on rahvasaadikutele seda selgitanud. Kui ta ei ole seda teinud, siis ma palun vabandust! Aga kui rahvasaadikud ei ole selgitusest lihtsalt aru saanud, siis ju nad ei ole tahtnudki aru saada.

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma lihtsalt ühte asja parandan stenogrammi huvides: see ei toimunud mitte eelmisel sügisel, vaid eelmisel istungjärgul ehk kevadel, tegemist oli kevadega. Kas Siim Kiisleril on ka repliik või protseduuriline küsimus?

17:00 Siim Kiisler

Mul on repliik. Eiki Nestor ei räägi tõtt. Neid kirju ei blokeeritud mitte automaatselt, vaid selle blokeeringu rakendasid inimesed. Esimesed kirjad tulid läbi. Kui Eiki Nestor ei jaksanud neid enam kasti visata, nagu ta ütles, siis pärast seda pandi see blokeering peale. Teabenõudes palusin ma taastada kõigi ligi 2000 kirja saatja nimed. Mulle vastati, et seda ei ole võimalik teha. Neid vastuseid võin ma tutvustada kõigile, kes seda soovivad.

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Selge. Kas Valdo Randperel on ka tahtmine midagi küsida? Kas soovite protseduurilist küsimust või juhtus see kogemata? (Hüüe saalist.) Ah nii. Protseduuriline küsimus.

17:00 Valdo Randpere

Kuna mind ka siin nimetati enne, siis tekkis minulgi väikese sõnavõtu õigus.

17:00 Aseesimees Laine Randjärv

Nii. Kaks minutit.

17:00 Valdo Randpere

Ma tahtsin öelda, et ma ei ole seda eelnõu kaitstes valetanud. Mis puudutab lapsendamist, siis nii eelnõu esimeses variandis kui ka teises variandis oli olemas seesama mõte, et kooselupartnerid tohivad lapsendada ainult oma partneri bioloogilist last. Eelnõu esimeses variandis oli küll viide perekonnaseadusele, kus see asi on samamoodi kirjas. Nüüd on see säte toodud ka kooseluseadusesse, selleks et see oleks arusaadav ja lihtsalt mõistetav ka sellistele inimestele, kes käivad ja räägivad, et kas mina valetan või keegi teine valetab või et me proovime sinna eelnõusse midagi ära peita. Veelgi enam, ma võin asja selles mõttes hullemaks ajada, et tänu sellele dispuudile on nüüd – kui te hästi hoolega seda eelnõu loete, siis saate aru – ka kooselus elavatel heteroseksuaalsetel paaridel tegelikult võimalik lapsendada ainult teineteise bioloogilist last.

17:01 Aseesimees Laine Randjärv

Selge. Aitäh! Rohkem repliigivõimalusi ei ole, sest ühtegi nime pole enam nimetatud. Kas Siim Kiisleril on protseduuriline küsimus?

17:01 Siim Kiisler

Esimese hooga arvan, et see on protseduuriline küsimus. Muide, kui te loete kodukorraseadust, siis näete, et seal ei ole öeldud, et peaks tingimata nime nimetama. Kui on arusaadav, kellest käib jutt, siis tuleb anda õigus vasturepliiki esitada. Nii et palun õigust vasturepliiki esitada!

17:01 Aseesimees Laine Randjärv

Õigus on esitada ainult üks vasturepliik. Nüüd on see kõik juba tehtud. (Vastuväide saalist.) Ühe repliigi saab esitada! Kas on protseduuriline küsimus, Eiki Nestor? Palun, protseduuriline küsimus!

17:01 Eiki Nestor

Minu protseduuriline mõte on see, et see õigus tekib siis, kui rahvasaadiku nime anti mõista kõnepuldist, mitte siit saalist. Kui Liisa Pakosta on suuremeelne ja nimetab Kiisleri nime viis korda, siis saab Kiisler õiguse esitada ühe repliigi.

17:01 Liisa-Ly Pakosta

Ühest korrast piisab.

18:00 Aseesimees Laine Randjärv

Selge. Väga suur tänu täpsustuse eest! Me anname sõna Liisa-Ly Pakostale. Kaheksa minutit.

18:00 Liisa-Ly Pakosta

Ütlen siis kohe ära – Siim Kiisler. Aga nüüd kõne juurde. Kes või mis ei kuulu hulka? Ilmselt mäletate oma lapsepõlvest või teate oma laste kaudu, et see on üks ülesanne, mida lastele sageli lahendada antakse. Antakse üks rida ette ja laps peab leidma sellest reast kellegi või millegi, mis sinna ritta ei kuulu. Lahendasin hiljuti oma kolmeaastase tütre Helmiga ühte sellist piltülesannet. Ravis olid kotkas, kukk, pelikan ja öökull. Vanemad inimesed ilmselt juba tajuvad, et ülesande koostaja pidas silmas kukke kui kodulindu. Paraku pakkus minu laps esimesena, et teiste hulka ei kuulu kotkas. Küsisin ehmunult, et miks. Laps vastas, et kotkas lendab ainsana kõrgel. Pidin Helmiga nõustuma, aga palusin tal veel proovida. Järgmisena pakkus ta, et see võiks olla öökull. Miks ometi, küsisin üha murelikumalt. Vastuseks kõlas, et öökull liigub ainsana öösel. Keelitasin, et laps püüaks veel kord ja pakuks veel mõne tunnuse alusel, kes ei kuulu sellesse hulka. Laps mõtles, pingutas, nii et pea juba paistes, ja lõpuks pakkus võidukalt pelikani. Miks pelikan? Tema elab ainsana vees, kõlas vastus.

Paraku on ka see teemade ring, millega meie siin tegeleme, samasugune, et kes ei kuulu hulka. Nende vihakõnede arv, mis on meid tabanud, on sedavõrd masendav, et ma kindlasti kinnitan enda kuulumist sellesse hulka, kes on igasuguste vihakõnede vastane. Ma ei pea absoluutselt normaalseks olukorda, kus palutakse vait olla ja mitte sõna võtta või kasutatakse selliseid väljendeid, mida ma siit puldist ei tahaks kasutada, ainuüksi näiteks sellepärast, et olen tõstatanud selle eelnõu puhul lasteküsimuse. Olen saanud vastuseks, et lasteteema ei sobi kokku selle eelnõu filosoofiaga, see ei käi kokku üldiste sotsiaalsete normidega ega olegi seotud selle eelnõuga. Oh, oleks see nii! Ma sugugi ei nõustu sellega, et lasteteema ei käi kokku Eesti üldiste sotsiaalsete normidega, samuti tuleb tunnistada, et see on vägagi seotud selle eelnõuga. Jah, ma kinnitan, nagu olen palju aastaid kinnitanud ja kinnitan ka edaspidi, et mul ei ole mitte midagi selle vastu, kui erinevaid perekonnatüüpe registreeritakse, siis kui inimestel selleks soovi on. Ma võin isegi öelda, et ma toetan seda.

Aga miks ma hääletan selle eelnõu vastu? Nüüd loen paragrahvide kaupa ette kuivad punktid, millega ma absoluutselt nõustuda ei saa ja millest ma andsin märku juba siis, kui selle eelnõu ettevalmistamine käis. Võtame paragrahv paragrahvi haaval. Paragrahvi 9 pealkiri teise lugemise tekstis on "Registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustus". Kui me võtame võrdluseks perekonnaseaduse, siis erineb see pealkiri perekonnaseaduse §-dest 15 ja 16. Perekonnaseaduses räägitakse mõlemal juhul nii vastastikusest kui ka teiste perekonnaliikmete ülalpidamise kohustusest ning eraldi on välja toodud, et peamine eesmärk on teineteise ja ka laste heaolu. Kahjuks ei mainita kooseluseaduse ülalpidamiskohustust käsitlevates sätetes lapsi üldse. Vastupidi, rõhutatult on juttu ainult kahe registreeritud elukaaslase omavahelisest ülalpidamiskohustusest.

Ent paraku läheb asi veel hullemaks. Lõiked 3, 4 ja 5 räägivad sellest, et kooselu korral on partneritel õigus sõlmida veel lisalepinguid edasiseks ülalpidamiseks. Jah, see õigus on kõikidel inimestel ka praegu ja selles mõttes ei anna see seaduseelnõu mitte midagi juurde. Pigem vastupidi, notarid on välja toonud iseenesest eetilisel küsitava olukorra, kus kaks noort inimest lähevad notari juurde ja siis peab notar neile selgitama, et neil on võimalus valida kahe variandi vahel. Varasuhted ja kõik muud asjad on täpselt ühesugused, aga variandi A kohaselt on neil elukaaslase ülalpidamise kohustus ka pärast kooselu lõppu või abielu lahutamist ja variandi B kohaselt seda kohustust ei ole. Kujutage nüüd ette, kui need kaks noort inimest hakkavad omavahel nõu pidama ja A ütleb B-le, et parem oleks valida ikka see variant, kus edasist ülalpidamiskohustust ei ole. Lisaks rõhutan, et täiesti läbi rääkimata on see, millised rahalised kohustused toob Eesti riigile kaasa olukord, kus täpselt ühesuguse kooselu puhul – me ju tegelikult tahame, et need kooselud oleksid täpselt ühesugused – on ühel juhul hilisem ülalpidamiskohustus riigil ja teisel juhul partneril või ekspartneril.

Aga läheme eelnõu tekstiga edasi. Ülalpidamiskohustusest rääkides tuleb veel märkida, et perekonnaseaduse § 111 näeb lapse isale ette lapse ema absoluutse ülalpidamise kohustuse 8 nädalat enne ja 12 nädalat pärast lapse sündi. Kuidas selline ülalpidamiskohustus lapse ema suhtes rakendub, kui lapse ema on sõlminud teise isikuga kooselulepingu, seda on muidugi põnev näha. Aga see ei ole kindlasti selle eelnõu kõige suurem probleem. Vaatame § 21 "Kooselulepinguga seonduvate tehingute lõppemine" ja § 22 "Perekonna eluase ja eluasemega seotud vara kooselulepingu lõppemisel". Ma näen juba, et ma ei jõua kaugeltki kõiki punkte läbi käia. Toon lihtsa võrdluse: Rootsi kooseluseaduses nähakse ette, et eluase jääb ikkagi sellele, kes last kasvatab, Eestis sellist nõuet ei teki.

Nüüd jõuame kõige hullema osani – lapsega suhtlemise õigus ja probleemid lapsendamisega. Ma ei tea,

mida mõtlesid need inimesed, kes panid eelnõusse kirja, et kooselupaar võib selles perekonnas elava lapsega suhelda alles pärast seda, kui kohtu kaudu on seatud selle lapsega suhtlemise õigus. Näiteks, koos elavad kaks täiskasvanut, kes kasvatavad ühe täiskasvanu last. See on täiesti tavaline olukord Eesti Vabariigis. Pärast seda, kui need kaks inimest on sõlminud kooselulepingu, saab teine täiskasvanu suhelda lapsega alles pärast seda, kui kohus on seadnud selleks suhtluskorra. Täpselt niimoodi ütleb eelnõu § 15 lõige 1: "Registreeritud elukaaslasel, kes ei ole teise registreeritud elukaaslase lapse vanem, on õigus suhelda teise registreeritud elukaaslase lapsega perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel." See lõige just seda kohtu kaudu seatavat suhtlusõigust silmas peabki.

Kõige hullem punkt on minu arust aga see säte, et mittebioloogiline vanem võib pärast lahkuminekut lapsega suhtlemise korra seada kohtu kaudu. Mis mõttes? Kui inimesed saavad hästi läbi, siis suhelgu, palju tahavad, see on täiesti normaalne asi. Aga see, et kolmandad ja neljandad kooselupartnerid hakkavad kohtu kaudu nõutama endale suhtlusaega neljapäeviti kella viiest kella seitsmeni ja pühapäeviti kella kaheksast kella kümneni, ei ole normaalne. Vabandust!

Mis lapsendamisse puutub, siis Siim Kiisler saab esitada repliigi, aga need punktid siin ei ole minu hinnangul küll kooskõlas lapse õiguste konventsiooniga, mis ütleb, et lapsendamine peab alati olema lapse huvides ning anda kellelegi mingisuguseid implitsiitseid õigusi lapsendamisõiguse saamiseks ei ole ei põhjendatud ega õigustatud. Lapsendamine on õigustatud ainult sellisel juhul, kui lapsel on vaja perekonda, mitte siis, kui perekonnal on vaja last. Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu! Palun pidada ajast kinni! Siim Kiisler, palun, protseduuriline küsimus!

18:00 Siim Kiisler

Mul on vasturepliik, sest mind mainiti.

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Teeme selle repliigi ära. Aivar Riisalu, kas olete nõus seni kõnepuldis olema, kas jõuate?

18:00 Aivar Riisalu

Jõuan! (Naerab.)

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Palun!

18:00 Siim Kiisler

Tõepoolest, laste õigusi ega huve ei ole selles seaduseelnõus kuidagi arvesse võetud, nad on täiesti kaitsetud. Igaüks saab tutvuda eelnõu esimese lugemise stenogrammiga. Ma soovitan seda teha ja vaadata, kuidas algatajate esindaja selgelt vähemalt kaks korda kinnitas, et see eelnõu ei anna samast soost paaridele õigust lapsendada. Ometi on see siin eelnõus sees.

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Hea Aivar Riisalu, palun!

18:00 Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Külalised rõdudel! Tulin siia pulti sellepärast, et minu nime taga ei seisa hetkel mitte ühegi fraktsiooni nimetust ehk ma olen fraktsioonitu rahvasaadik, kes on kooseluseaduse eelnõu algatanud 40 Riigikogu liikme hulgas.

Miks ma tahtsin siin kõnelda? Sellepärast, et ma leian, et iga Riigikogu liige on väljaspool seda maja eelkõige tavaline, mõistlik ja tore Eesti inimene, keda mingi grupp valijaid on siia majja ajutiselt tööle usaldanud. Nii on see juhtunud ju ka minuga. Tunnistan teile ausalt ja otse, et tahan teile rääkida iseendast. Siin puldis on praegu inimene, kes kunagi oli täielik homofoob, ei suutnud taluda mitte ühtegi homoparaadi ega saanud nendest inimestest aru. Ma olin siis väga noor. Muidugi, meil siin kodus seda kõike nii väga ei olnud, aga tekkis ikkagi ju võimalus ka maailmas ringi liikuda. Ühel hetkel,

kui ma hakkasin neid asju endale selgeks mõtlema, tekkis minu sõpruskonda väga palju intellektuaale, kes praktiseerivad natukene teistmoodi elamist kui tavaline mehe ja naise suhe. Ma tunnistan, et siis ma hakkasin järjest rohkem neid inimesi sallima. Ma hakkasin mõistma, et nad ongi sellised, nad tahavad niimoodi elada ja mul ei ole mitte mingit õigust neile selle eest midagi halba teha või öelda, veel vähem neid kuidagiviisi alavääristada või solvata. Ainus teema, mida ma ka nende inimestega vesteldes (ma nimesid ei nimeta, aga minu tausta arvestades võite arvata, et need inimesed on väga tuntud) julgesin arutada, oli see, et mul on siiralt kahju, et nende inimeste keskmisest kõrgem intellektuaalne tase ei kandu edasi nende lastesse. Siis nii mõnigi neist ütles, et ei-ei, tal on eelmisest elust järeltulija ka, aga nüüd tahab ta elada niimoodi. Seda suuremaks läks minu mõistmine. See oli see põhjus, miks ma osutusin nende 40 inimese hulgas olevaks, kes sellele seaduseelnõule alla kirjutasid. See, mis minu heast tahtest edasi juhtuma hakkas, on justkui hea näide selle kohta, kuidas kõik asjad lähevad valesti, kui neid ajada natukene järelepäiselt. Ma isegi ei oska öelda, mis siin see õige sõna oleks. Esiteks, kõik need meilirisustamised. Nendest on juba räägitud. Mõlemad pooled võtsid ju sõna ja tegelikult võiks selle kirjavahetuse jagadagi jämedates joontes kaheks – üks kolmandik ja kaks kolmandikku –, nagu vist sotsioloogiline uuring näitab ka toetajate ja vastaste suurusjärku. Ma võtaksin kolm minutit lisaaega.

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Vabandust! Kas te võtate ...

18:00 Aivar Riisalu

Ma palun, jah, kolm minutit!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Te ütlesite, et te võtaksite.

18:00 Aivar Riisalu

Aitäh, härra Ratas, jah!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaaega.

18:00 Aivar Riisalu

Nüüd teine teema, mis puudutab konkreetset menetlemisprotsessi ja seda, mida hea kolleeg Liisa Pakosta välja tõi. Ta ju rääkis inimkeeli asjadest, mis selles seaduses on läinud halvasti. "Halvasti" pole isegi mitte õige sõna. Ta rääkis sellest, mis selles seaduses võib-olla vajaks natukene sügavamat läbimõtlemist.

Ma rõhutan, et ma rääkisin enda kasvamisest sellepärast, et ma olen näide, kuidas täielikust eitusest on võimalik liikuda mõistmiseni ning ühel hetkel on võimalik liikuda arusaama ja täieliku sallivuseni.

Ühiskond on lõhestunud ja meie tegelikult kütame seda lõket, valades sinna kogu aeg oma kiirustamisega bensiini juurde. Lõket ei saa ju kustutada bensiiniga! Me võtsime ju reguleerida lisaks samasooliste suhetele, mille suhtes on suured ootused, ka mehe-naise suhted, kui nende abielu ei ole registreeritud ja inimesed elavad vabas kooselus. Me oleksime ausad olnud, kui oleksime käsitlenud samasooliste problemaatikat, sest see probleem viisil või teisel ei kao ühiskonnast ju mitte kuskile ja ühel hetkel on iga ühiskond kohustatud selle valdkonna ära reguleerima.

Aga minu meelest läks valesti see, kuidas me oleme siin neid asju ajanud. Kodanikel on õigus, sest meie ei ole siin asi iseeneses, meid on siia lähetanud meie valijad. Kui valijatel on kahesugused arvamused, siis nendest arvamustest tekkinud lõket bensiiniga kustutada on parlamendiliikme kõige suurem rumalus. Ma siin ühes küsimuste-vastuste voorus mõni aeg tagasi küsisin piltlikult öeldes iseendalt – hea Jüri Ratas oli ka saalis – ja kolleeg Randpere käest ühte asja. Ma ei mäleta selle küsimuse täpset sisu, aga jutt käis rahvahääletusest. Ma ütlesin, et ma olen nii segaduses, et tahaksin aknast välja hüpata ja põgeneda, sest ma ei leia lahendust.

Sellepärast rõhutan veel kord, et ma tahan lahendada ära ka samasooliste probleemid, sest neid ei saa eitada. Samas on minu kui nüüd küll fraktsioonitu rahvasaadiku taskus selle partei pilet, mille liikmetest

näiteks Siim Kiisler väga selgelt positsioneerib ennast selliselt, et ta on võib-olla minu seisukohtadega risti vastuolus. Nüüd ongi minu enda isiklikud elumuutused toonud kaasa olukorra, kus seaduseelnõu algatajana pean ma homme langetama mingi otsuse, kuid selle otsuse ümber keeb nagu pigikatel. Ma olen olnud seitse ja pool aastat Eesti Vabariigi parlamendis, kus me oleme menetlenud mitmeid seadusi, mis on riikluse seisukohast palju tähtsamad majanduse, rahvuse, territooriumi, iseseisvuse ja mille tahes kestmise mõttes, aga need ei ole tekitanud sellist kirge.

Head kolleegid, kas me jõudu kasutades ei tee karuteenet nendelesamadele inimestele, kes seda seadust väga vajavad? Nüüd, kui nad on natuke ka meie tegevuse tagajärjel ühiskonna fookusesse võetud, hakkavad võib-olla just nende vastu toimuma teravamad rünnakud ja nende elu ei lähe sellest sugugi kergemaks. Kas teile ei tundu, et me oleme sattunud olukorda, kus me koos pesuveega viskame ka lapse välja? Seda ei tohiks ju teha. Iga ühiskond jõuab kunagi samasooliste kooseksistentsi reguleerimiseni. Võib-olla me peame iseennast veel natukene harima, nagu mina olen teinud, ja harima ka kodanikkonda. Me kindlasti jõuame selle seaduseni. Aga kas me peame selleni jõudma homme, selles on mul tekkinud sügav kahtlus. Minu sees on sügav kriis, sest mina algatasin selle seaduse, ma tahtsin seda debatti, aga see debatt lõi minu katki ja ma enam ei tea, kuidas ma pean olema. Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli Rait Maruste! Vabandust! Valdo Randpere, palun!

18:00 Valdo Randpere

Kuna minu nime nimetati, siis tekkis mul repliigiõigus. Ma tahtsin seda kasutada selleks, et Aivarile öelda, et kui sa ei tea, kuidas käituda, siis küsi minu käest, ma aitan sind. Aga Siim Valmarile, kes kogu aeg mind süüdistab valetamises, ütlen, et loe läbi kogu stenogramm, loe läbi eelnõu esimene tekst ja tuleta meelde seda raadiodebatti, kus me sinuga koos osalesime. Kogu aeg on juttu olnud sellest, et samast soost paarid võivad lapsendada teise partneri bioloogilist last. Esimeses eelnõu variandis oli viide perekonnaseaduse §-le 49, kui ma peast õigesti mäletan, praeguses variandis on see otseselt toodud kooseluseadusesse. See on see vahe. Seda on tehtud lihtsalt selleks, et teha see asi arusaadavamaks ja lihtsamaks. Mul on kurb meel kogeda, et see ei ole üldse kaasa aidanud sellele, et keegi asjast paremini aru saaks, vähemalt mitte siin.

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rait Maruste, palun!

18:00 Rait Maruste

Austatud juhataja! Head kolleegid siin saalis ja kabinetides! Mul ei ole ettevalmistatud teksti, aga ma otsustasin siiski mõne sõna teile öelda. Ma ei pea võimalikuks ega vajalikuks korrata eelkõnelejate Valdo Randpere, Laine Randjärve, Barbi Pilvre ja Maimu Bergi mõtteavaldusi või Jaak Alliku mõtteavaldust. Need on kooskõlas selle arusaamaga, mida mina esindan, ma olen nendega nõus.

Ma tahan alustada sellest, et väljendan tunnustust Eestis toimunud lõimumisele. Umbes üks kolmandik nendest sadadest meilidest, mis on tulnud meie telefonidesse või kirjastidesse, on venekeelsed. See tähendab, et need inimesed on hoolega jälginud meie poliitilist ja avalikku elu, lugenud läbi seaduseelnõu ja kujundanud oma seisukoha. Ennäe imet! Ja meie muretseme siin lõimumise pärast! Kas see on päriselt nii või on see esile kutsutud, seda ma ei tea. Kuid ma tean, et me peaksime märkama üldist, abstraheruma nendest üksikdetailidest, mis meid leili ajavad või ärritavad, ja mõtlema selle üle, et see, mida me siin täna otsustame või mille üle räägime, on tegelikult väärtusruumi küsimus. Millisesse väärtusruumi me tahame kuuluda? Kas me tahame kuuluda endisaegsesse, fundamentaalsesse, ortodoksesse poliitilisse väärtusruumi või tahame kuuluda tänapäevasesse euroopalikku väärtusruumi? Sealt hargnevad ka kõik järgmised asjad lahti. See otsus on märgiline nii meile endile kui ka maailmale meie ümber. Kui me arvame ennast olevat väga Euroopa-meelsed nii majandusasjade ajamises kui ka poliitilise elu korraldamises, siis peaksime samamoodi käituma ka eraelulistes ning õiguste ja vabaduste asjades. Väga paljusid reageeringuid on põhjendatud religioossete või klerikaalsete argumentidega. Ometigi ei ole põhiseaduse kohaselt Eestis riigikirikut, mis tähendab, et kirik on riigist lahutatud.

Kas see lõhenemine on tegelik või on lõhenemine ja vastasseis esile kutsutud? Kindlasti on siin osaliselt põhjuseks see, et inimestel on erinevad arvamused, kuid neid arvamusi on minu hinnangul olulisel

määral teadlikult ja sihilikult üles köetud ning tagant lükatud. Noor põlvkond, kes on vabas Eestis sündinud, vabadust nautinud, Euroopas ja mujal maailmas ringi käinud, tunneb seda instinktiivselt ja tajub, et kui me oleme edasi oma endises väärtusruumis, siis ei ole see sumbunud õhkkond neile vastuvõetav. Mis selle tagajärg on? Nad löövad käega, sest sellises vaenavas ja sallimatus õhkkonnas elamisele tuleb ükskord piir ette. Meile ei ole seda vaja. Me oleme väike rahvas, me peaksime hoolima igaühest, kes on meie hulgas, ja ulatama abivalmis pilguga sõbrakäe kõigile, kes meie hulgas on. Erki Noolel on õigus, tagedus külvab tagedust. Tõesti. Ärgem külvakem tagedust, hoidkem seda tagasi! Kuid praegu käib kõik just, vastupidi, üleskütmise teed pidi ja see ei ole tee, mida mööda me peaksime käima. Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Priit Sibula! Kaheksa minutit, nagu Riigikogu liige soovib.

18:00 Priit Sibul

Head kolleegid! Külalised! Ma tahan kõigepealt pöörduda nende inimeste poole, kes on juba väljendanud oma seisukohta sellel teemal, selle eelnõu suhtes. Ma olen osale teist vastanud, kuid kahjuks kõigile vastata ei ole veel jõudnud. Aitäh teile, kes te kirjutasite ja seadust toetasite! Meil on erinev vaade sellele seadusele, aga me oleme saanud rahulikult ja ilma emotsioonideta kirjavahetust pidada. Üks toetajate seast tänas mind vastamast ning kirjutas: "See on tore, et inimestel on erinevad arvamused. See ongi elu alus. Tugev mets on liigirikas, maailm on loodud liigirikkaks." Suur tänu ka teile, kes te kirjutasite ja ütlesite, et seadust ei tohi mingil juhul vastu võtta! Mina mõtlen samamoodi. Suur tänu teile tuhandetele, kes te pidasite vajalikuks tulla pühapäeval Toompeale, et oma meelsust avaldada! Me ei olnud seal vähemalt minu meelest millegi vastu, vaid nende väärtuste poolt, mida me peame kõige olulisemaks. Me pole kellegi armastuse vastu, vaid avaldame toetust pereideaalile, mis meie meelest koosneb mehest, naisest ja lastest. Teame, et sellise koosluse kõrval on ka palju teisi, aga ideaal on meie arvates just selline.

Mul on täna siin lihtne kõnelda, sest juba parlamenti kandideerides kirjutasin end tutvustavates materjalides, et seisan traditsiooniliste pereväärtuste eest ning olen nn homoabielude seadustamise vastu. Küsisin mandaati ja sain selle. Ma esindan ennast ja oma valijaid. Nad vähemalt teavad, mis asja ma siin ajan. President Ilves rõhutas kuu aja eest avaistungil, et valija mandaadiga saab ja tuleb teha jõulisi otsuseid. Just seda ma teengi. Tõsi, tema rääkis sellest teises ehk reformide ja Eesti eeskujuks olemise kontekstis. Siin olen ma vastupidisel seisukohal. Minu hinnangul võiks Eesti olla eeskujuks ülejäänud, samuti väheneva rahvaarvuga Euroopa riikidele, kus kõigist ja kõigest kõrgemale on seatud indiviidi õigused. Me võiksime hoida perekonna ideaali ja näidata eeskjuu. Me oleme väiksemad ning meile jõuab demograafiline katastroof kätte kiiremini kui kellelegi teisele. Otsime lahendusi ning hoiame väärtusi, mitte ärme liigume teiste eeskujul ummiksohu!

Te tahate enamiku oma valijate eest ise otsustada, kuidas käituda. Miks te aga ei võta aega, et nendega need teemad läbi arutada? Kui see on teie meelest õige seadus, siis eeldan, et te suudate seda inimestele ka selgitada nagu teisigi olulisi teemasid. Uskuge, see on hea võimalus inimestega suhtlemiseks. Kuu aja eest toimunud avaistungil ütles spiiker Nestor: "Valijatel on lisaks valimispäevale õigus ja võimalus väljendada parlamendiliikmetele oma veendumusi iga päev." Mul on eriti hea meel tõdeda, et ka kogenud poliitik nõnda kiirelt muutub, sest minu teada oli just härra Nestor see, kes meid koosluseaduse vastu olevate inimeste meilide eest päästa püüdis ning nende jõudmise rahvasaadikute kirjakastidesse peatada palus, ilma et oleks minult uurinud, kas ma sellist kaitset vajan. Palun vabandust, kui minu väide ei olnud tõene! Veel ütles spiiker nii: "Teades, et vaidlus koosluseaduse üle saab olema tuline, on mul teile vaid üks palve: ka eelnõu vastased võiksid tunnistada, et selle seaduse vastuvõtmine ei saa muuta mitte kellegi eelistusi partneri valikul. See on ikka Jumala või looduse poolt ette antud, kuidas keegi parasjagu usub."

Olen teadlik, mida selle eelnõuga püütakse teha. Sellega ei reguleerita kellegi isiklikku õnne või armastust, ei sunnita ega meelitata ühele või teisele poolele, see ei ole eelnõu, mis reguleeriks vaid kahe täiskasvanud inimese suhteid. Selle eelnõuga püütakse ümber defineerida meie kultuuriruumis aastasadu kestnud tõekspidamisi perekonnast. Püütakse kui mitte hävitada, siis vähemalt hägustada minu ideaali perekonnast, mis on senini põhiseaduse kaitse all. Mille või kelle nimel, küsin ma. Ma ei mõista seda ja saan aru, miks ei mõista seda ka rahva enamus.

Me hädaldame pidevalt iibeprobleemide üle. Ometi pole ükski erakond ega sotsiaalminister pidanud

vajalikuks algatada või rahastada kampaaniat, mis väärtustaks abikaasade truudust, abiellumist või lasterikkust. Ka sellesama eelnõu menetluse käigus ei pidanud õiguskomisjoni esimees paljudeks paluda augustis toimunud seminarile, kus räägiti perekonnast ja ühiskonnast, homoseksuaali rääkima sellest, kui hea ja tore asi on homoabieli. Samal ajal ei olnud sellel seminaril ettekannet selle kohta, mis üldse on perekonna ühiskondlik tähendus ja funktsioon ning miks käsitleb põhiseadus seda rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena. Sellist silmakirjalikkust on selle eelnõu menetluse ajal olnud väga palju.

Viimasel ajal on hakatud rohkem rääkima julgeolekust ja riigikaitsest, lootusest, et rahvas tahab oma riiki kaitsta. Mitmed kaitseliitlastest ja tõelistest Eesti patriootidest sõbrad on mulle väljendanud oma tundeid, mida meie riigijuhtide praegune rahva tahtega mittearvestav ja lausa ülbe käitumine neis tekitab. See on tublisti kahandanud nende otsustavust Eesti riigi kaitsmiseks pingutada ja panustada. See muudab meie idanaabri nende silmis vähem ebameeldivaks ning paneb vahel lausa küsima, kas nad ikka on valmis sellise riigikorra eest oma elu kaalule panema. Kui see pole oht Eesti riigi julgeolekule, siis mis selleks veel on?

Selle eelnõu kohta on oma arvamust avaldanud ka väga paljud teistest rahvustest eestimaalased. Nad osalesid ka pühapäeval koosviibimisel. Kes suhtleb nende inimestega? Kuidas mõjub selle seaduse vastuvõtmine lõimumisele?

Praegusel äreval ajal on minu arvates vastutustundetu õõnestada Eesti elanike usku oma riigi demokraatlikesse ja kõlbelistesse väärtustesse ning ühiskonda lõhestada, nagu kooseluseaduse pooldajad ning kahjuks ka suur osa meediast seda teeb. Kaitsta tahaks seda riiki, kes sind kaitseb või vähemalt austab, mitte ei sõida tankiga üle. Me oleme liiga vähe rääkinud ja selgitanud. Enamik ei mõista seda eelnõu, mina ei pea seda eelnõu vajalikuks. Tuletan veel kord meelde, et ma ei rääkinud mitte kahe inimese vahelisest õnnest või seksuaalsusest. See ei ole selle seaduseelnõu küsimus. Selle seaduse vastuvõtmise tagajärg on katastroof nii enamusele kui ka vähemusele. Ma ei suuda ette kujutada ühiskonda, kus vähemus saaks olla õnnelik, kui enamus on õnnetu. Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

18:00 Lembit Kaljuvee

Härja juhataja! Head kolleegid ja väga head kolleegid, kes täna siin sõna võtnud on! Ma tahan teile tõesti aitäh öelda. Teie kõned olid väga läbimõeldud ja emotsionaalsed. Mul tekkis siin saalis istudes selline tunne nagu 25 aastat tagasi. Pääegu 25 aastat tagasi, 1990. aastal, kui viimane Ülemnõukogu siin koos istus, ka siis oli rahvasaadikute kõnedes nii palju emotsioone ja läbimõeldust. See sundiski mind siia pulti tulema. Mina olen pärit sellisest ajast ja saanud sellise kasvatuse, et ma sain väga hästi aru sellest, mida rääkis Igor, tahtsin kohe plaksutada ja poolt olla, ning sellest, mida rääkis Jaak Allik, kes oli ka 25 aastat tagasi siin saalis.

Veel niipalju taustast, et ma ei ole olnud oktoobrilaps ega pioneer, aga olen olnud kommunistlik noor ja kommunist. Tegelikult avab see teema meie suud just tänu sellele, kes me oleme ja kust me tuleme. Minul on psühholoogiliselt ääretult keeruline ja raske hääletada selle seaduse poolt. Enamik mu rakkudest kisendab selle vastu, ma ei taha seda teha. Ma ei ole suutnud seda seadust isegi läbi lugeda. Ma olen püüdnud lugeda, aga lihtsalt ei saa. Samal ajal öeldakse, et rahvasaadikud ei ole selle seaduse kallal töötanud. Milline on rahvasaadiku töö? Ma arvan, et suvel oli iga nädal seltskondades sellest teemast juttu. Mind pani tõsiselt mõtlema, et kõik mu lapsed ja lapselapsed ning kõik noored tuttavad seltskondades, kus on sellel teemal juttu olnud, on selle seaduse poolt. Ma sain aru, et ma peaksin seda seadust lugema ja püüdma sellest aru saada, aga ma julgen teile tunnistada, et ma ei saa sellest aru. Sellepärast ma eile küsisingi, et kui noored arvavad nii ja minuealised naa, kas me siis ikka oleme valmis selle seaduse vastuvõtmiseks. Aga rahvaesindus on selle asja nii kaugele viinud ja see otsus tuleb homme teha. Mõelgem, kõik need, kes ei ole veel otsustanud! Ma luban ka, et ma mõtlen. Aga ma tahan veel tänada neid kõiki, kes on aidanud mu silmi avada ja on üksteist mõjutanud! Ma tahan veel öelda, et on räägitud mingisugusest viha õhutamistest. Mina ei ole seda eriti tunnetanud. Mulle meeldis väga Mihhail Stalnuhhini kõne. Nii et mõelgem rahulikult, öö on veel ees. Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku!

18:00 Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Kallid külalised! Head interneti teel istungi jälgijad! Selle seaduseelnõu algatajana näen ma, et tal on kaks poolt. Üks pool reguleerib seda, kuidas faktilises kooselus elavad mees ja naine saaksid oma suhtele parema kaitse. Me teame, et neid inimesi, kes vabaabielus elavad, on palju. Me ei tea, mis on need põhjused, miks nad ei taha traditsioonilist abielu sõlmida. Ma arvan, et me selle seaduseelnõuga pakuksime neile alternatiivi. Selle poole kohta pole me erilist kriitikat kuulnud. Ainuke, mis on läbi käinud, on see, et kaheldakse, kui populaarseks see kooseluleping võib osutuda. Aga ärme ruttame ajast ette. Näiteks on Prantsusmaal, kus samamoodi kehtib sooneutraalne kooseluseadus, just eri soost paarid seda aktiivselt kasutanud. Umbes 96% kooselulepingutest sõlmitakse Prantsusmaal mehe ja naise vahel ning ainult 4% samast soost isikute vahel. See on tegelikult üllatuslikult saanud populaarseks kooselu registreerimise viisiks, iga kahe kooselupaari kohta on kolm abielu.

Teine pool, millest seaduseelnõu räägib, samast soost isikute suhete reguleerimine, on tekitanud meie ühiskonnas muidugi väga suurt diskussiooni. Ma ei mäleta, et viimase seitsme aasta jooksul oleks ükski seaduseelnõu seda sorti reaktsiooni tekitanud. Me näeme seda siin Riigikogu saalis ja õiguskomisjonis, me näeme seda ajalehtede veergudel. Mitte ainult Eesti ajalehed ei kirjuta sellest seaduseelnõust ja kogu sellest protsessist, vaid ka välismaised ajalehed. Näiteks kirjutas Stephen Fry, tuntud kirjanik, just hiljuti ühes Inglismaa ajalehes sellest seaduseelnõust. Sellest räägitakse igal pool: televisioonis, raadios, köökides. Ei ole just palju seadusi, mis on toonud inimesi tänavatele. Aga muidugi, nende kirjade hulk, mis on tulnud meie kirjakastidesse, on ennekuulmatu, rääkimata sellest, et sotsiaalvõrgustikes on tekkinud grupid nii selle seaduse poolt kui ka vastu. Kuna mina olen selle seaduse pooldaja, siis on mul muidugi väga hea meel, et neid inimesi, kes kuuluvad näiteks Facebooki gruppi, mis toetab kooseluseaduse vastuvõtmist, on peaaegu viis korda rohkem, kui on inimesi selles grupis, mis seda ei toeta.

Ma olen väga tänulik kõikidele inimestele, kes on selle seaduseelnõu kohta sõna võtnud, nii nendele, kes on olnud vastu, kui ka nendele, kes on olnud poolt. Muidugi on väga kahju, et need, kes on olnud seaduse vastu, on tihti olnud liiga agressiivsed ega ole olnud ratsionaalsed. Tõesti, nende sõnumid on olnud viha ja agressiooni täis. Aga anname neile andeks, lähtume kristlikust moraalist, et anna andeks isegi oma vaenlasele. Kuid ma ei hakka neid inimesi muidugi kindlasti vaenlasteks nimetama. Nad ei ole vaenlased, nad on ohvrid, räge ja agressiivse propaganda ohvrid.

Ma olen veendunud, et mõne aja möödudes nii mõnigi nendest inimestest, kes on praegu selle seaduseelnõu vastu, saab aru, et tal ei olnud õigus. Näiteks, kui Kanadas aastal 2005 võeti vastu samasugune seadus, siis oli 53% inimestest selle vastu, aga nüüd, kui on möödunud üheksa aastat, on juba 63% selle poolt. Nii et inimesed on võimelised muutuma. Me oleme siin saalis kuulnud, et Aivar Riisalu on ümber sündinud, me oleme kuulnud ka Valdo lugu, kuidas ta muutus peale seda, kui oli mõnda aega Rootsis elanud. Nii et ma olen küll arvamusel, et ka need Eesti inimesed, kes on praegu seaduse vastu, on võimelised aja jooksul muutuma.

Palun kolm minutit juurde!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

18:00 Olga Sõtnik

Aitäh! Ma muidugi tahan väga tänada kõiki, kes on olnud selle seaduseelnõu poolt. Kõik need kirjad, mis ma olen saanud, on mulle andnud väga palju tuge. Tõesti, need kirjad, mis on pooldaval seisukohal, on kõik niivõrd isiklikud, nad on kõik erinevad ja iga kirja taga on väike lugu. Need kirjad on nii südamlikud, et nendest võiks kunagi isegi kogumiku koostada, need kirjad ära trükkida. Suur tänu teile kõigile! Tõesti suur tänu inimestele, kes on julgenud selle debati jooksul, nagu öeldakse, kapist välja tulla ja tunnistada, et nad elavad samasoolises perekonnas. See ei olnud kindlasti kerge, aga nad on seda teinud. Suur tunnustus neile selle eest!

See seaduseelnõu on olnud ka selle pärast mulle eriline, et esimest korda nende seitsme aasta jooksul, kui ma olen Riigikogu liige olnud, on mind ähvardatud kohtusse kaevata. Eilse debati küsimuste ja vastuste vooru järel otsustas üks rühm inimesi, et mina pean avalikult vabandust paluma, muidu nad kaebavad mind kohtusse. Aga see selleks. See on lihtsalt näide selle kohta, kui eripärane ja eriline kogu

see protsess on olnud.

Mina olen ka vähemuse esindaja, nagu Mihhailgi siin rääkis. Ma tean, et väga paljud vene keelt kõnelevad inimesed ei toeta selle seaduse vastuvõtmist. Nad on sellest rääkinud. Minu käest on küsitud, miks ma ometi seda seadust toetan, kui valijad pööravad mulle selja ega vali mind enam. Ma vastan: "*C'est la vie!*" Kui mind järgmises Riigikogu koosseisus tõesti ei ole, siis ma saan vähemalt rahulikult elada, teades, et ma olen Eesti jaoks midagi head teinud. Ma olen veendunud, et selle seaduse vastuvõtmine teeb meid kõiki õnnelikumaks ja paremaks, kuigi mitte homme, mitte ülehommeks ja võib-olla isegi mitte kümne aasta pärast. Aga teiste riikide kogemus näitab, et mida sallivam, tolerantsem ja avatum on ühiskond, seda õnnelikumalt ja turvalisemalt tunnevad ennast inimesed selles ühiskonnas, seda loovam ja innovaatilisem on see ühiskond. See ei ole lihtsalt luulujutt, teadus on tõestanud, et mida kõrgem on sallivuse tase, seda paremini inimesed selles ühiskonnas elavad. Mina tahan ka, et minu lapsed elaksid rahulikult ja õnnelikult. Ma ei tea, kelleks nad kasvavad või milline on nende seksuaalne orientatsioon, aga ma tahan, et ühiskond neid aktsepteeriks ja nad oleksid armastatud. Sellepärast, nagu te näete, on mul seljas T-särk sõnumiga, et armastus võidab vihkamise. Ma olen selles veendunud. Armastus võidab niikuinii! Aitäh!

18:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

18:00 Tarmo Tamm

Hea juhataja! Head kolleegid ja kuulajad! Ma ei taha selle eelnõu puhul rääkida niivõrd eelnõu sisust, kui võrd vormist ja sellest, mis mind selle eelnõu menetlemise puhul eriti häirib.

Esiteks häirib see, et selliseid rahvale väga olulisi küsimusi peaks arutama siis, kui rahva käest on küsitud kas või mingil määral legitiimne mandaat. Täna on selgunud, et Riigikogu valimistele tulles olid sotsiaaldemokraadid ainukesed, kes kirjutasid oma erakonna programmi sisse selle, et nad soovivad koostööseaduse eelnõu algatada ja selle seaduseks muuta. Neid tuleb selle eest tunnustada, nad tegid ausa käigu ja andsid vähemalt rahvale teada, mida nad teha soovivad. Ükski teine erakond sellega valimiste ajal välja ei tulnud. Nüüd, kui järgmiste valimisteni on jäänud alla viie kuu, püütakse seda eelnõu minu arvates kiirustades seadustada. Oleks ju aus, kui kevadisteks Riigikogu valimisteks kirjutaksid erakonnad selle idee oma programmi sisse ning rahvas siis kas annab sellele toetuse või ei. Ma arvan, et pingeid ja emotsioone oleks siis palju vähem. Miks kiirustada, miks mitte kannatada kevadeni?

Teiseks, mul on kogu aeg tunne, et seda seadust on kellelegi teisele rohkem vaja kui eestlastele, et seda surutakse meile kusagilt mujalt peale. Mäletate, kui see seaduseelnõu anti Riigikogu menetlusse, siis neli välissaatkonda tegid ühisavalduse ja tunnustasid Riigikogu selle eest, et me selle olulise teemaga tegelema hakkame. Ma ei tea, kuidas on teiste Riigikogu liikmetega, aga mind see häiris. Ma tahaksin ise aru saada ja otsustada, kas see on vajalik või ei ole. Ma arvan, et väljastpoolt ei peaks keegi mind ja minu kolleege õpetama.

Kolmas asi, mis mind häirib. Mina põhiseaduskomisjoni aseesimehena siiski arvan, et siin on vastuolu põhiseaduse §-ga 27. Kindlasti tuleb lahendus Riigikohtust. Kui Riigikohus on lõpuks selle § 27 lahti harutanud, alles siis võime öelda, kes on eksinud ja kas on eksitud või mismoodi see seadus vastu võetakse.

Mina igal juhul hääletan vastu ja keegi pole mind seda tegema mõjutanud. Aitäh!

18:01 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Annely Akkermanni!

18:01 Annely Akkermann

Hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid ja külalised! Minu arusaama järgi on jumala armastus ühtmoodi nii homo- ja heteroseksuaalide kui ka eostatud laste jaoks. Mind ajendas täna kõnet pidama juba tuntud "Pealtnägija" klipp beebibuumist, kus üks homoperekonna liige kõneles õnnelikult, kuidas on võimalik Indias kalli raha eest korraldada munaraku viljastamine ja lapse kandmine võõras emaülas. Ainus mure oli selles, et lapse ostmine võib minna kole kalliks ja õigupoolest pole ka kvaliteet tagatud.

Eestis on tasuta vereloovutus, tasuta ja rangelt vabatahtlik organidoonorlus. Inimesed, kes seda teevad, on suure südamega. Eelnenud arutelu kestel siin saalis jõudsimeni õiguskomisjoni menetleja Neeme

Suurega ühisele arusaamale, et surrogaatmadusest lähtuvad väga paljud tõsised probleemid. Surrogaatmadus on Eestis keelatud ja surrogaatema teenuse ostmise on puhtakujuline kaubitsemine naise kehaga. Kui seda tehakse organiseeritult, siis on tegemist organiseeritud kuritegevusega. Me kõik teame, kui levinud on maailmas naistevastane vägivald, kui ruineeritud on inimkaubanduse ohvrite elu ja kuidas nad peavad pingutama, et edaspidi normaalse elu juurde tagasi pöörduda.

Meie töölaudadel on veel teinegi seda valdkonda käsitlev seadus, nimelt uus lastekaitseseadus. Selle menetlemisele ei ole me veel erilist tähelepanu pööranud. Eelnõu on kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga, mis sätestab: "Laps vajab oma füüsilise ja vaimse ebaküpsuse tõttu erilist kaitset ja hoolt, kaasa arvatud vastav seaduslik kaitse nii enne kui ka pärast sündi. [...] Igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandetasutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid." Uus lastekaitseseadus luuakse selleks, et kujundada ühiskonnas last väärtustavat ning tema arengut soodustavat käitumist ja elulaadi, luua last toetavat keskkonda, seada lapse huvid esikohale, parandada lapse elukvaliteeti, toetada lapse igakülgset arengut ning tagada tervist ja heaolu ohustavates tingimustes olevale lapsele õigeaegne ja asjakohane abi ja hooldus.

Kooseluseaduse toetajate põhiline argument algusest saadik on olnud, et see ei kahjusta kellegi õigusi. Samas sätestab seadus samast soost paaridele, kes on loomupäraselt viljatud, õiguse lapsendada kolmandate isikute lapsi. Ohuallikat kirjeldas "Pealtnägija" klipp. Kooseluseadust võib vaadata selle kaasuse valguses. Kui me täna Riigikogus kooseluseaduse poolt hääletame, siis anname sellele kaasusele eetilise ja moraalse heakskiidu. See seadus kahjustab kellegi huve, see seadus tallab jalge alla emade ja laste õigused. Ma pöördun eriti naiste ja emade poole siin saalis. Mõelge nende naiste peale Indias, kes on vaimselt, füüsiliselt või materiaalselt sellises olukorras, et nad peavad raha eest ära andma oma üheksa kuud südame all kantud lapse. Kui te tunnete, et see on äärmuslikult vägivaldne ema ja lapse suhtes, siis hääletage selle seaduse vastu. Suur tänu!

18:01 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Viktor Vassiljevi!

18:01 Viktor Vassiljev

Tere! Minu nimi on Viktor ja ma olen hetero. Nüüd peate teie ütlema: "Tere, Viktor!" Vaadake, vanasti poleks mul mõtteski olnud selliseid avaldusi teha. Ma olen alati LGBT-seltskonnast lugu pidanud, nad on toredad, tublid inimesed. Nad on natuke teistmoodi kui meie, aga see on nende seesmine asi. Mina ei puuduta neid, nemad ei puuduta mind. Me võime ühiskonnas koos elada ja me ei sega üksteist. Nad on vähemus, ei ole midagi parata. Vähemusi on mitmesuguseid. Punapead on ju ka vähemus, üks ole. Täpselt samamoodi võib hakata võitlema punapeade õiguste eest, et neid ahistatakse. Tekitame mingi punapeade ühingu, ütleme, et punapea olla on eesrindlik. See läheb peale, sest noored inimesed, kes on eriti altd propagandat uskuma, ütlevad siis tõepoolest, et nad kõik tahavad olla punapead. Kas nad seda on või ei ole, aga nad lähevad ja värvivad oma juuksed punaseks.

Teate, ega minul ei ole midagi selle vastu, kui LGBT-inimesed – õieti LG-d, BT-d nagu ei puutu asjasse – registreerivad oma kooselu. Registreerigu, issand jumal! Arvestades seda, et heterotest ilmselt ligi pooled elavad ilma registreerimata ja pole neil mitte miskit häda, siis ega suurt vahet ei ole. Aga kui ühiskonnas on tekitatud selline sõda, et ühed kaitsevad ennast ning oma perekondlikke ja kristlikke väärtusi, teised aga kaitsevad oma olemasolu ja õigust teistmoodi käituda, siis selle sõja käigus tekib palju väärinfot ja see läheb eriti noortele peale. Teate, mis? Arvestades seda, et meie rahva iive on negatiivne, ütleksin ma, et on äärmiselt kahetsusväärne, kui noored inimesed saavad sellest aru niimoodi, et homoseksuaalne käitumine on ikkagi midagi head, selle päralt on tulevik, see on perspektiivne, olemegi kõik tublid homoseksuaalsed inimesed. See läheb neile peale. Homoseksuaalses suhtes, olgu see registreeritud või registreerimata, ei taastoodeta ju inimesi. Võib neid munarakke Aafrikast ju mobiiltelefoni eest kümme tükki osta või ei tea mis kombel lapsi lapsendada, aga taastootmist ju ei toimu. See on probleem. Austraalias, Prantsusmaal, kus iganes, kus elavad suured rahvad, kümned miljonid inimesed – nendega ei juhtu midagi. Paljukest aga meid on? Kas 1 200 000 või 1 300 000, keegi kurat ei tea, kui palju täpselt. Põhirahvust on selle hulgas kas 60% või 70%. Sellises demograafilises olukorras ei saa lubada homopropagandat. Ma ei karda seda sõna, sest praegu on

võitlus LGBT-inimeste õiguste eest läinud räige homopropaganda rada. See ei ole õige, seda ei tohiks lubada.

Ma paluks veel kolm minutit!

18:01 Aseesimees Jüri Ratas

Kas olete kindel? Veel kolm minutit.

18:01 Viktor Vassiljev

Aitäh! See on asja üks aspekt. Asja teine aspekt on see. Kuulge, kulla inimesed, head rahvasaadikud, kes te hakkate homme seda seadust hääletama! Teie, kes te tahate poolt hääletada, litsuda rohelist nuppu, kujutage ette, et teie armas lapsuke toob teie juurde samast soost elukaaslase ja ütleb, et issi või emme, nemad ongi nüüd perekond. Kas te seda tahate?

Ma veel kord ütlen, et mul ei ole mitte midagi LGBT-kogukonna vastu, nii nagu mul ei ole midagi punapeade vastu, aga praegu katsetatakse meie peal mingisuguseid poliit tehnoloogiaid. Võetakse ette tühine probleem, kas samasoolised saavad abielu või kooselu registreerida. Ühiskonnas on see tõesti tühine probleem. Ühiskonna ees seisavad tunduvalt raskemad ja tähtsamad probleemid ja ülesanded, mis tuleb lahendada. Aga praegu aetakse kogu Eesti rahvas tänavale, et hakkame nüüd seda probleemi arutama ja lahendama, sest see on meile kõige tähtsam. No aga ei ole ju! Kui nüüd see tehnoloogia on meie peal ära proovitud ja on selgunud, et väikse probleemi pärast on võimalik Eesti rahvas omavahel tülli ajada, siis arvestage sellega, et küll seda tehnoloogiat ka teist ja kolmandat korda kasutatakse. On ka teisi vähemusi, issand jumal! Maailmas on lolle, eks ole. Lolle ju ahistatakse: koolis pannakse lollile vilets hinne, ta ei saa korralikku tööd, ta saab vähe palka. Lolle kiusatakse. No aga, kurivaim, valime lollid Riigikogusse, kogu võim lollidele! Las valitseb siis Eesti rahvast loll! Oi, aga kas tõesti see juba ongi nii ja me oleme miskit maha maganud? Inimesed, olge valvsad! Aitäh!

18:01 Aseesimees Jüri Ratas

Palun säilitame lugupidava suhtumise! Palun, Imre Sooäär! Kaheksa minutit.

18:01 Imre Sooäär

Ma mõtlesin, et ma ei võta sõna, aga pärast eelkõnelejat pean ma seda tegema.

Hea juhataja! Auväärt rahvaesindaja! Keskajal arvati, et vasakukäelisus on üks nõidade tunnusmärkidest, ning vasakukäelise inimese elu võis lõppeda tuleriidal. Veel nõukogude ajal peeti seda hälbeks ja õpetati selliseid lapsi parema käega kirjutama. Kas te kujutate tänapäeval ette, et vasaku käega kirjutamise õigust saaks referendumile panna? Ma olen märganud, et üks tippsportlane meie hulgas annab ka allkirju vasaku käega. Las ta annab, meil on vaba maa ja vabad mehed. Luban, et kui keegi tahab siin saalis vasakukäeliste õigusi piirama hakata, siis olen mina esimene mees barrikaadidel oma kolleegi kaitseks väljas.

Kui mind tosin aastat tagasi Riigikogusse valiti, ei osanud ma uneski aimata, et siinsamas Kalevipoja kalmul võib kunagi ka mu enda eluküünal kustuda. See lugu juhtus peale seda, kui Eesti Päevalehes kirjutati, et ma olen kooseluseaduse algataja ja üks vedajaid Riigikogus.

Oli ilus päikeseline hommik. Jalutasin Toompealt alla Vabaduse platsile, kus minu juurde astus vanem meesterahvas. Ta vaatas mulle oma süngete silmadega otsa ja lubas mind sealsamas mättasse lüüa, kui ma selle eelnõuga edasi tegelen. Jah, te kuulsite õigesti. Ta oli ühe kurikuulsa sihtasutuse lehelt minu kohta lugenud, väitis, et oli juba nõukaajal piidreid mättasse löönud ega karda midagi. Olin sõnatu. See polnud esimene tapmisähvardus, mille ma olin saanud, aga kindlasti oli see kõige vahetum.

Esimene tapmisähvarduse sain juba koolipõlves, kui klassivend ütles mulle: "Kuradi pede, ma tapan su, raisa, ära!" Ma polnud talle midagi kurja teinud, ma polnud teda näpuotsagagi puudutanud, ta polnud üldse minu maitse. Minu armastus oli kooli kõige ilusam tüdruk, medalilootus. Ma lihtsalt olin teistsugune, suhtlesin endast vanematega, muusikaringkondadega, tegin bändi, ei käinud nurga taga klassivendadega koni tõmbamas. Mul olid teised huvid. Kes muusikat kuulab, see mõistab. Ta tuli mulle kallale ja mitte natuke, vaid jõuga, sest teised ässitasid. Nad tahtsid gladiaatorite võitlust näha. Mulle ei meeldi kakelda, usun head sõna ja selle jõudu. Ta polnud just kõige teravam pliiats meie klassis, aga rusikarammu tal jagus. Kaks esimest raundi kaotasin. Õnneks oli mu ema kehalise kasvatusõpetaja, kellelt olin pärinud tugeva füüsi. Nüüd parafraseerin ma Mihkel Rauda. Kui ma peale kolmandat jõulist kambakat olin pedevihkaja vaeseomaks peksnud, siis keegi mind enam ei puutunud. Tekkis

respekt. Olelusvõitlus issanda loomaaias on karm. Küll aga sain kogeda, kuidas ühe kindla sõimusõnaga teisi alla surutakse.

Ilmar Raagi film "Klass" on vaid pinnavirvendus sellest, mis tegelikult koolides toimub. Kõige rõvedamad episoodid ei jõua kunagi kinolinale. Ma olen neid ise näinud. Selle kõige taga pole midagi muud kui hirm ja vihkamine sügaval meie ühiskonna hingesoppides. Vihkamine nende vastu, kes on lihtsalt meist erinevad, olgu nad siis peded, neegrid või murjanid, nagu keegi Andrus Mirka Riigikogu liikmetele eile öösel kirjutas. Kust see vimm küll tuleb? Kes seda õhutab ja kes rahastab? Kellele on Eesti riigi lõhenemine kasulik? Mõelgem sellele.

Eile rääkis sõber, kuidas üks traditsiooniline pereisa oli hiljuti oma teismelise poja kodutalu õues läbi peksnud, sest ta avastas poja telefoni vaadates poja armusuhte oma klassivennaga. Poiss põgenes kodust ja on nüüd sugulaste küünis varjul. Ta mõtleb enesetapule. Kas ka see isa luges seda SAPTK-i vihikut, mis on sisuliselt homovaenamise õpik? Kui palju noormehi peab veel vabaturma minema, sest nad lihtsalt ei suuda rohkem taluda?

Eesti pole pime. Kõik on märganud, kui palju emotsioone, kui palju hirme on see eelnõu meie rahva hingesoppidest pinnale toonud. Mida tavakodanikud ei tea, on see, et osa Eesti inimesi on iga päev oma elus pidanud elama hirmu ja pilkamise all, seda lasteaias, koolis, töökohas. Lugege näitleja Risto Kübara lugu, kuidas on elada homofoobses vabariigis nimega Eesti. Riigikogu kirjakastidesse jõudis eile haakristi ja Varro tekstiga sõnum. Kuhu me teel oleme? Kas see, mis rullus pühapäeval lahti Riigikogu ees, teeb meie riiki tugevamaks ja ühtsemaks? Inimesed on aetud paanikasse, kutsutakse ühiselt laulma "Ema südant", sest varsti keelatavat see laul ära. Mis uskumatult jabur jutt, mis hirmujutt see on?

Head eelnõu vastased, lugege palun eelnõu teksti! Selle ükski paragrahv ei muuda perekonna definitsiooni, ei sunni midagi peale, ei seadusta homoabieliu, ei luba perevälist lapsendamist ega võimalda kooselupartneritel altari ette astuda. Need kõik on valed. Miks võtab üks kristlane endale õiguse panna kätt ette teiste inimeste õnnele? Kuidas saab keegi otsustada, et teie siiras tunne on hälve, et teie armastus on haige, et te koos pole pere? Miks meid hirmutab, kui kellelgi on teistsugused ideaalid ja teistmoodi peremudel? See, kuidas nemad oma elu elavad, ei puuduta ju meid.

Ka mulle ei meeldi habemega naine, kohe üldse ei meeldi, pole minu maitse, aga ma ei mõista teda sellepärast ka hukka. Ma ei arva, et ta nägu tuleks laste ees kinni katta ja mingi lõbus lauluvõistlus kukuks ühe diiva pärast kokku. Las ta laulab oma laule. Ka mulle ei meeldi homoparaadid Tallinna vanalinnas, sest need ei sidustu meie kultuuriruumiga. Need on osa suurlinnade anonüümsest võlust, jah, aga meil annavad nad vastupidise efekti. Kuid ma saan aru ka nende inimeste valust, kes neid paraade korraldavad. Nende süda karjub appi, sest siinsamas lossi ees soovitab väikemees osal inimestest Eestist ära minna, sest nad on homod, mitte inimesed. Mulle ei tee muret mitte see noormees, kelle maailmapilt pole veel välja kujunenud, vaid need, kes tema maailmapilti kujundavad. Kas sellised ongi meie ideaalid, kas need ongi meie traditsioonilised Eesti pered, kus sellist suhtumist õpetatakse?

Kõik ei saa ja osa ei taha abielluda. Praegu on eri soost kooselupartnerite õigused samuti kaitsmata. Eelnõu pakub elementaarset õiguskaitset, sest ühised kohustused ja vastutus tekivad juba esimesel kooselupäeval, abielluda võib kunagi hiljem. Erakondadevahelisest arutelust selgus, et just sooneutraalse kooselu tee, mis katab nii sama- kui ka erisoolised paarid, on praegu Eestile mõistlik valik. Miks seda keelata?

Poliitikas peab keegi võtma vastutuse. Jah, ma võtan vastutuse, et ma olen julgenud seda mädapaiset puudutada, nagu tänane Eesti Ekspress kirjutab. Aga ma olen teinud seda siiras usus, et iga mädapaise, mida ei ravita ja mis järjest suuremaks paisub, tekitab ükskord veremürgituse. Kui ma selle eest kuuli saan, siis võtan selle auga vastu, seistes Eesti Vabariigi põhiseaduse eest ja kõigi inimeste kaitsel.

Sügav kummardus kolleegidele, kes on oma sisemisi hirme ületades eelnõu toetama tulnud! Keegi ei tea täpselt lõpptulemust, sest kolm erakonda on jätnud otsustamise vabaks, aga nii ongi parem. Ma usun siiralt, et see on vajalik samm sallivama ja kaasavama ühiskonna poole. Me oleme valiku ees, kas me kõnnime avaliku arvamuse kannul või juhime seda arvamust. Kui seadusandja ei tõuse kõrgemale ja meil pole otsustaval hetkel piisavalt julgust, et olla riigimehed ja ühiskonda murepunktidest edasi viia, siis meil pole ka seda riiki.

Head rahvaesindajad! Ma ei tea, kumma käega Kalevipoeg mõõka hoidis, aga ma usun, et ükskord algab aega, mil kõigil inimestel on siin riigis turvaline olla, olgu nad siis punapäised või vasakukäelised, kulupead või kräsuped, kõik Eesti mehed ja naised, üks, teisega, koos. Andkem neile see võimalus! Nad on kõik üks Eesti pere. Aitäh!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Eelnõu 650 kohta on esitatud 23 muudatusettepanekut. Alustame nende läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Teise muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Igor Gräzin, juhtivkomisjon ei ole seda muudatusettepanekut arvestanud. Igor Gräzin, palun!

19:04 Igor Gräzin

Ma palun seda ettepanekut hääletada!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele teise muudatusettepaneku. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 30 ja vastu 39 Riigikogu liiget, 2 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kolmanda muudatusettepaneku on teinud Riigikogu liige Väino Linde. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et see tuleks jätta arvestamata. Väino Linde, palun!

19:04 Väino Linde

Aitäh! Ma palun sedagi muudatusettepanekut hääletada!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele kolmanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Riigikogu liige Väino Linde. Palun võtta seisukoht ja hääletada! Katkestan hääletuse. Valdo Randpere, palun, protseduuriline küsimus!

19:04 Valdo Randpere

Kas saaksid täpsustada, mida me nüüd täpselt hääletame? Kas me hääletame Väino Linde muudatusettepanekut või komisjoni ettepanekut mitte seda arvestada?

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame otsast peale. Head ametikaaslased! Austatud Valdo Randpere! Me oleme kolmanda muudatusettepaneku juures, mille on esitanud Riigikogu liige Väino Linde ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et see tuleks jätta arvestamata. Hakkame hääletama ettepanekut, mille on teinud Väino Linde. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 29 ja vastu 38 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 4 on esitanud õiguskomisjon. Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud Riigikogu liige Igor Gräzin. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et see tuleks jätta arvestamata. Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 7 on esitanud juhtivkomisjon.

Muudatusettepaneku nr ... Vabandust! Marko Pomerants, palun!

19:04 Marko Pomerants

Ma mõtlesin juba kaheksandat.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Vabandust, mina ei ole nii kiire! (Naer saalis.) Ma pole nii nooruslik nagu teie, nii et, palun, võtame rahulikumalt! Muudatusettepaneku nr 8 on esitanud juhtivkomisjon. Marko Pomerants, palun!

19:04 Marko Pomerants

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel palun seda ettepanekut hääletada!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele kaheksanda muudatusettepaneku, mille on esitanud juhtivkomisjon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 39 ja vastu 25 Riigikogu liiget, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek leidis toetust.

Muudatusettepaneku nr 9 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 10 on esitanud Riigikogu liige Valdo Randpere ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda tuleks sisuliselt arvestada.

Muudatusettepaneku nr 11 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 12 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 13 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 14 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 15 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 16 on esitanud Riigikogu liige Valdo Randpere ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda ettepanekut tuleks sisuliselt arvestada. Muudatusettepaneku nr 17 on esitanud juhtivkomisjon.

Muudatusettepaneku nr 18 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 19 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 20 on esitanud ... Vabandust! Muudatusettepanek nr 19. Marko Pomerants, palun!

19:04 Marko Pomerants

Vabandust, Pomerants jälle ajast ees! (Naer saalis.)

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Käime ikka ajaga kaasas, käime ajaga kaasas. Muudatusettepaneku nr 20 on esitanud juhtivkomisjon. Marko Pomerants, palun!

19:04 Marko Pomerants

Ma palun Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel seda ettepanekut hääletada!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 20, mille on esitanud juhtivkomisjon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 38 ja vastu 27 Riigikogu liiget, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek leidis toetust.

Muudatusettepanek nr 21 ... Me ei ole veel muudatusettepaneku nr 22 juures. 21. muudatusettepaneku on teinud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 22 on esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepaneku nr 23 on esitanud juhtivkomisjon.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Eelnõu 650 muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Riigikogu juhatusel on tulnud IRL-i fraktsioonilt ettepanek katkestada Riigikogu liikmete algatatud kooseluseaduse eelnõu 650 teine lugemine. Ettepanekule on alla kirjutanud fraktsiooni aseesimees. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ettepaneku eelnõu 650 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 33 ja vastu 41 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Ettepanek ei leidnud toetust. Teine lugemine on lõpetatud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

3. 18:17 Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu (697 SE) teine lugemine

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu 697 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Tiina Lokk-Trambergi!

19:04 Tiina Lokk-Tramberg

Hea eesistuja ja hea Riigikogu! Hallo! (Juhataja helistab kella.) Tegemist on seaduseelnõu 697 teise lugemisega. See seaduseelnõu käsitleb orbesteid.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, palun vabandust! Head ametikaaslased, me liigume edasi, päevakord ei ole ammendatud. Ma palun teie abi päevakorrapunktide edasisel menetlemisel! Saalis on liiga suur lärm. Te segate ettekandjat ja inimesi, kes soovivad selle väga olulise seaduseelnõu teist lugemist jälgida. Palun, hea ettekandja!

19:04 Tiina Lokk-Tramberg

Ma tänan! Räägin menetlusest juhtivkomisjonis ehk kultuurikomisjonis esimese ja teise lugemise vahel. Eelnõu, mis käsitleb orbeste, algatas Vabariigi Valitsus s.a 20. juunil, eelnõu esimene lugemine toimus 17. septembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtpäevaks, 24. septembriks, Riigikogu liikmed ega fraktsioonid muudatusettepanekuid ei esitanud.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased! Arutelu all on eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon. Ma palun väga tähelepanu! Aitäh teile!

19:04 Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh! Kultuurikomisjon valmistas eelnõu teist lugemist ette 25. septembri istungil, millest võttis osa Justiitsministeeriumi esindaja Kärt Nemvalts. Komisjon otsustas teha eelnõu kohta seitse muudatusettepanekut. Kõik need muudatusettepanekud võeti konsensuslikult vastu. Valdav osa neist oli normitehnilist laadi, need aitasid muuta teksti selgemaks. Kaks nendest toon ma eraldi välja, kuna need on sisulised.

Muudatusettepanek nr 1 paneb komisjon ette võtta seaduse arusaadavuse parandamiseks kasutusele seadusesisene termin "avalik mäluasutus". Avalik mäluasutus kõnealuse seaduse tähenduses on avalik arhiiv, muuseum, raamatukogu, teadus- ja haridusasutus või filmi- või audiopärandi säilitamisega tegelev asutus. Edaspidi kasutatakse seadusesiseselt nimetatud loetelu puhul kokkulepitud terminit. Lisaks on ka normitehniliselt ühtlustatud kaitstud objektide loetelu. Komisjon arutas, kas regulatsiooniga kaitstud objektide ringi ei saaks laiendada, nii et orbeste võiks käsitleda ka üksikuid fotosid. Eelnõu järgi kohaldatakse orbeste regulatsiooni vaid trükistes sisalduvatele fotodele. Direktiivi artikkel 10 ehk läbivaatamisklausel sätestab, et Euroopa Komisjon jälgib pidevalt valdkonna arengut ning esitab hiljemalt 2015. aasta 29. oktoobriks ja seejärel igal aastal aruande võimaluse kohta lisada reguleerimisalasse muid kaitstud objekte, eelkõige üksikuid fotosid ja muid kujutisi. Kultuurikomisjon ei teinud seda arvestades käimasoleva direktiivi ülevõtmise raames fotosid puudutavat muudatusettepanekut, kuid peab siiski oluliseks, et orbeste kasutusvõimalusi laiendataks esimesel võimalusel uutele objektidele.

Muudatusettepanek nr 7 tuleb täpselt samamoodi esile tuua. Direktiivi artikli 9 lõike 1 kohaselt jõustavad liikmesriigid direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 29. oktoobriks 2014. Arvestades eelnõu menetlemiseks vajalikku aega Riigikogus, Vabariigi Presidendile seaduse väljakuulutamiseks vajalikku aega ning Riigi Teatajale seadusega antud tähtaega seaduse avaldamiseks, ei saa kindel olla, et seadus on 29. oktoobril 2014 jõustumiseks valmis. Muudatusettepanekus on kirjas seaduse jõustumise erinorm, mille kohaselt seadus jõustub Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, samas ei tohi seaduse jõustumise kuupäev olla varasem kui 29. oktoober 2014.

Täpsustatakse ka eelnõu rakendussätte sõnastust, et see oleks kooskõlas direktiivi artikliga 8. Direktiivi artikli 8 ja autoriõiguse seaduse rakendussätete järgi kohaldatakse orbeste kasutamist puudutavat regulatsiooni kõikidele kirjutistele ja avaldatud teostele, audiovisuaalsetele teostele ning fonogrammidele, mis on seaduse jõustumise hetkel või pärast seda autoriõigusega kaitstud. Eesti mõistes tähendab see, et hõlmatud on ka näiteks kogu 1991. aastale eelnev periood. See on väga oluline.

Juhtivkomisjon otsustas saata eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 8. oktoobriks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjon on teinud seitse muudatusettepanekut, alustame nende läbivaatamist. Esimene, teine, kolmas, neljas, viies, kuues ja seitsmes muudatusettepanek. Oleme ettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

4. 18:23 Spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (722 SE) esimene lugemine

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 722 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli kultuuriminister Urve Tiidusel

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Tere päevast kõigile! Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Tahan teile tutvustada spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 722. Selle eelnõuga luuakse õiguslik alus spordiklubide ja -koolide treeneritele töötasutoetuse maksmiseks. Tegemist on valitsuse tegevuskavas planeeritud sammuga, mille peamine eesmärk on väärtustada laste ja noortega töötavate treenerite tööd. Ühtlasi antakse eelnõuga treeneritele kindlust, et nende sotsiaalsed garantiid on tagatud. Valitsus on kokku leppinud, et 2015. aasta eelarves nähakse toetuse maksmiseks ette 3,51 miljonit eurot. See on ka riigieelarve projektis sees. Toetust hakatakse maksma alates järgmise aasta algusest.

Spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmisega antakse kultuuriministrile volitus kehtestada määrusega toetuse andmise alused ja jaotamise kord, et alates jaanuarist 2015 saaks riik hakata treeneritele töötasutoetust maksma. Eelnõu näeb ette, et kultuuriminister võib treenerite töötasutoetuse jaotamise ülesande halduslepingu alusel anda eraõiguslikule juriidilisele isikule. Järelevalvet selle lepingu täitmise üle teeb Kultuuriministeerium. Haldusleping on plaanis sõlmida Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusega. Uus volitusnorm kultuuriministri määruse kujul reguleerib lapsi ja noori treenivate 5. ja kõrgema kutsetasemega treenerite töötasutoetuse maksmise aluseid (siin on arvestatud 5., 6. ja 7. kutsetaset). Treenerite töötasutoetus on isikupõhine ja seda saab kasutada konkreetsetele isikutele töötasu maksmiseks, aga selleks on vaja lisaandmeid treeneri koormuse, treenitavate gruppide ning treeningtundide kohta.

Lühidalt, selle eelnõuga nähakse ette, et spordiorganisatsioonide üldise toetamise aluste väljatöötamise kõrval antakse ka määrus treeneritele töötasu maksmiseks. Nagu juba mainitud, on haldusleping plaanis sõlmida Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusega. See on Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Olümpiakomitee asutatud sihtasutus, kes muude ülesannete kõrval on ka riigi infosüsteemi kuuluva spordi andmekogu, Eesti spordiregistri volitatud töötleja. Sihtasutusel on olemas laiapõhjaline andmekogu spordiorganisatsioonide ja treenerite kohta, sh treenerite kutsetasemetega ja seotuse kohta spordiorganisatsioonidega. Sihtasutusel on olemas andmete analüüsimise ja kontrollimise võimekus ning pikaajaline kogemus.

Olgu veel täpsustatud, et sihttoetus moodustab 50% treeneri töötasust, millele lisandub vähemalt teist niisama palju spordiklubi või spordikooli ehk tööandja poolt. Lapsi ja noori, kelle treenereid see seaduseelnõu mõjutab, on ligikaudu 80 000, treenereid umbes 1500 ning hõlmatud spordiklubisid ja -koole 500. See eelnõu on oodatud ning väga vajalik sportliku vaimu ja tervise edendamiseks ühiskonnas. Täna teid kuulamast ja olen valmis vastama küsimustele!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? On. Helir-Valdor Seeder, palun!

19:04 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister! Loomulikult on see väga õige, et treenerite tööd hakatakse ka riigieelarvest rahastama, sest Eesti spordi üks suuremaid probleeme on just nimelt treenerite puudus, eriti noortetreenerite puudus. Aga ma olen aru saanud, et töötasu maksmisel kavatakse aluseks võtta

kutsetasemed. Nagu te ütlesite, oleks eelkõige aluseks 5.–7. kutsetase. See tähendab, et pigem hakkavad seda lisaraha saama ikkagi eakamad treenerid, kellel on juba praktikat ja kogemusi. Noored treenerid, kellel 5., 6. või 7. kategooriat veel olla ei saa, sellele rahale ligi ei pääse. Seega ei saa ka noortetreenerite probleemile väga kiiresti lahendust leida. Olen ma õigesti aru saanud?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest, härra Seeder! Ma loodan, et ma sain teie küsimusest õigesti aru. Üks asi on see, et palgatoetust makstakse treeneritele, kellel on 5.–7. kutsetase. Nii on praegu arvestatud. Nagu ma ütlesin, nende treenida on umbes 80 000 noort inimest. Kui teie küsimus puudutas seda, miks madalama kutsetasemega treenerid jäävad palgatoetuse saajate hulgast välja, siis saan praegu vastata nii, et eks mingi valik tuli teha. 5.–7. kutsetasemega treenerid treenivad suurt osa lastest ja noortest. Jah, väidetakse vastu, et väga paljud treenerid on 3. ja 4. kutsetasemega ning ei ole õige, et nad lisaraha saajate hulgast välja jäävad. Aga me teame, et kvalifikatsioon on selline asi, mida saab edasi arendada. Me arvame seda seaduseelnõu teie ette tuues, et järgmisel aastal, tõenäoliselt juba aasta alguses, tekib 5. kutsetasemega treenereid juurde, just sellel põhjusel, et tekib motivatsioon oma kutseoskust täiendada, mida viimased kümme aastat võib-olla väga selgelt ei ole olnud.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

19:04 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja, lugupeetud minister! Loomulikult on see samm õiges suunas, aga see pole isegi poolik samm, ma arvan, et see on veerand sammu. Esiteks, sellest rahast ei jätku. Ma olen selles päris veendunud. Teiseks, mind häirib see, kas meil on uuesti riigisport tekkinud. Miks seda raha ei anta omavalitsustele, et omavalitsused ise otsustaksid, kuidas seda kasutada? Kas riik hakkab omavalitsuses töötavatele treeneritele palka maksma või kuidas see asi hakkab välja nägema? Kas see kummaline ei ole?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Suur tänu küsimast, härra Tamm! Kas see raha rahuldab kõiki ootusi, mis treeneritel, spordiklubidel ja -koolidel on? Praeguse arvestuse järgi saavad 5.–7. kutsetasemega treenerite vajadused rahuldatud. Tõsi on see, et seda palgatoetust peab taotlema ise, kas klubi või kooli, st tööandja kaudu. Me päris millimeetri täpsusega ei saa prognoosida, kas sellest rahast jätkub. Me eeldame, et jätkub. Tõsi, on arutatud ja isegi mulle on väidetud, et võib-olla jääb raha üle, et me võiksime tuua selle kriteeriumi kutsetaseme võrra allapoole. Järgmisel aastal või, ausalt öeldes, kui lugupeetud Riigikogu seda eelnõu kiiresti menetleb, siis peaks juba novembri lõpus või detsembri alguses olema üsna hea pilt sellest, kui palju neid palgatoetuse taotlusi tuleb. Nüüd riigispordist. Seda on mul keeruline kommenteerida. Iseenesest on mul väga hea meel, et treenereid uue põlvkonna kasvatamisel sellisel moel toetatakse. Laiem avalikkus, treenerid ja kõik spordiga seotud inimesed on öelnud, et see on väga vajalik ja hea samm õiges suunas. Aga loomulikult ei jää see viimaseks.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun, Erki Nool!

19:04 Erki Nool

Aitäh! Austatud minister! Ma arvan, et see on riigil hea samm. Vahemärkusena olgu öeldud, et kõige suurem riiklik toetus on olnud stipendiumisüsteemi siimaani alleshoidmine. Aga ma küsin teie käest rahastamissüsteemi kohta. Seletuskirjas on öeldud, et koostöös kohalike omavalitsustega on kavas korraldada järelevalvet treenerite riigieelarvelise töötasutoetuse sihipärase kasutamise üle. Mõnes mõttes see lihtsustaks süsteemi ja teeks selle odavamaks, kuid see süsteem ei saa toimima hakata, sest siin on päris suured probleemid. Treenerid tuleb registreerida spordiregistris. Kohalikel omavalitsustel on aga väheke erinevad süsteemid. Nii et need süsteemid paraku ei ühti ja kindlasti ei jõua seaduse jõustumise ajaks ühtima hakata.

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Suur tänu küsimuse eest, härra Nool! Mis puudutab spordiregistrit ja andmete täpsust, seda, kes täpselt need treenerid on, kes lisaraha taotlevad, milline on nende kutsetase, millistes spordiklubides või -koolides nad töötavad, kui suur on nende koormus, siis me siiski eeldame koostöö tegemisel head tahet nii spordiklubidelt kui ka kohalikelt omavalitsustelt, kes spordikoole haldavad. Kui need registrid ka ei ühildu nii hästi ja kiiresti, nagu me tahaksime, siis Eesti IT-võimekust arvestades usun, et niisugune tehniline takistus ei raskenda treeneritele toetuste maksmist. Aga selge on see, et sellise uue asja rakendamisel tehnilised ja praktilised küsimused esile kerkivad. Ma olen kindel, et meil on olemas inimesed, kes selle asja toimima panevad.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ja nüüd klass 470, Toomas Tõniste, palun!

19:04 Toomas Tõniste

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on tõeliselt hea meel, et mitme aasta töö on lõpuks realiseerumas ja see ebaõiglus, et treenerid riigilt toetust ei saanud, kaob. Need treenerid, kes siamaani ei tahtnud stipendiumidega susserdada, on nüüd võrdses konkurentsist teistega. Aga ühe mõttena oli üleval ka see, et rahastamine toimuks alaliitude kaudu, kes siis annaksid ise teada, kui palju on neil selliseid treenereid, kes nendele kriteeriumidele vastavad. See aitaks kõvasti bürokraatiat kokku hoida. Kontrollida saab alati. Kas see mõte on veel kuskil olemas või on see idee ammu kustunud?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Suur tänu, härra Tõniste! Alaliidud on spordivaldkonnas meie kõige olulisemad partnerid, ega nad sellest asjast kõrvale ei jää. Klubide info treenerite kutsetasemetest ja tegevuse kohta liigub ju alaliitudesse. Ma praegu ei leia seaduseelnõust seda kohta üles, aga selles protsessis, et treenerite töötasutoetus jõuaks õigete inimeste, õigete treenerite kätte, kes vastavad selle seaduse mõttele, saavad kõik osapooled olla head partnerid. Midagi muud ei oska ma öelda.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd küsija Põlvamaalt. Tarmo Tamm, palun!

19:04 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Proua minister! Ühe töökoha puhul on arvestuse aluseks 700 eurot pluss maksud, millest arvestatakse 50%. Aga kui kohalik omavalitsus maksab spordikoolis või -klubis treenerile 900 eurot palka, kas siis see 50% lubadus enam ei kehti?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Seaduseelnõu järgi arvestatakse vastava kutsetasemega treeneri palga miinimumtase ja kui sellest 50% annab riik, siis kohalikul omavalitsusel tekib eelnõu järgi kohustus, selleks et riigilt see 50% laekuks, maksta vähemalt 50% juurde. Aga mitte keegi ei keela maksta rohkem. Ma eeldan, et kohalikud omavalitsused, kes toetavad sporti väga suurte summadega, lisavad sinna rohkem kui 50%. Reaalses elus see toimib. Kui ma tohin, siis ma esitan statistikat, mis võib-olla otseselt ei ole vastus teie küsimusele, aga peegeldab seda, mida kohalikud omavalitsused spordi heaks teevad. Aastal 2013 oli kohaliku omavalitsuse toetus spordivaldkonnale 58 miljonit eurot. Viimaste aastatega on see toetus kasvanud, aga ma ei leia seda arvu kohe suure ähmiga üles. Selline on see olukord.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

19:04 Andre Sepp

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja, suur tänu, et see spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mida spordiringkondades oodatakse, on täna meie laual! Aga kui nüüd riik tuleb treenerite tasustamisel appi, siis milline on selle mõju lastevanematele, kelle lapsed nendes treeningrühmades osalevad? Kas treeningrühmas osalemise hinnad ei tõuse enam sellises tempos, nagu need on siamaani tõusnud?

Kindlasti hinnad ka ei alane, aga kas need jäävad sellele tasemele, et lastevanematel on võimalik lubada oma lastel treeninggruppides osaleda? Kas sellest on räägitud?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest, härra Sepp! Ma saan öelda, et treenerite töötasutoetus luuakse kahtlemata ka selle mõttega, et võib-olla siis perekonna makstav osa ei kasva nii kiiresti. Me aga teame, et kui kuskilt tuleb lisaraha, siis käitutakse erinevalt. Mõni klubi võtab võib-olla osalemistasu vähemaks, ka mõni spordikool vaatab, et perekonna osa saab vähendada. Aga ma ei saa praegu prognoosida, milliseks tulemus kujuneb. Mõte on ikkagi selles, et natuke vähendada perekondade koormust trenni eest tasumisel. Kuid üksühest seost reaalse eluga ei ole eelnõus kirjeldatud.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Helir-Valdor Seeder, palun!

19:04 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mul on üks ettepanek ja üks küsimus. Mina arvan, et kolm ja pool miljonit eurot on tegelikult vähe, arvestades sektori vajadust ja praegust olukorda. Aga õiguslik raamistik on ette valmistatud nii, et teie arvates jääb raha võib-olla isegi üle. Mul on ettepanek, et kui jääb üle, siis võiksite seaduseelnõus ju ette näha paindliku võimaluse anda see ülejääv osa madalama kutsetasemega treeneritele. Aga kas valitsuses või Kultuuriministeeriumis on arutatud, et vähemalt laste ja noortega tegelevate treenerite riigieelarvest tasustamise alused võiksid olla võrdsed või samadel alustel pedagoogide tasustamise alustega? Kui palju võiks see sel juhul riigieelarvele maksma minna?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest, härra Seeder! Kõigepealt teen väikese paranduse. Mina ei ole väitnud, et raha jääb üle, aga vastupidi härra Tammele, kes ütles, et raha tuleb puudu, olen ma kuulnud, et on ka selline seisukoht või oletus, et raha jääb üle. Praeguste arvestuste järgi oleme siiski nende 3,51 miljoni üle suhteliselt rõõmsad. Milliseks reaalne olukord kujuneb, seda me näeme juba üsna varsti, selle aasta lõpu poole. Mis puudutab treenerite võrdsustamist õpetajatega, siis treenerite staatus on ju väga erinev. On põhikohaga treenerid ja on kehalise kasvatuse õpetajad, kes on osalise töökoormusega ka treenerid. Olukorrad on väga erinevad. Iseenesest ei ole selle eelnõu puhul arutatud seda, et viia nad kõik õpetajatega samaväärsele tasemele. Meil ei ole niisugust stampametit, et inimene on ainult treener. Enamasti need inimesed kuskil õpetavad, teevad võib-olla veel mingisugust muud tööd ja on lihtsalt oma eelneva ettevalmistuse ja võib-olla ka sportlasekarjääri tõttu treenerid. Aga iseenesest väärib teema arutamist. Selle vastu ei ole minul isiklikult midagi, kui lapsed saavad paremat koolitust, on sportlikumad, tulevikus tervemad jne.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

19:04 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud proua minister! Kõik ootavad seda seadust ja on väga tore, et see eelnõu siin saalis on ja me hääletame selle poolt. Aga te mainisite paar korda treenerite kutseoskust. Kas riigikeeleoskus mõjutab treenerite kutseoskust või ei?

19:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest, härra Korb! Pean ütlema, et ma ei kuulu sellesse komisjoni, kes treenerite kutsetasemeid määrab. Treeneritele esitatavad kompetentsusnõuded on kutsestandardites kirjas ja üldiselt eeldavad need spetsialiseerumist konkreetsele spordialale. Kutsetasemete süsteem on Euroopa Liidu kehtestatud ja meie süsteem vastab Euroopa Liidu nõuetele. Ma usun, et kui inimene tahab olla hea treener, siis ta peab olema võimeline sportlastega suhtlema. Iga keele oskus tuleb selles asjas ainult kasuks.

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ei kellegi muu kui kultuurikomisjoni esimehe Lauri Luige!

19:04 Lauri Luik

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kultuurikomisjon arutas spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu kahel istungil: 22. ja 25. septembril. Kohale olid kutsutud kultuuriminister Urve Tiidus, Kultuuriministeeriumi spordi asekancler Tõnu Seil ning õigus- ja varahaldusosakonna õigusnõunik Lia Liin.

Minister tutvustas komisjonis eelnõu sisu. Eelnõuga me, nagu te teate, loome õigusliku aluse treeneritele töötasu maksmiseks. Selle maksmiseks saavad spordiorganisatsioonid edaspidi taotleda toetust riigieelarvest. Seaduse muutmisega anname kultuuriministrile volituse kehtestada toetuse määramise alused ja jaotamise kord ning halduslepingu alusel on õigus toetusraha administreerida eraõiguslikul juriidilisel isikul, Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusel, kelle järele omakorda valvab Kultuuriministeerium.

Komisjoni arutelu käigus tekkis hulk küsimusi. Näiteks, mis saab siis, kui üks laps käib kahes trennis? Vastuseks kõlas, et kui see laps käib näiteks ujumistrennis ja korvpallitrennis ehk trennid on eri spordiklubides, kus tegeldakse eri aladega, siis on kõik korras. Kui need on sama ala trennid, noor käib näiteks kahes korvpallitrennis, siis see tuleb tavaliselt ette n-ö meisterlikkuse grupis, kus noor lisaks tavatreeningule veel oma oskusi trennib. Meisterlikkuse grupi puhul vaadatakse iga juhtumit eraldi. Kui on aga sama ala trennid, aga tegemist ei ole meisterlikkuse grupiga ehk noor käib näiteks lihtsalt kahes korvpallitrennis, siis tuleb seda vaadata juhtumipõhiselt ja jõuda selgusele, missugune on see klubi, kelle õpilaste hulka see noor parasjagu arvata.

Veel küsiti, miks on kavas treenerite töötasu täiendavalt toetama hakata just alates 5. kutsetasemest. Vastus on lihtne: selleks on rahalised põhjused. Teatavasti on järgmise aasta riigieelarve seaduse eelnõusse planeeritud treeneritele 3,51 miljonit eurot. Kui meil oleks rohkem raha, siis võiksime seda piirmäära alandada. Minu isiklik soov olekski, et võiks ka 4. kutsetasemega treenerid kaasata, aga paraku peame vaatama tegelikku olukorda ja leppima nende valikutega, mis meil praegu on. Lisaks on ka eesmärk motiveerida madalama kutsetasemega treenereid kõrgemat taset taotlema.

Lisaks uuriti, kas peale määrmise võiks ka seaduses olla kvalitatiivne norm detailsemalt lahti kirjutatud. Määruse kavand, mis on teile kättesaadav, on veel täiustamisel ja täpsustub 10. oktoobriks. Valitsus on teinud ettepaneku, et need normatiivid oleksid lahti kirjutatud määruses, kuid me komisjonis arutame, kas ka seadusesse tuua mingeid konkreetseid punkte, et seaduse tasandil oleks suurem kindlus. Uuriti andmekogu seost rahvastikuregistriga, millele ka kolleeg Erki Nool vahepeal viitas, seda, kui seotud andmekogud omavahel on. Tõepoolest, süsteemid on eraldiseisvad, aga hakkavad koos toimima. Toetuse taotleja peab sisestama õpilase nime ja isikukoodi. Praegu spordiregistris isikukoodipõhist arvestust ei ole, seal on ainult laste arv.

Uuriti veel, et kui ühel treeneril on treenida näiteks kaks last, teisel aga 50, kuidas siis töötasu arvestamine toimub. Oluline on aru saada, et spordialad on erinevad, me ei saa võrrelda näiteks maadlust ja korvpalli, kuna paratamatult on korvpallis rohkem õpilasi. Kuid selle tarvis on loodud eraldi tabel, kus on kirjas treenerite töökoormus. Samuti on seal kirjas õpilaste miinimumarvud, kui vähe võib grupis õpilasi olla. See sõltub erialast.

Veel uuriti, kas 3,5 miljonist eurost piisab ainult selleks, et katta olemasolevad augud, või võimaldab see ka teatavat palgatoetust. Vastuseks öeldi, et palgatoetus ja sotsiaalsete garantiide tugevdamine loob võimaluse, et treeningutasud vähemalt mõnda aega ei suureneks. Eesmärk on hoida olukorda võimalikult stabiilsena. Neid vahendeid arvestades palgatoetusks enamasti võimalust ei ole. Küll võib mõnel puhul tekkida klubidel lisaraha, aga ma kardan, et märgatavaks palgatoetusks sellest ei piisa. Veel uuriti, kas seadus peaks reguleerima seda, kas Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusel on õigus teha pistelisi kontrole, et vältida pettusi. Vastuseks öeldi, et seaduses lisaregulatsioon pole tarvis, sihtasutus saab volitused teha ise ka järelevalvet.

Lõpetuseks uuriti jõustumise kohta. Kavas on seadus jõustada nii kiiresti kui võimalik, et juba järgmise aasta algusest saaks hakata toetusi välja maksta. Selle aasta novembri alguses tuleb hakata vastu võtma taotlusi ning neid läbi vaatama. Jaanuariks oleks siis selge, kes kvalifitseeruvad ja kes mitte. Komisjoni arutelust jäi kõlama ettepanek, et võimaluse korral võiks siiski kaasata ka 4. kutsetasemega treenereid, kui selleks peaks mingil põhjusel tekkima lisavõimalusi. Kui me näeme, et taotluste hulk ei kata ära 3,51 miljonit eurot ja midagi jääb üle, siis seda võiks mingis ulatuses kasutada

4. kutsetasemega treenerite osaliseks töötasustamiseks.

Komisjon otsustas konsensuslikult, et eelnõu tuleb saata täiskogu päevakorda 8. oktoobriks. Samuti konsensuslikult otsustati määrata ettekandjaks siinkõneleja ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Konsensuslikult otsustati ka teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. oktoober. Aitäh!

19:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on vähemalt üks küsimus. Erki Nool, palun!

19:05 Erki Nool

Aitäh! See on selles suhtes hea seadus, et see ei võta kelleltki midagi ära, järelikult tuleb seda toetada. Aga see teema on olnud siin väga kaua kõne all. Spordi- ja liikumisharrastuse toetusrühm on seda mitme huvigrupiga arutanud. Alaliitudel on väga erineva tasemega kutsetasemete komisjonid. Minu hinnangul on viimasel ajal just kutsetasemete määramisel tekkinud suhteliselt palju bürokraatiat. Kui palju seda probleemi on tõstatatud? Te mainisite, et juhul kui raha jääb mingil põhjusel üle, siis saaks seda ka 4. kutsetasemele maksta. Mis võiksid olla need "juhul kui" kategooriad?

19:05 Lauri Luik

Aitäh! Ma alustan küsimuse teisest poolest. See "juhul kui" tähendab, et kui taotluste kogusumma on väiksem kui 3,51 miljonit eurot ehk mõned spordiorganisatsioonid, kes prognooside kohaselt oleksid pidanud kvalifitseeruma, mingil põhjusel ei kvalifitseeru, kas kutsetasemete pärast või õpilaste arvu pärast grupis või mis iganes see põhjus on, ja vahendeid peaks üle jääma, siis minu hinnangul võiks neid vahendeid kasutada ka 4. kutsetasemega treenerite toetamiseks, selle asemel et tõsta see raha järgmisesse aastasse ja kasutada 5.–7. kutsetaseme toetamiseks. See on minu isiklik arvamus, aga ei tea, kas see nii läheb. Ministeeriumi praegused prognoosid ütlevad, et see summa pigem ei kata kõiki taotlusi ära. Need arvud, mida te olete lugenud mitmetest dokumentidest, baseeruvad analüüsil, mis on tehtud käesoleva aasta veebruaris, praegu on aga oktoober ning vahepeal on tulnud ka 5. kutsetasemega treenereid juurde. See arv on suurem kui 1178, millest alguses juttu oli. Aga see selgub siis, kui taotlused on esitatud.

Mis puudutab alade erinevust, siis ma suhtlesin eile Toomas Tõnisega, kes on EOK asepresident ning Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutuse juhatuses. Uurisin lihtsalt huvi pärast, kui bürokraatlik on see protsess, kui on soov järgmist kutsetaset taotleda. Me ei jõudnud kõiki alasid läbi võtta. Kui te ütlete, et on probleeme, siis seda tuleb kindlasti vaadata, aga mulle kinnitati, et midagi üle jõu käivat uue kutsetaseme taotlemisel ei ole. Seal on omad nõuded, mis tuleb täita, tuleb loomulikult koolitusel käia ja test teha, aga midagi sellist, mis oleks ületamatu, seal minu hinnangul küll ei ole.

19:05 Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

19:05 Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Kas ma sain õigesti aru, et 1. jaanuarist 2015 kaob stipendiumisüsteem üldse ära ja sel ei ole tulevikku?

19:05 Lauri Luik

Aitäh! Üldine suundumus, mis umbes aasta aega on olnud päevakorral, on see, et stipendiumina ei tohi maksta töötasu ehk palka. See pole kunagi lubatud olnud, aga see probleem on lihtsalt tõstatatud viimase aasta jooksul. Maksuamet on aktiivselt asunud kontrollima neid, kes maksavad palga asemel stipendiumi, ja on teinud ka juba selle kohta otsuseid. Tõepoolest, perspektiivis peaks meie huvi olema ja ka on see, et kõiki koheldaks võrdselt. Meil on klubisid, kes maksavad treeneritele töölepingu alusel palka, makstes selle pealt kõik maksud ja tagades treenerite sotsiaalsed garantiid. Meil on ka klubisid, kes seda ei tee. Selles suhtes on need, kes seda ei tee, ja need, kes teevad, ebavõrdses olukorras. See kõik peaks toimuma ühtsetel alustel. Loomulikult, kui keegi saab palka, siis peavad selle pealt olema maksud makstud, ehk perspektiivis, jah, peaks olema nii, et stipendiumi töötasu või palgana kindlasti maksta ei saa. Seda tulevikus sallida ei saa.

19:05 Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Tõniste, palun!

19:05 Toomas Tõniste

Aitäh, hea juhataja! Ettekandja! Üldiselt on enamikul spordialaliitudel see probleem, et noori treenereid ei tule peale, on treenerite põud. Eelnõu tegelikult neid ei aita. Jah, perspektiivis on lahendus olemas, tuleb uus kutsetase taotleda, selleks on omad protseduurid, aga ülikooli lõpetanud noor on saanud 1. või 2. kutsetaseme. Milline kindlus tal on, et kui ta selle kadalipu läbib, siis ta hakkab lisaraha saama? Tulevikus on võib-olla 5. kutsetasemega treenereid rohkem või on küll ülempiiri allapoole tõmmatud, 4. kutsetaseme peale, aga siis muudetakse seadust vastupidises suunas ning öeldakse, et raha ei ole ja pole neile treeneritele midagi vaja, ning jälle oleme alguses tagasi.

19:05 Lauri Luik

Aitäh! Eks see oht ole alati olemas. Aga see kõik on siin saalis istuvate inimeste kätes. Päris palju sõltub sellest, milline on Eesti ja maailma majanduse olukord. Kui me oleme praegu võtnud sellise suuna, et me põhimõtteliselt toetame täiendavalt Eesti sporti, siis ma ei näe mingit põhjust, miks me peaksime seda suundumust lähiaastatel muutma. Iseküsimus on tõesti see, kui midagi katastroofilist juhtub ja me peame korrektiive tegema. Ajalugu näitab, et selliseid asju on juhtunud, ja ei saa välistada, et neid võib ka tulevikus juhtuda. Aga mina täna seda eelnõu menetledes usun küll siiralt, et meie kõigi soov on, et Eesti sporti tuleks lisaraha nii järgmisel aastal kui ka edaspidi.

19:05 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Erki Noole!

19:05 Erki Nool

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Eks selle seadusega ole nii nagu päris paljude asjadega, et tahtsime kõige paremat, aga välja tuleb nii, nagu ta tuleb. See on heas mõttes öeldud. Ma arvan, et idee iseenesest on hea. Kõige suurem valulaps on see, mis on minu isiklikul hinnangul kogu Eesti spordi suurim probleem ja mida see eelnõu ei lahenda. See on noorte treenerite juurdetulek. Me räägime küll, et eelnõu motiveerib inimesi kutsetaset tõstma. Me teame, et noor treener, kes lõpetab ülikooli, saab 1. taseme, mis on iseenesest kentsakas ja kummaline. Nädala lõpus kohvipause pidades ja 40 eurot makstes saab väärtuslikuma hariduse, kui käies kolm aastat ülikoolis ja pärast kaks aastat magistriharidust omandades. Aga nii see paraku on. Peale seda, kui ülikool on lõpetatud, saadakse 1. tase ja seda saab tõsta ühe taseme võrra aastas. Kui me täna räägime 5. kutsetasemest, siis selle saamine võtab pisut aega.

Mis probleem veel minu hinnangul on? Spordiklubidele või -koolidele tuleb bürokraatiat kindlasti kõvasti juurde. Kolleeg Lauri Luik ütles, et spordiregistrisse tuleb lihtsalt lisada andmeid, isikukoode. Meil on aga veel registreid. Meil on olemas PAI ja EHIS, spordiklubid peavad andmeid sisestama Maksu- ja Tolliametis. Kahjuks nõuavad eri registrid andmete eri aegadel esitamist. Kahjuks siamaani, hoolimata sellest, et me kehtame, esitledes ennast kui IT-riiki, enamik registreid omavahel või, õigemini, ükski register teisega ei kattu. See kõik on puhas käsitöö. Spordiklubide ja -koolide töötajad peavad ropult vaeva nägema. See on minu isiklik hinnang, negatiivne hinnang. Samas oleksime võimelised lähitulevikus kõiki registreid ühendama. Kui ühe kohaliku omavalitsuse spordi andmebaasi on andmed juba sisestatud, siis võiksid need automaatselt minna spordiregistrisse ja vastupidi. Kindlasti on selle seadusega väga kiire. Jaanuaris algavad väljamaksmised. On oht, et läheb väga räige petmiseks. Praegu on esimene lugemine. Ma arvan, et me peaksime seadusesse lisama sätte, et nendel klubidel, kes petavad – siin on ju väga lihtne välja mõelda, kuidas riiki petta –, ei ole võimalik järgmisel paaril aastal raha taotleda.

Palun kolm minutit juurde!

19:05 Aseesimees Jüri Ratas

Palun!

19:05 Erki Nool

See aitaks juba eos petmist vältida. Muidu lihtsalt dubleerime kohalike omavalitsuste kontrollaparaati ja selle 3,5 miljoni euro väljamaksmine läheb veelgi kulukamaks.

Ma arvan, et raha jääb sel aastal üle, sest lepingu sõlmimiseks peab brutopalk olema vähemalt 700 eurot. Kindlasti ei saa väga paljud treenerid 700-eurost brutopalka, praegu on enamik stipendiumi peal. Selle tõttu selline raha ülejääk tekib.

Ütlen veel lõpetuseks, et minu arvates on see suund positiivne, aga minu isiklikul hinnangul tuleks ikkagi lahendada noorte treenerite, ülikooli lõpetavate treenerite tööturule tuleku probleem. Palun vabandust, et ma ütlen kogenud treenerite eest, aga väga suurel osal neist on sotsiaalarantiid tagatud juba praegu.

Lõpetuseks ütlen Andre Sepale, et ma pean teda kurvastama. Tema mõlemad lapsed käivad Erki Noole Kergejõustikukoolis ja see seadus tema laste järgmise aasta õppemaksu mitte kuidagi ei vähenda. Aga jõudu meile kõigile, et ma ülejääkmisel aastal sedasama lauset siit puldist ütleva ei peaks! Aitäh!

20:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Tatjana Jaansonil! Kaheksa minutit.

20:04 Tatjana Jaanson

Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud istungi juhataja! Riigikontroll leidis 2012. aasta auditis "Riigi tegevus tippspordi toetamisel", et spordi riiklik toetamine ei ole alati läbipaistev ega õiguspärane, rahastamissüsteem on ebamõistlikult keeruline ning tippspordi toetamise riiklikud eesmärgid ei ole selged. Eesti sportlased on olnud edukad, kuid Eesti spordisüsteemil tervikuna on veel tublisti arenguruumi.

Kõige teravam probleemina tõstatus treenerite töötasustamise ja nende tunnustamisega seonduv. Paljud treenerid tegutsevad ilma töölepinguta. Treeneritöö vähene väärtustamine põhjustab aga treenerite lahkumist Eestist. Umbes 10% spordiregistris arvel olevatest treeneritest ei tegutse enam Eestis. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2014–2015 on spordivaldkonnas oluliseks tegevussuunaks kinnitatud laste ja noortega töötavate treenerite töö väärtustamine ja üleminek stipendiumidelt töötasustamise süsteemile. See kaotab Riigikontrolli auditis toodud kitsaskohad spordisüsteemi rahastamisel, tagab treeneritele sotsiaalsed garantiid ning väärtustab rohkem treenerikutset. Täna siin Riigikogu menetluses oleva spordiseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk ongi luua õiguslik alus treeneritele töötasu maksmiseks ja vajaliku toetussüsteemi rakendamiseks. Selleks saavad spordiorganisatsioonid tulevikus taotleda toetust riigieelarvest.

Laste ebapiisav kehaline treenimine on probleem kogu ühiskonnas. Kuuleme tihti, et kaitsevärke astuvad noormehed on füüsiliselt nõrgalt arenenud. Noored ei pea ainult sotsiaalselt arenema, väga tähtis lapse arengule on ka kehaline areng. Hea kehalise ettevalmistusega noored saavad treeningutel peale üldfüüsilise ettevalmistuse ka sihikindlust oma eesmärkide saavutamisel. Nad on otsustusjulgemad, visamad ja püsivamad. Neil on oskus valitseda oma võimeid ja tundeid. Laste sportimise eesmärk on just spordiharjutuste tegemise oskuste omandamine. Lapseeas õpitud spordioskused ei unune ka vanemas eas. Ka siis on võimalik omandada sportimisharjumust, kuid siis tuleb treeningutesse panustada juba rohkem aega ja energiat.

Fred Kudu, kes oli Eesti sportlane, treener, pedagoog, organisator ja sporditegelane, Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna ja Kääriku spordibaasi asutaja, on öelnud, et treener on eelkõige õpetaja, kõige suurema mõjuga õpetaja. Treeneritöö on ka loominguline töö. Treeneri looming väljendub oskustes leida uusi võimalusi noorsportlaste mõjutamiseks ning variante noorte õpetamiseks ja kasvatamiseks, õpilase psüühika tundmise alusel analüüsida toimuvat ja koos õpilasega ületada tekkivad raskused. Olles ise töötanud treenerina, tean, et kõik oskused, mis omandatakse lapsepõlves ja nooruses, kestavad kogu inimese elutee.

Sotsiaaldemokraadid toetavad seda seaduseelnõu. On väga kiiduväärne, et treenerid saavad ajakohase töötasude süsteemi. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 722 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. oktoobri kell 17.15.

5. 19:10 Etendusasutuse seaduse ja rahvusooperi seaduse muutmise seaduse eelnõu (709 SE) esimene lugemine

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud etendusasutuse seaduse ja rahvusooperi seaduse muutmise seaduse eelnõu 709 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli kultuuriminister Urve Tiiduse!

20:04 Kultuuriminister Urve Tiidus

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tahan teile tutvustada etendusasutuse seaduse ja rahvusooperi seaduse muutmise seaduse eelnõu 709. Eelnõu eesmärk on viia loominguliste töötajatega töölepingute sõlmimiseks ettenähtud reeglid kooskõlla Euroopa Liidu direktiiviga. Jutt on direktiivist 1999/70/EÜ, konkreetset selle klauslis 5 sõnastatud põhimõtetest. Selleks tuleb teha muudatusi kahes seaduses: etendusasutuse seaduses ja rahvusooperi seaduses, seda just töötajatega töölepingute sõlmimist puudutavas osas.

Eesti riigisisises õiguses on seni puudunud meetmed, mis ennetaksid järjestikuste tähtjaliste lepingute sõlmimisega liialdamist või selle kuritarvitamist. Tähtjaliste lepingute teema puudutab Eestis etendusasutuse seadusega hõlmatud loomingulisi töötajaid, aga samamoodi akadeemilist personali, kelle tegevust reguleerib ülikooliseadus ja rakenduskõrgkooli seadus, mis aga ei ole käesoleva eelnõu teema.

Nüüd räägin eelnõu sisust. Euroopa Liidu direktiiv lähtub kaalutlusest, et määramata tähtajaga töölepingud on üldine töösuhte vorm tööandjate ja töötajate vahel, just nimelt määramata tähtajaga töölepingud. See ei välista siiski tähtjalisi lepinguid, kui need vastavad nii tööandjate kui ka töötajate vajadustele ja arvestavad konkreetse riigi, majandussektori või hooaja erijooni. Seadusmuudatuse kohaselt tuleb edaspidi loomingulise töötajaga, kes on olnud näiteks teatris tööl üle kümne aasta, sõlmida tähtjatu leping. Loomingulise töötajaga võib sõlmida tähtjalise töölepingu kuni viieks aastaks, kui seda õigustab tema loomingulise töö eripära. Kehtiv õigus näeb muuseas ette üksnes tähtjalise töölepingu sõlmimise võimaluse kuni viieks aastaks.

Eelnõuga kaotatakse erand, mille kohaselt loomingulise töötajaga sõlmitud tähtjaliste töölepingute järjestikusel sõlmimisel või lepingu pikendamisel ei muutu töösuhe tähtjatuks. Lihtsamalt öeldes antakse teatrile õigus sõlmida uue loomingulise töötajaga kuni viis tähtjalist lepingut. Ühe inimesega sõlmitud lepingute kogupikkus ei tohi olla pikem kui kümme aastat (ma pean silmas tähtjalisi lepinguid). Erand tehakse etendusasutuse loomingulisele juhile, kellega töölepingute järjestikuse sõlmimise või lepingu pikendamise korral ei muutu töösuhe tähtjatuks.

Eelnõus on loobutud etendusasutuse loominguliste töötajate ametikohtade loetelu andmisest õigusaktiga. Kehtiva õiguse kohaselt nähakse nimetatud ametikohad ette kultuuriministri määrusega. Edaspidi on selliste ametikohtade kindlaksmääramine iga etendusasutuse enda ülesanne. Rõhutan eraldi, et eelnõuga üldiselt siiski ei muudeta loominguliste töötajate suhtes võimalust sõlmida tähtjaline leping.

Eelnõu mõjutab Eestis rahvusooperi, riigietendusasutuste, munitsipaaletendusasutuste ning riigi asutatud või riigi osalusel asutatud etendusasutuste loomingulisi töötajaid. Selliseid etendusasutusi, mida see seaduseelnõu puudutab, on Eestis 19 ja nendes töötab ligi 1000 loomingulist töötajat. See on vajalik ja hästi ettevalmistatud eelnõu. Palun teil seda toetada, lugupeetud Riigikogu liikmed! Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kaasettekandeks palun kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

20:04 Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Oleme siin kaks päeva usinasti tegelnud teatud tsiviilõiguslike suhete reguleerimisega, tsiviilpartnerluse ehk kooselu reguleerimisega. Kuid on ka teisi väga olulisi tsiviilõiguslikke suhteid, nagu töösuhted, mis mõjutavad samuti väga paljusid inimesi ja väga paljude kollektiivide toimimist. Kõnealune eelnõu on üks nendest, mis selle teemaga tegeleb. Tema eesmärk on paremini reguleerida etendusasutuse ja tema loominguliste töötajate suhteid.

Lugupeetud kultuuriminister andis täna põhjaliku sisulise ülevaate, nagu ta tegi seda ka kultuurikomisjonis 22. septembril. Koos temaga võtsid komisjoni istungist osa ministeeriumi teatrinõunik Hillar Sein ja õigusnõunik Merle Pöld. Olulisi küsimusi arutusel ei tekkinud. Nagu lugupeetud ministrilt juba kuulsime, määravad edaspidi selle, kes on loominguline töötaja, kindlaks teatri loominguline juht ja teatrijuht, lähtudes töö sisust, sellest, kas konkreetne töö on loominguline või mitte. See tähendab, et edaspidi enam loominguliste töötajate normnimekirja määrusega ei kehtestata. Oli ka küsimus teatri loomingulise juhi positsiooni kohta, kuidas tema kohta kehtib see tööle võtmise ja töölt vabastamise ning lepingute sõlmimise ja nende kestuse regulatsioon. See sai selge vastuse. Oli täpsustav või kinnitust sooviv küsimus, millistele etendusasutustele ikkagi kohaldub selle eelnõuga kehtestatav regulatsioon. Vastus oli selge: see ei kohaldu era- ja väiketeatritele, kus jääb kehtima natuke teistsugune suhe asutuse ja tema loominguliste töötajate vahel. Selle põhjus on eeskätt see, et väike- ja erateatrites on enamasti võimatu eristada loomingulisi ja mitteloomingulisi töötajaid, kuna koosseisud on väikesed ning ühed ja samad inimesed on nii näitlejad kui ka tehnilised töötajad või täidavad ühel või teisel viisil administratiivseid ülesandeid.

Komisjon tegi järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek võtta see eelnõu täiskogu päevakorda 8. oktoobril, määrata ettekandjaks teie ees seisja, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning kui see nõnda läheb, siis on meil ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. skp kell 17.15. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Paul-Eerik Rummo! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 709 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. oktoobri kell 17.15.

6. 19:18 Cartagena bioohutuse protokollide vastutust ja kahju hüvitamist käsitleva Nagoya – Kuala Lumpur lisaprotokollide ratifitseerimise seaduse eelnõu (711 SE) esimene lugemine

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Cartagena bioohutuse protokollide vastutust ja kahju hüvitamist käsitleva Nagoya – Kuala Lumpur lisaprotokollide ratifitseerimise seaduse eelnõu 711 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus!

20:04 Keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Head parlamendiliikmed! Teie ees on pika ja keerulise nimega eelnõu. Cartagena protokoll on rahvusvaheline kokkulepe, mille ülesanne on tagada, et geneetiliselt muundatud organismid inimest ega loodust ei ohustaks. See protokoll käsitleb GMO-de kasutamist, käitlemist ja transporti, sh piiriülest vedu. Protokoll võeti vastu juba 2000. aastal ja see jõustus 2003. aastal. Eesti parlament ratifitseeris selle 2004. aastal. Neli aastat tagasi, 2010. aastal, lisandus Cartagena protokollile Nagoya – Kuala Lumpur lisaprotokoll, mis ütleb, kuidas käituda, kui GMO-de piiriülene liikumine on tekitanud kellelegi kahju. Euroopa Liidu riikidele tähendab "piiriülene" selles kontekstis ikkagi piiri Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel. Liikumise all peetakse silmas nii tahtlikku kui ka ebaseaduslikku üle piiri vedu, samuti juhuslikku üle piiri sattumist. Kui küsimus on, kuidas see juhuslik sattumine ette võiks tulla, siis võib näiteks juhtuda, et ühe riigi territooriumilt levivad geneetiliselt muundatud taime tolmutterad tuulega naaberriigi territooriumile. Kui selle tõttu mõne konkureeriva liigi looduslik populatsioon väheneb või lausa hävineb, siis arusaadavalt tekitatakse kohaliku looduse mitmekesisusele ja keskkonnale olulist kahju.

Lisaprotokoll, millest me täna räägime, paneb riikidele kohustuse võtta vastu seadusi, mis nõuavad GMO kasutajalt tekkinud kahju hüvitamist. Muidugi võib öelda, et Euroopa Liidus on keskkonnakahjuvastustus juba selgelt reguleeritud. Me ei pea protokollit ratifitseerimise tõttu oma seadusi kuidagi muutma või oluliselt täiendama. Küll aga on meile oluline, et GMO-de kasutamise täpsed reeglid oleksid paigas mitte ainult Euroopa Liidus, vaid kõikjal maailmas ning riskid, et inimeste tervist ja loodust kahjustatakse, oleksid maandatud. Hea parlament, tegu on väga vajaliku ja mõistliku eelnõuga. Palun teil seda toetada! Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole, kõik on selge. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra!

20:04 Rainer Vakra

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Komisjoni ettekandjana on mul au lühidalt tutvustada, mis toimus komisjonis seaduseelnõu 711 arutlusel. Eelnõu tutvustasid ja komisjoni liikmete küsimustele vastasid Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonna peaspetsialist Kristel Järve ja keskkonnakorralduse osakonna nõunik Liina Eek.

Olulisemad küsimused, mis komisjoni liikmetel eelnõu kohta tekkisid, olid järgmised. Kui kolmandad riigid ei vii oma seadusi rahvusvahelise tavaga vastavusse, mis nende riikidega siis juhtub? Lühike vastus oli, et keegi neid kohustada ei saa, kuna protokoll kuulub bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni alla, mis ei ole riikidele juriidiliselt siduv. On hea tava selles osaleda, aga kedagi selleks sundida ei saa. See protokoll kuulub ÜRO keskkonnaprogrammi UNEP alla. Küsiti ka, kas on teada, mis toimub kolmandates riikides, kas nad liiguvad Euroopaga koos või on riike, kes otsustavad, et nad sellega kaasa ei lähe. Vastus oli, et üldiselt lähevad kõik riigid sellega kaasa. Üks väheseid arenguriike, kes on selge sõnaga öelnud, et ta selle protokolliga üldse ei liitu, võib olla Iraak, aga isegi Lõuna-Aafrika Vabariik ja Brasiilia, kes on väga biotehnoloogia poolt, toetavad seda protokollit. Järgmisena arutati, et kui kõik riigid seda toetavad, kas siis lisaprotokollit nõuded ei ole liiga leebed ja peaks need hoopis üle vaatama. Komisjonis jõuti ühiselt selgusele, et Euroopa Liidu jaoks on, jah, nõuded nii leebed, et seal midagi ei muutu, Euroopa Liidus on juba praegu kümneid kordi karmimad reeglid. Samas on see n-ö rahvusvaheline miinimumvariant, mis on kooskõlastatud kõikide riikidega. Paljudes riikides on lisaprotokollis toodu aga tõepoolest eesmärk, mille poole alles tulevikus püüelda.

Komisjonis pöörati veel kord tähelepanu sellele, et aina rohkem räägitakse muundatud elusorganismidest, aga kui palju riigid ikkagi suudavad seda valdkonda kontrollida ja kas nad ka tahavad seda teha. Vastuseks kõlas, et tänapäevaste biotehnoloogiliste meetmetega on see siiski päris hästi jälgitav, sest saab teha DNA-analüüse. Kõikidel asjadel, mis on turul, on oma kood ning on võimalik näha, mis asi see on ja kust pärineb. Oli ka üks selline eluline küsimus, et kui põllumees paneb kotitäie geneetiliselt muundatud kartuleid maha ja hakkab kartulite teist põlve realiseerima, kas seda on siis võimalik geneetilise analüüsiga tuvastada. Vastuseks kõlas jah, seda on võimalik teha ja märgistamata neid kartuleid müüa ei tohi.

Keskkonnakomisjon toetas seda eelnõu konsensuslikult ja palub seda teha ka Riigikogul. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ühtegi küsimust ei ole laekunud. Rainer Vakra, olete vaba. Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 711 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. oktoobri kell 17.15.

7. 19:24 Päästeseaduse muutmise seaduse eelnõu (676 SE) esimene lugemine

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud päästeseaduse muutmise seaduse eelnõu 676 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli siseminister Hanno Pevkuri!

20:04 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu aseesimees! Head huvilised! Eelnõu on iseenesest üsna lühike, aga hoolimata sellest on tegemist väga hea eelnõuga. Eelnõu eesmärk on kiirema reageerimise abil ohu või selle kahtluse korral tagada elanike suurem turvalisus. Hästi lühidalt kokku võttes antakse Häirekeskusele võimalus omal initsiatiivil abi välja saata. Kehtiv õiguskord näeb ette, et peaks justkui ootama kõnet, enne seda reageerida ei saa. Selle uue võimaluse tõttu kohalejõudmise aeg loomulikult lüheneb. Häirekeskusel on edaspidi võimalik määrata kindlaks ka isiku asukohta.

Aga nüüd räägin täpsemalt. Esiteks antakse Häirekeskusele õigus kasutada avalikus kohas pilti edastavat jälgimisseadmestikku reaalajas ohu väljaselgitamiseks. Praegu on avalikku ruumi paigaldatud kaamerate abil korda valvanud politsei juhtimiskeskused. Tehniliselt on tegemist lisatöövahendiga, mis võimaldab korrarikkumistest teada saada ka juhul, kui teadet hädaabitelefonile ei laeku. Teatavasti läheb hädaabiteadete menetlemine selle aasta lõpust üle Häirekeskusele. Tegelikult on mõistlik, et kui see Häirekeskusele üle läheb, siis saab Häirekeskus kasutada ka valveseadmestiku pilti.

Teiseks antakse Häirekeskusele õigus tuvastada hädaabinumbrile helistaja asukoht. Numbrile 112 helistaja positsioneerimine lubab Häirekeskusel kiiremini ja täpsemalt kindlaks teha sündmuse asukoha ja saata sündmuskohale ka abi kiiremini. Me oleme koostöös Šveitsi riigiga arendanud GIS-112 projekti, mille abil on edaspidi võimalik isiku asukoht positsioneerimise teel kiiremini selgeks teha ning pääste-, kiirabi- või politseiautot kõige lühemat teed pidi sündmuskohale saata. Digikaart on ruumiliste andmete kogumise, haldamise ja töötlemise süsteem. Seal kajastuvad abiressursside asukoht ja staatus, väljasõiduplaan ja muud andmed, mida kaardi kasutaja otsustab kaardil kuvada. Helistaja asukoha tuvastamine on digikaardi kasutamise kõige esimene samm. Samuti tuleb Häirekeskusele anda õigus helistaja asukoha andmeid töödelda, et tagada nn universaalteenuse direktiivi artikli 26 täielik rakendamine Eesti õiguses. Nimetatud direktiiv on Eesti riigisisesele õigusesse üle võetud elektroonilise side seadusega, mille järgi peab sideettevõtja vahetult hädaabinumbrile 112 saabunud kõne ühendamise järel Häirekeskusele tasuta kättesaadavaks tegema teabe helistaja asukoha kohta. Kolmandaks toon välja, et Maanteeametile antakse õigus saada päästeinfosüsteemi hädaabiteadete andmestikust andmeid. See aitab Maanteeametil lihtsamini täita oma kohustust koostada liiklusõnnetuse akt. Selleks, et andmeid oleks võimalik sujuvalt ja kiiresti ühest andmebaasist teise liigutada, tuleb see õigus Maanteeametile anda.

Need on peamised eelnõuga tehtavad muudatused. Toetame kindlasti eelnõu esimese lugemise lõpetamist ja selle seaduse võimalikult kiiret jõustumist. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas siseministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Hanno Pevkur! Palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Laaneti!

20:04 Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid ja ministrid! Õiguskomisjon arutas seda seaduseelnõu 22. septembril, esmaspäeval. Istungist võtsid osa komisjoni liikmed Marko Pomerants, Igor Gräzin, Jüri Morozov, Kalle Jents, Kalle Laanet, Mihhail Korb, Peeter Võsa ja Valdo Randpere ning nõunikud Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Puudus komisjoni liige Ken-Marti Vaher. Kohale olid kutsutud siseminister Hanno Pevkur, ministri nõunik Madis Timpson, Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna õigusnõunik Marion Ross, sama osakonna juhataja

Priit Laaniste ja teabeseireosakonna juhataja asetäitja Andrus Kroon. Samuti oli kohal Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna nõunik Martin Lambing, kes osales teise päevakorrapunkti arutelul.

Minister andis seaduseelnõu eesmärkidest piisava ülevaate. Komisjonis tekkis küsimus, kas Häirekeskuse ametnikul on õigus reageerida, kui ta näeb mingit ohtlikku situatsiooni, või on tal kohustus reageerida. Sellele vastasid ministeeriumi ametnik ja minister, et ametnikule võiks jääda ja peaks jääma diskretsiooniõigus. Sellist kohustust ei ole mõistlik üheselt kõikide juhtumite puhul rakendada. Komisjonis tunti huvi ka numbril 110 kaotamise vastu. Meile selgitati, et number 110 kehtib veel järgmisel aastal, kuni ajani, mil sellel numbril enam kõnesid ei tehta. Samuti küsiti, kas mupo ja eraisikud võivad inimesi kaamerate jälgida. Meile selgitati, et mupol on õigus seda korrakaitse-eesmärgil teha.

Millised olid otsused? Otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 8. oktoobriks (konsensuslik otsus),

teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensuslik otsus), määrata ettekandjaks Kalle Laanet (konsensuslik otsus) ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. oktoober kell 16 (samuti konsensuslik otsus). Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Täname Kalle Laanetit! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 676 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. oktoobri kell 16.

8. 19:32 Laeva lipuõiguse ja laevaregistrise seaduse, kinnistusraamatuseaduse ja abieluvararegistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (708 SE) esimene lugemine

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud laeva lipuõiguse ja laevaregistrise seaduse, kinnistusraamatuseaduse ja abieluvararegistri seaduse muutmise seaduse eelnõu 708 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli justiitsminister Andres Anvelt!

20:04 Justiitsminister Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on Riigikogule edastanud laeva lipuõiguse ja laevaregistrise seaduse, kinnistusraamatuseaduse ja abieluvararegistri seaduse muutmise seaduse eelnõu. Laevakinnistusraamatu infosüsteemi ei ole pärast selle loomist 2005. aastal oluliselt täiendatud. Kasutajate hinnangul ei ole infosüsteemi mugav kasutada, puuduvad liidestused teiste riiklike infosüsteemidega. Nii ongi eelnõu eesmärk luua tehnilisemat laadi eeldused laevakinnistusraamatu pidamiseks kinnistusraamatu infosüsteemi platvormil ning ajakohastada kinnistusraamatuseaduse ja abieluvararegistri seaduse sätteid, mis on jäänud mitteelektronilise ehk paberregistri pidamise ajast ning millel tänapäeva kontekstis puudub sisu.

Eelnõus on esitatud neli suuremat muudatust. Esiteks, merelaevatunnistusele või siseveelaevatunnistusele kannete märkimine. Kehtiva regulatsiooni kohaselt ei pea viivitamata märkima merelaevatunnistusele või siseveelaevatunnistusele kandeid, mis koormavad osa laevast. Eelnõuga muudetakse kannete märkimise korda nii, et kõik kanded tuleb viivitamata nimetatud tunnistustele märkida. Muudatuse eesmärk on muuta merelaevatunnistus ja siseveelaevatunnistus ülevaatlikumaks. Teiseks, muudatused laeva registrinumbrimise moodustamise korras. Laeva registrinumbrimise moodustamise kord on senise määruse järgi liiga keeruline. See number koosneb tähtede ja numbrite kombinatsioonist, mis moodustatakse eriandmete põhjal (nt kohtu piirkond, registreerimise aasta ja kuu, kategooria). Laeva registrinumbrimise moodustamise aluseks olevad parameetrid ja andmed ei ole kasutajale mugavad. Uue infosüsteemi kasutuselevõttuga hakatakse laeva registrinumbrimise moodustama jooksva numeratsiooni põhimõttel, nagu tehakse kinnistusraamatu registriosanumbrite puhul. Varasemad laeva registrinumbrid jäävad kehtima ning neid ei muudeta.

Kolmandaks, laevakinnistusraamatusse kantavate märkuste ümberpaigutus registriosade jagudes. Andmeid riigilipu kandmise õiguse kohta ei kanta enam registriosade esimesse jakku, vaid märkusena kolmandasse jakku. Muudatuse eesmärk on ühtlustada ka laevakinnistusraamatu ja kinnistusraamatu pidamise põhimõtteid, mille kohaselt kantakse märkused registriosade kolmandasse jakku. Samuti kantakse edaspidi kõik märked üle registriosade teisest jaost, sh laevaomandi kitsendused ja puudutatud isikute kitsendused, laevakinnistusraamatu registriosade kolmandasse jakku, nii nagu see on ka kinnistusraamatu regulatsioonis.

Neljas muudatus on seotud laevakinnistusraamatu üleandmisega kohtute registriosakondadelt Tartu Maakohut kinnistusosakonnale. Üleandmine toimub automatiseeritud korras. Enne 2015. aasta 3. veebruari antud laeva registrinumbrid jäävad kehtima senisel kujul. Alates 2015. aasta 3. veebruarist laevakinnistusraamatus avatud registriosadele antakse jooksva numeratsiooniga laeva registrinumber, muu hulgas arvestatakse numeratsioonis eelnevalt avatud registriosade arvu. Kinnistusosakonnale nähakse ette kontrollimiskohustus ehk viivitamata kontrollitakse üle kõik laevakinnistusraamatu registriosad, et välistada andmete üleandmisel tekkinud võimalikke vigu.

Seadus on kavandatud jõustuma 2015. aasta 3. veebruaril, kuna siis jõustub kohtute seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga 570 tehtud muudatus, mille kohaselt hakkab laevakinnistusraamatut pidama kohtu registriosakonna asemel Tartu Maakohtu kinnistusosakond. Samuti valmib 2015. aasta 3. veebruariks laevakinnistusraamatu uus infosüsteem. Palume toetada selle seaduseelnõu esimese lugemise lõpetamist! Tänan tähelepanu eest!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Andres Anvelt! Õiguse tulla kaasettekandeks kõnepulti saab õiguskomisjoni aseesimees Marko Pomerants.

20:04 Marko Pomerants

Lugupeetud kolleegid Laine Randjärv, Tatjana Jaanson ja Valeri Korb, tänan teid osavõtlikkuse eest! Pean ütleva, et õiguskomisjon on seda eelnõu, mille minister Anvelt meie ette tõi, arutanud. Hoolimata sellest koledast pealkirjast, mis hõlmab vähemasti nelja seaduse muutmist, oleme aktsepteerimas seda, et tegemist ei ole mingi koleda kobarseadusega, vaid asjassepuutuvate sätetega ühes kogumis, vähemalt enamasti.

Minister andis meile ammendava ülevaate sellest detailirikkast eelnõust. Kuigi Eesti on mereriik, pean komisjoni arutelu tulemusena ütleva, et ega meil neid laevu ülearu palju ei ole, 300 ringis neid registris on. Tekkis veel küsimus, kuidas selline asi nagu laev, mis liigub täiesti vabalt näiteks Tallinna-Helsingi vahel, saab olla kinnisasi. Aga kuna tegemist on ikkagi väärtusliku varaga, siis on seda juba hulk aega käsitatud sellise asjana, mida võib kinnisasjaks nimetada.

Tore on nentida, et õiguskomisjonis on konsensus taastunud. Kui kauaks, ei tea, aga selle seadusega nii läks. Komisjoni ettepanek on igal juhul see, et esimene lugemine tuleks täna lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtpäevaks oleks või ongi 22. oktoober kell 2000 ... Õhtu on juba pikaks veninud ja asi läheb käest ära, ütlen veel kord: kell 16. Parandusettepanekud tooge Linnar Liivamägi aknalaua peale. Aitäh teile!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Kõik on selge. Marko Pomerants, suur tänu!

20:04 Marko Pomerants

Võib kustutada tuled.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 708 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 708 muudatusettepanekute esitamise tähtpäevaks 22. oktoobri kell 16.

Tänane päevakord on ammendatud. Ma tänan kõiki, kes viibisid istungi lõpuni saalis! Teiega oli väga meeldiv siin olla! Ilusat õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 19.39.